

Kereiti 1

KOTARA 1

SESOTHO

PUONG YA

LAPENG

Moralo

wa Thuto

MEKGWA YA HO HLOPHISA

Ho basebetsi-mmoho

Le ya amohelwa lenaneong la Puo Ya Lapeng ya NECT!

Hlokomela hore disebediswa tsa kotara ya 1 ya Puo Ya Lapeng ya NECT di entswe ka nako e kgutshwane haholo. Ke ka baka leo re anelang hore ditokiso le diphetoho di ka ba teng.

Re ka thabela hape le hore disebediswa tsena e be tsa hao, mme o sebetse mmoho le sehlopha sa rona ho tswela pele ho ntlafatsa phetolelo. E bang o fumana diphoso, ka kopo latela mokgwa ona ho di tlaleha:

- 1 Romela I-meile mona:
xitsonga@homelanguage.co.za
tshivenda@homelanguage.co.za
sepedi@homelanguage.co.za
siswati@homelanguage.co.za
isizulu@homelanguage.co.za
isindebele@homelanguage.co.za
isixhosa@homelanguage.co.za
sesotho@homelanguage.co.za
setswana@homelanguage.co.za
afrikaans@homelanguage.co.za
english@homelanguage.co.za
- 2 Moleng wa sehloho sa molaetsa, ngola mohlodi wa tokomane eo o buang ka yona. Mohlala: Kereiti 3 Kotara 1 Moralo wa Thuto Maqephe 45–47
- 3 Ditabeng tsa hao I-meiling, bolela diphetoho tse tshwanetseng ho etswa. Kapa, mohlomong, etsa diphetoho bukaneng ebe o nka senepe sa leqephe leo, o le romele ka I-meile.
- 4 Ha o na le dintlha tse sa o kgotsofatseng puong tseo o ka ratang hore di elwe hloko, ka kopo ngola mohlodi wa tokomane moleng wa sehloho wa Imeile. Mohlala: BOPAKI BA PUO YA SEBAKA
- 5 Ebe, ditabeng tsa hao tsa I-meile, o hlalosa dintlha tseo.
- 6 Ka kopo romela I-meile tsohle di na le lebitso, mosebetsi le nomoro ya hao mohala, e le hore re tle tsebe ho hokahana le wena bakeng sa dipuisano le tlhakisetsa ha ho hlokahala.
- 7 **Re ya o leboha ka diphehiso tsa hao lenaneong lena! Re o tiisetse hore, phetolelo tse ntle, tse nepahetseng tsa puo tsohle di hlahisitswe ditokomane tsena.**

Dikahare

Dintlha tsa Tsamaiso	v
Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta	xii
Beke 1 Tataiso	1
Mantaha	2
Labobedi	7
Laboraro	10
Labone	15
Labohlano	19
Beke 2 Tataiso	23
Mantaha	24
Labobedi	29
Laboraro	33
Labone	39
Labohlano	42
Beke 3 Mokotaba: Re ya sekolong	45
Mantaha	47
Labobedi	51
Laboraro	54
Labone	59
Labohlano	62
Beke 4 Mokotaba: Re ya sekolong	65
Mantaha	67
Labobedi	71
Laboraro	75
Labone	81
Labohlano	85
Beke 5 Mokotaba: Lelapa leso	89
Mantaha	91
Labobedi	95
Laboraro	99
Labone	105
Labohlano	108

Beke 6 Mokotaba: Lelapa Ieso	113
Mantaha	115
Labobedi	119
Laboraro	124
Labone	129
Labohlano	133
Beke 7 Mokotaba: Re bapalla kantle	137
Mantaha	139
Labobedi	143
Laboraro	146
Labone	151
Labohlano	154
Beke 8 Mokotaba: Re bapalla kantle	159
Mantaha	161
Labobedi	165
Laboraro	170
Labone	175
Labohlano	179
Beke 9 Mokotaba: Re na le maikutlo	183
Mantaha	185
Labobedi	189
Laboraro	194
Labone	200
Labohlano	204
Beke 10 Mokotaba: Re na le maikutlo	209
Mantaha	211
Labobedi	215
Laboraro	219
Labone	224
Labohlano	228

Dintlha tsa Tsamaiso

Diphetho tsa Thuto

Kotareng ena, baithuti ba tshwanetse ho fihlela diphetho tse latelang:

HO MAMELA LE HO BUA

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho tseba kapa ho bina diraeme ka dipina tse 4
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho ka nka karolo dipuisanong ka phaposiburutelong ho abela tsebo ya pejana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho buisana ka pale e badilweng ka kopanelo, ba sebedisa foreimi ya dipuisano ho tataisa.
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho iqapela dipale tsa bona bakeng sa mosebetsi wa pale ya boiqapelo
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qoqa ka seo ba se ngotseng
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho utlwisisa mme ba kgone ho sebedisa tlotlontswe e latelang

thabile	iketlile	ngongoreha	lelekisa	latela	makala
tshupiso	le letshehadi	le letona	disebediswa tsa ho ngola le ho ngolla	hopotsa	kgokahanyo
matsatsi a phomolo	mosebetsi	kamehla	mokotla	boima	bobebe
lelapa	leloko	dikamano	sitisehile	ho fihla	jarete
ho thusa	eta	moeti	kgujwana	tswalwa	moetlo
ikwetlisa	phuthela	tiileng	matla	fokola	molala
moriti	lehlasedi	mofufutso	sehla	Selemo	Lehlabula
Lehwetla	Mariha	themphereitjha	kolobileng	nkgo	tshela
kgarafu	qhoboshiane ya lehlabathe	leqhubu	tlhaho	lebala la dipapadi	batla ho tseba
ferekane	lebalang	phoso	kgoptjwa	tlontlolehile	kotsi
hloka botsitso	ngongorehile	tenehile	ikokobeditse	ho tella	phoqehile
mosa	kgopo	dikgapha	halefile	ferekane	tshohile

TLHOKOMEDISO YA MEDUMO LE MEDUMO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho ka kgetha medumo ka kutlo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hlokomela medumo e latelang ka boiketsetso
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho arola le ho kopanya medumo e latelang

Dintlha tsa Tsamaiso

a	m	o	n	e	l
i	w	u	y	mm	nn
ll	b				

Baithuti ba tshwanetse ho ka arola mantšwe a latelang ka medumo

ona	oma	nona	nana	nama	mona
ema	eme	ena	lema	lona	mela
mola	loma	ina	ile	ima	imela
wena	wona	wane	wele	ulu	yena
yona	yane	eya	mme	mmila	mmone
mmela	nnana	nnile	monna	llela	llile
mollo	bala	bana	bona	bina	bula
mobu					

HO BALA

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho qapodisa mantšwe a latelang

ona	oma	nona	nana	nama	mona
ema	eme	ena	lema	lona	mela
mola	loma	ina	ile	ima	imela
wena	wona	wane	wele	ulu	yena
yona	yane	eya	mme	mmila	mmone
mmela	nna	nne	nnana	nnile	monna
lla	llela	llile	mollo	bala	bana
bona	bina	bula	mobu		

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bala mantšwe a latelang ka ho a sheba

re	ya	sekolong	titjhere	ruta	bala
lelapa	leso	molekane	bapala	kantle	ke
na	maikutlo	a	ka		

KUTLWISISO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho noha/lepa seratswana ka ho bala ditshwantsho
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hopola diketsahalo tsa seratswana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta seratswana

- 4 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta diketsahalo tsa seratswana ka tatelano
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qala ho utlwisisa hore ho bolela eng ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong, ho amahanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba hao, ho akanya ka dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona le ho nahana ka seratswana
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho nahanisisa ka seratswana ba sebedisa foreimi ya dipuisano
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho araba dipotso tsa kutlwisiso tse ngotsweng ka seratswana

MONGOLO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho taka setshwantsho se bontshang moelelo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho ngola sehloho kapa tse pedi ka ditshwantsho tsa bona

Disebediswa le thepa eo o e fumantshitsweng

Ela hlooko hore disebediswa tsohle tseo o di fumantshitsweng ke tsa sekolo. Disebediswa di tla sebediswa hang feela mme di lokela ho hlokomelwa le ho anela bohle.

Kotareng ya 1, matitjhere a tla fumantshwa disebediswa tse latenag:

3 Ditjhate tsa Papatso tse 4

Sebedisa ditjhate tsena ho rala mosebetsi wa hao wa beke. Beke le beke, bapatsa medumo le mantswa; mantswa a sebediswang kgafetsa, tlotlontswe ya mokotaba; ditshwantsho; mmoho le foreimi ya ho ngola.

4 Ditjhate tsa Mongolo

Bapatsa ditjhate tsena ka pele phaphosing ya boithutelo, e le hore di bonahale ho baithuti. Matitjhere a kereiti 1 le 2 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o sa kopanang. Matitjhere a kereiti 2 le 3 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o kopanang le mongolo o sa kopanang.

5 Kotara ya 1 Moralo wa Thuto 1

Sebedisa moralo ona wa thuto ho ehlwa seo o tshwanetseng ho se ruta letsatsi ka leng. Mekgwa e fapaneng ya ho ruta e tla o thusa hore o rute jwang thuto ka nngwe. Bekeng tse pedi tse qalang kotareng ya 1, o tla latela lenane la tlwaetso.

6 Kotara ya 1 Tereka

Sebedisa tokomane ena ho tlatsa le moralo wa selemo wa ho ruta mmoho (ATP) le wa kotara. Bontsha ka ho tshwaya le ho beha letsatsi ha tekanyetso ya mosebetsi e fedile. Nahanisisa hantle ka tseo o di rutileng.

7 Kotara ya 1 Buka e Kgolo

Sebedisa buka e kgolo ya dipale ka nako ya dithuto tsa ho bala ka kopanelo. Kotara ena le dipale tse robedi – pale e le nngwe ka beke.

8 Kotara ya 1 Pokello ya Disebediswa

Pokello ya disebediswa e nale tse latelang:

- **Dipapetla tsa Mantswe tse** sebediswang bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le mantswe. Di sehe mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.
- **Ditshwantsho tsa tlotlontswe ho tswa mokotabeng:** di sehe hantle mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tsena tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.
- **Meqephe a tshebetso a dipale tsa boiqapelo:** o a fuwe bakeng sa mokotaba ka mong. Ho na le ditshwantsho tse 3 kapa tse 4 tse buang ka pale. Ho na le maqephe a 10 a tokomane – e le nngwe bakeng sa sehlotshwana sa bana. Eketsa ha ho hlokeha.
- **Maqephe a mosebetsi wa tekanyetso** o a fuwe bakeng sa dipheto tsa baithuti le ntlha tsa bohlokwa tsa kotara.

9 Kotara ya 1: Leqephe la tshebetso la ho bala

O fuwe maqephe a tshebetso a ho bala a robedi bakeng sa kotara e le nngwe ka beke ho tloha bekeng ya 3 ho isa bekeng ya 10. Sebedisa maqephe ana a tshebetso le baithuti kaofela ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha. O na le maqephe a tshebetso a ho bala a 20. Eketsa ha ho hlokeha.

Tsamaiso ya Beke le Beke: Dihora tse 7

- 1 Lenaneo la thuto le latela tsamaiso ya tlwaelo e tshwanang beke le beke.
- 2 Hona ho nolofaletsa baithuti le matitjhere ho latela tlwaelo ya tsamaiso ya beke.
- 3 Baithuti ba kgona ho itokisetsa mosebetsi o latelang ha ba se ba tlwaetse tsamaiso ya beke.
- 4 Tlwaelo ena ya tsamaiso e itshetlehile ho nako e lekantsweng ya Puo ya Lapeng ya CAPS: dihora tse 7 ka beke.
- 5 Tlwaelo ena ya tsamaiso e entswe ele karolo ya lenaneo la dipuo tse pedi mmoho le PSRIP EFAL ya lenaneo la thuto le hlophisitsweng.
- 6 Ka kopo bapatsa tlwaelo ena ya tsamaiso ka phaphosiburutelong mme o leke ka matla ho e tseba ka hlooho.

MANTAHA		LABOBEDI		LABORARO		LABONE		LABOHLANO	
Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15
		Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15
Mongolo	15	Mongolo	15	Mongolo	15				
Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15			Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15
Ho ngola	30			Ho ngola	30				
Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha			30
1.45		1.15		1.45		1.00		1.15	

Boitokiso ba beke

Ho bohlokwa ho hopola hore lenaneo la Puo Ya Lapeng le fokoleditse matitjhere tlhokeho ya ho rala, empa BOITOKISO e sa le ntlha ya bohlokwa! Ha nngwe ka beke, motsheare wa mantsiboya kopanang le basebetsi-mmoho (matitjhere ohle a foundation Phase), le hlophise boitokiso mmoho.

Ha o itlhopisa/ itokisa hopola ho:

- 1 Badisisa hantle Moralo wa Thuto wa beke.
- 2 Etsa bonnete bahore o utlwisisa le ho tseba mekgwa e fapaneng e tshwanetseng ho sebediswa. Ha ho se jwalo, eya karolong e bitswang 'Mekgwa e fapaneng ya ho ruta' mme o e bale ka moo o ka hlokanang.
- 3 Kamorao ho seo, sheba hore ke dipapetla le ditshwantsho dife tse tla hloka hahala bakeng sa bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le foreimi ya ho ngola. Lokisa dipapetla tsa mantswe le ditshwantsho ka tsela e latelang:
  - a Seha dipapetla kapa ditshwantsho
  - b Leka ho di kgomaretsa pampering kapa lebokoseng
  - c Ha ho kgoneha, di lamineite kapa o di kwahele ka polasitiki.
  - d Dipapetla tsa thuto e itseng di kenye ka hara enfelopo kapa o di tlame ka kgwele ya rekere.
- 4 Bokelletsa di sebediswa tsohle tseo o ka di hlokanang, ditshwantsho kapa dintho tsa nnete tse tshwarehang.
- 5 Etsa bonnete ba hore Buka e Kgolo e lokile.
- 6 Badisisa hantle mesebetsi e tshwanetseng e phethwa ka hara buka ya Tshebetso ya DBE.
- 7 Etsa bonnete ba hore Tereka ya hao e maamong a nepahetseng mme e bontshe kgatelopele eo o seng o e entse.

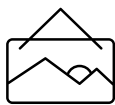
Mokotaba le Lenane la ho Bala

NOMORO YA BEKE	MOKOTABA	PALE YA HO BALA KA KOPANELO	LEQEPHE LA MOSEBETSI LA HO BALA
1	BEKE TSA TLWAELO		
2			
3	Re ya sekolong	Ben o ya sekolong	3
4	Re ya sekolong	Letsatsi la pele la Olwethu sekolong	4
5	Lelapa lesa	Bongi o letile	5
6	Lelapa lesa	Lesea la Tseko	6
7	Ho bapalla kante	Letsatsi le tjhesang haholo	7
8	Ho bapalla kante	Ho qaphatsa metsi hwa letsatsi la pele la sehla sa Selemo	8
9	Re na le maikutlo	Dan o sulafalla ke beke	9
10	Re na le maikutlo	Lebitso laka ke Buhlebendalo	10

Kotara 1 Lenaneo la Tekanyetso

Lenaneo la tekanyetso le bopilwe ho latela Karolo 4 ya CAPS e amohetsweng. Sena se ka fumanwa kamora Teraka ya kotara e nngwe le e nngwe.

Papatso ka Phaphosiburutelong

DITJHATE TSA PAPATSO

- 1 O tla fumantshwa ditjhate tsa papatso tse nne tse mmala e fapaneng, ele karolo lenaneo lena.
- 2 Tjhate ya mmala ka nngwe e tla sebedisetswa ho bapatsa mantse a fapaneng a beke.
- 3 Sebedisa ditjhate ka tsela ena e latelang:
  - a **Tjhate e mmala o motala** – e bapatsa tlotlontse ya mokotaba le ditshwantsho tsa beke.
  - b **Tjhate e mmala o bolou** – e bapatsa mantse asebediswang kgafetsa a beke.
  - c **Tjhate e mmala o mosehla** – e bapatsa medumo le mantse a beke.
  - d **Tjhate ya mmala o mopinki** – e bapatsa foreimi ya ho ngola ya beke.
- 4 Mantse a ditjhateng tsena a lokelwa ho ntjhafatswa/ tjhentjhuwa beke le beke.

- 5 Ka kopo o se ke wa tlohela tlotlontswe ya mokotaba le ditshwantsho selemo kaofela. Dipapatso di lokela ho tsamaelana le mokotaba o rutwang. Ha phaphosi ya borutelo e tletse ka mantswe le ditshwantsho, baithuti ba ka hloleha ho ellelwa mantswe le ditshwantsho tse ntjha.
- 6 Ha o qeta ho tlosa mantswe le ditshwantsho tse itseng, di bokelle mme o di behe hantle ka faeleng.
- 7 Hlokomela mantswe ana molemong wa ho a sebedisa selemong se lateng.

TAFOLE YA MOKOTABA

- 1 Leka ho iketsetsa tafole ya mokotaba ka phaphosiborutelong.
- 2 Sebedisa sebaka sena ho bapapatsa ditshwantsho le dintho tsa nnete tse tsamaelanang le mokotaba.
- 3 Ngola/ leibola dintho tsena mabitso, e le hore baithutia batle ba ithute tlotlontswe ena.

Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta

Botsamaisi ba Phaposiborutelo

Maano a mang a botsamaisi ba phaposiborutelo a kentswe e le “mekgwa ya mantlha ya ho ruta”. Ke maano a sebediswang ka nako tsohle lenaneong lena, ka hoo ho bohlokwa hore titjhere e a utlwisise hantle.

Sepheo: Ho ntlafatsa nako e sebediswang nakong ya mosebetsi, boitshwaro ba moithuti le tshebedisano mmoho pakeng tsa baithuti. Ho fokotsa ditshitiso thutong. Ho kenyeletsa le karolo ya papadi thutong.

BODULO LE DIHLOTSHWANA TSE NYANE.

- 1 Ho bohlokwa ho hlophisa nako le ho ela hloko tsela eo o hlophang tsela eo baithuti ba dulang ka yona ka phaposiburutelong
- 2 Ha o etsa sena, ela hloko dinthla tse latelang:
  - a **Dudisa baithuti ho ya ka bokgoni bo fapaneng** – O seke wa beha baithuti ba sokolang mmoho, le sebetsang hantle mmoho. Kopanya baithuti hore phaposi yohle e be sebaka sa bokgoni bo fapaneng.
  - b **Dudisa baithuti ka leano la ho fokotsa ditshitiso kapa lerata le fetellelseng.** O seke wa dudisa baithuti ba kgathatsanang mmoho. O seke wa dudisa baithuti ba ratang ho bua ka phaposing mmoho.
- 3 Lenaneong lena la thuto, ho na le mesebetsi e tla hloka baithuti ba e etse ka dihlotshwana tse nyane.
- 4 E kaba dihlotshwana tsa baithuti ba 3–4, ba dutse mmoho. Etsa seo hore ha o bolella baithuti ho sebetsa ka “dihlotshwana tse nyane” ba kopane ka pele ka mokgwa o kgethehileng ntle le tshitiso.
- 5 Ha baithuti ba dutse ka mela, tsela e bonolo ya ho etsa dihlotshwana ke hore ba babedi ba dutseng ka pele ba retolohe ba shebane le ba ka morao ho bopa sehlopha kapele.
- 6 O seke wa tlohella baithuti ho etsa hlophiso ena ka bo bona. Haebe wena ya nkang qeto ka ho etsa dihlotshwana ka paposing le ho ruta baithuti ho bopa dihlopha tsena ka pele ka kgutso.
- 7 Ha o bona tshebetso ya sehlopha e se ntle, etsa diphehoho ho sehlopha. O seke wa qobella baithuti ho sebetsa mmoho.

TSAMAIISO YA DIPUISANO TSA DIHLOPHA

- 1 Ka hara lenaneo tsamaiso la thuto, hona le mesebetsi e mmalwa e hlokang hore baithuti ba be le therisano ya dihlopha.
- 2 Kwetlisa baithuti ho etsa tse latelang:
  - a Qalong baithuti ba tshwanetse ho bopa dihlotshwana.

- b** Ka morao ho moo, baithuti ba elellwe potso kapa foreimi eo batlileng ho rerisanang ka yona.
- c** E be moithuti e mong le e mong o fumana monyetla wa ho araba potso e nngwe le e nngwe.
  - Moithuti wa 1 o araba potso ya 1
  - Moithuti wa 2 o araba potso ya 1
  - Moithuti wa 3 o araba potso ya 1
  - Moithuti wa 4 o araba potso ya 1
  - Moithuti wa 1 o araba potso ya 2
  - Moithuti wa 2 o araba potso ya 2
  - Moithuti wa 3 o araba potso ya 2
  - Moithuti wa 4 o araba potso ya 2
  - Jwalo jwalo
- 3** E kaba mohopolo o motle ho sebedisa thupa / lejwe / ntho.
  - a** Neha sehlopha ka seng ntho e mebala jwaloka thupa kapa lejwe.
  - b** Motho ya tshwereng ntho o ya bua mme ba bang bohle ba ya mamela.
  - c** Ha moithuti wa pele a se a buile, o tshwanetse ho fetisetsa ntho eo ho motho e mong.
- 4** Haeba dihlopha di tshwanetse fana ka tlaleho, baithuti ba se ba arabile kaofela, sehlopha se ka kgetha dikarabo tse nepahetseng bakeng sa potso e nngwe le enngwe.

MESEBETSI YA PHETOHO YA HO BALA

- 1** Ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o sebetsa le dihlopha tse pedi
- 2** Pakeng tsa dihlopha tsena tse pedi, ho bohlokwa honka “kgefutso” pele o lokisa bodulo ba baithuti ba ho sebetsa leqepheng la mosebetsi le latelang.
- 3** Etsa hona ka mokgwa o latelang:
  - a** Ha o qetile ho sebetsa le dihlopha, laela sehlopha sa pele ditulong tsa bona.
  - b** Laela baithuti ho mamela ka hlooko
  - c** Etsa Mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti bohle.
  - d** Netefatsa hore baithuti ba maamong a ho bala leqephe la mosebetsi
  - e** Hlalosa mosebetsi o tla latela leqepheng leqepheng la mosebetsi
  - f** Hopotsa baithuti hore ba tshwanetse ho qeta mosebetsi wa bona pele ba etsa mosebetsi o latelang – ba nke nako ya bona ho etsa mosebetsi ba sa potlake.
  - g** Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa le wena.
- 4** Kotareng ya 1, re kgothalletsa hore o sebedise mekgwa ena e 4 ya mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti:

Mosebetsi wa 1: Titjhere ore

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlo etsa ditshitshinyeho tse fapaneng, jwaloka: ama hlooho; fofisa khaethe; swenya nko; tlola ha raro.
- 3 Qala ka hore 'titjhere ore', ebe baithuti ba etsa tshitshinyeho e boletsweng.
- 4 Ha o sa qala ka hore 'titjhere ore', baithuti ha ba etse letho, ba ema feela.
- 5 Ha moithuti a ka sisinyeha titjhere a sa qala ka hore 'titjhere ore', moithuti eo o dula fatshe ha a sa nka karolo.
- 6 Mohlodi ke moithuti ya salang a eme.

Mosebetsi wa 2: Mokitjana wa ho tjeka

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlike ho bapala mmimo founung ya hao.
- 3 Ha baithuti ba utlwa mmimo, ba tjeke.
- 4 Hang ha mmimo o kgutsa, baithuti ba eme tsi!
- 5 Letsa o tima mmimo ka makgetlo, e le hore baithuti ba tjeke le ho ema feela ka makgetlo.

Mosebetsi wa 3: Tsoka, tsoka, ema

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Ere: tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, ema!
- 3 Baithuti ba pheta se bolelwang ke titjhere, ba ntse ba tsoka mmele ya bona.
- 4 Ha ba fihla ho 'ema' ba tshwanetse ba eme tsi! ba kgutse.
- 5 Pheta sena ka makgetlo.

Mosebetsi wa 4: Nna le setulo saka

- 1 Bolella baithuti hoe ma pela ditulo tsa bona. Ho be le sebaka pela bona.
- 2 Efa baithuti ditaello tseo ba tshwanetseng ho di latela – sena ba se etse ka pele mme ba kgutsitse.
- 3 Ditaello tsena tsohle di amana le ditulo tsa bona mme ba ithuta tshebediso ya maetelli.
- 4 Fana ka ditaello tse kang:
  - ema kamora setulo sa hao
  - phahamisa setulo sa hao
  - palama hodima setulo sa hao
  - tlola setulo sa hao
  - jwalo, jwalo.

Mesebetsi ya ho bua ya molomo

Qalong ya thuto ya Sesotho ka Mantaha, Laboraro le Labohlano titjhere o tla etsa mosebetsi wa molomo. Tsena ke karolo ya ho mamela le ho bua ya lenane la thuto. Di radilwe ka hloko ho neha moithuti ka mong monyetla wa ho bua.

Ho ruta tlotlontswe ya mokotaba

Sepheo: Ho eketsa tsebo, menahano, le tlotlontswe ya thuto ho matlafatsa kutlwisiso ya ho bala le tsebo kakaretso. Ho thusa baithuti ka puo e batlehang e tla sebediswa ka Intermediate Phase.

- 1 Ruta baithuti mantswe a 3 a matjha a tlotlontswe ya mokotaba.
- 2 Sebedisa mokgwa wa 'PATS' ha o ruta tlotlontswe e ntjha.
- 3 PATS e hlalosa Supa, Etsa, Jwetsa le Bua.
- 4 Ha ho bonolo ho ruta mekgwa ena kaofela ka nako e le nngwe, etsa eo o ka e kgonang.
  - a Supa – setshwantsho kapa ntho e itseng ha ho hlokeha
  - b Bontsha ka mmele moelelo wa lentswe.
  - c Bolella baithuti hore mokotaba ke eng. Fana ka mohlala o bonolo.
  - d Sebedisa lentswe polelong.
- 5 Hang ha o se o rutile tlotlontswe ya mokotaba bekeng, maneha mantswe ao tjhateng ya papatso ya mantswe mmoho le a ditshwantsho.
- 6 Ha se baithuti bohle ba tla hopola tlotlontswe ena ka pele. O seke wa tshwenywa ke sena mme o se ke wa pheta phetisa baithuti mantswe ana kgafetsa
- 7 Baithuti ba utlwa mantswe a matjha hangata ha mokotaba o ntse o rutwa, mme ba tla ba le monyetla wa ho iketsetsa tlotlontswe ya bona.

Pina kapa Raeme

Sepheo: Ho matlafatsa tsebo ya tlotlontswe e ntjha ya baithuti. Ho ithuta ka ho bapala

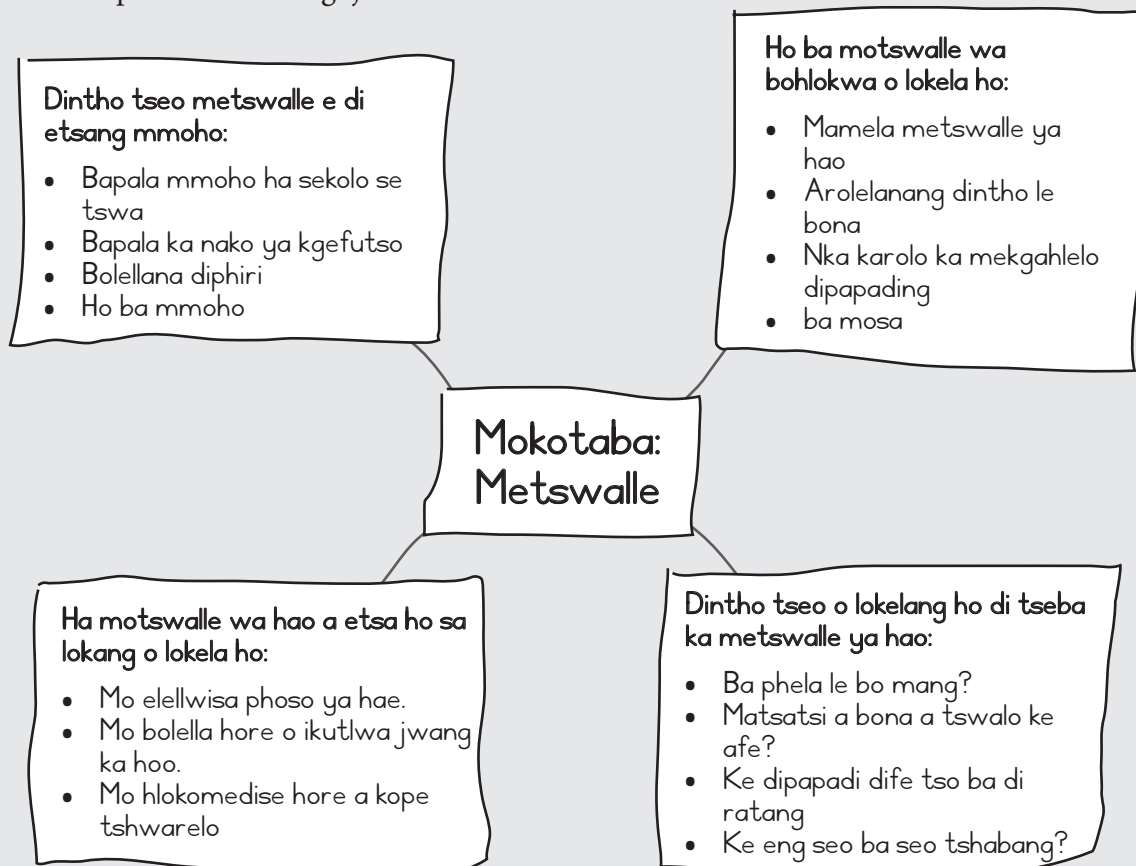
- 1 Pina kapa Raeme eo o tlo e ruta baithuti e ngotswe ka hare ho Moralo wa Thuto.
- 2 Ha nako e ntse eya baithuti ba tla tseba dipina kapa diraeme tsena, mme ba tla ipinela ka bolokolohi.
- 3 Ha o qala ho tsebisa baithuti pina kapa raeme ba rute mantswe, diketso le morethetho. (ha o le teng)
- 4 Ruta baithuti pina kapa raeme mola ka mola ka mokgwa o latelang:
  - a Binela kapa o balle baithuti pina kapa raeme kaofela o ntse o hlalosa mantswe ha ho hlokeha.
  - b Bina kapa o bale mola o qalang mme baithuti ba o sale morao.
  - c Bina kapa o bale mola wa bobedi mme baithuti ba o sale morao

- d Bina kapa o bale mola wa pele lewa bobedi mmoho mme baithuti ba ho sale morao.
  - e Tswela pele ka mpkgwa ona ho fihlela baithuti ba utlwisisa pina kapa raeme kaofela.
- 5 Kamehla hopola ho etsa diketso ha o bina pina kapa o bala raeme.
  - 6 Kopa baithuti ho bina pina eo ba e ratang pheletsong ya letsatsi. Ena ke tsela e monate ya ho bona ho kenya lerato la puo.

Tsebisa ka Mokotaba: Phuputso ya tsebo ya sethatong/ kgale

Sepheo: Ho fuputsa le ho ananela tsebo ya sethatong ya baithuti ka mokotaba o tlileng ho rutwa le ho eketsa tsebo hoe o ba seng ba ena le yon aka ha mokotaba ... Ho bontsha ka moo thuto e ka ralwang ka teng ho sebediswa mmapa wa kelello.

- 1 Mosebetsing ona titjhere o qala ka ho etsa mmapa wa kelello tlapangollong.
- 2 Titjhere o taka sedikadikwe tlapangollong ebe o ngola mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 3 Jwale e be titjhere o botsa hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?
- 4 Titjhere o ngola dintlha tsa baithuti ho potoloha mmapa wa kelello. Titjhere o bokella dikarabo tse tshwanang mmoho.ho. Mohlala: Haeba mokotaba ke 'Metswalle' o tla ba le mmapa o shebahalang tjena:

- 5 Bekeng ya bobedi titjhere o tla sebedisa mmapa wa kelello ho hopotsa baithuti ka seo ba ithutileng sona bekeng ya pele.

- 6 Titjhere o tla botsa baithuti tjena: Ke dintho difeng tse ntjha tse thabisang tseo re ithutileng tsona ka mokotaba ona ho fihlela ha kana.?

Pale ya Boiqapelo Beke ya 1

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo, le ho sebedisa tsebo ya bona ya sehlooho le boiqapelo ho etsa pale e nang le moelelo. Ho aha tsebo ya baithuti ya ho aha tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa sebedisa mmoho ka kutlwano ka dihlopha tse nyane.

- 1 Mosebetsi ona o fa baithuti monyetla wa ho sebedisa boinahanelo le boiqapelo ba tlotlontswe ya mokotaba le bokgoni ba tatelano ya dintlha ho iketsetsa pale e ntjha.
- 2 Bolella baithuti ho bopa dihlopha tse nyane.
- 3 Neha sehlopha ka seng leqephe la tshebetso la mokotaba. Leqephe lena o tla le fumana ka pokelletsong ya disebediswa.
- 4 Maqephe ana a na le tatelano ya 3–4 ya ditshwantsho tse ka sebediswang ho bopa pale e tsamaelanang le mokotaba.
- 5 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 6 Efa baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 7 Ka mora moo moithuti ka mong sehlopheng o fumana monyetla wa ho phehisa ka seo a se nahanang.
- 8 Tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho mamela ha baithuti ba ntse ba bua ka pale ya bona.
- 9 Phutha Maqephe a tshebetso kaofela mme o a behe/boloke hantle bakeng sa ho a sebedisa bekeng e latelang.
- 10 Kgothaletsa baithuti ho phetela ba lelapa la habo bona dipale tsa bona.

Pale ya Boiqapelo Beke ya 2

Sepheo: Neha baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo le ho sebedisa tsebo ya sehlooho ho qapa pale e nang le moelelo. Ho aha bokgoni ba baithuti ba tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisanammoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Hlophisa baithuti ka dihlopha tse nyenyane.
- 2 Neha sehlopha se seng le se seng leqephe la tshebetso la mokotaba.
- 3 Hopotsa baithuti hore beke e fetileng ba entse dipale tsa bona ba sebedisa ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena baithuti ba lokela ho sebeta ka dihlopha ho nka qeto ka pale ya sehlopha.
- 5 Hopotsa baithuti hore dipale tsa bona e lokela ho ba tsa boiqapelo, empa di tsamaellane le ditshwantsho.
- 6 Bitsa phaposi yohle ho tsepamisa maikutlo.
- 7 Kopa dihlopha 1–2 ho arolelana dipale tsa bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana ka dipale tsa bona.

Puisano mabapi le ho Bala ka Kopanelo

Sepheo: Ho ruta baithuti bohlokwa ba ho nahana le tsebo ya ho akaretsa le ho ba neha monyetla wa ho hodisa tsebo ya bona. Ho aha boitshepo ba baithuti ka ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohile ho ithuta le ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohi, ho hlahloba, ho amanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba bona, ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang empa o sena bonnete ba tsona. Ho neha baithuti monyetla wa ho sebedisana mmoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Dipuisano tsa ho bala ka kopanelo di etswa ka Labohlano.
- 2 Qala ka ho ngola foreimi ya dipuisano tlapangollong.
- 3 Ebe o bala le ho hlalose tse baithuti foreimi ya puisano.
- 4 Baithuti ba lokela ho utwisisa hore ha hona kgahlano ho dipotso tse bulehileng. s – dikarabo tse fapaneng le maikutlo a fapaneng di amohelehile.
- 5 Qetellong ya thuto, beha baithuti maemong a ho mamela ka hlooko.
- 6 Metsotsong ya ho qetela botsa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha sa baithuti ho fana ka dikarabo tsa bona.
- 7 Leboha baithuti ka ho fana ka dikarabo le diphehiso.
- 8 Ha dikarabo di fosahetse, kapa di hloka tlhalosetso e batsi, araba baithuti kapa botsa dipotso tsa tlhakisetso.

Tlhokomediso ya medumo le medumo/Mongolo

Kereiti ya 1&2 (Ho fihlela lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya medumo le medumo le mosebetsi wa Mongolo di ya amana leanong lena.

Matlafatso ya Medumo le Mantswe a fetileng: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho hlahloba temoho ya baithuti ya medumo le ho hopola medumo le mongolo o rutilweng. Ho phekole le ho matlafatsa tsebo ya medumo le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho sebedisa ditebello tsa tekanyetso ho fana ka lesedi la tekanyetso e tswelang pele.

- 1 Ka Mantaha ka nako ya mongolo baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo wa bona ka ho phetha medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng bekeng e fetileng.
- 2 Laela baithuti ba bule dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Kamora moo bolella baithuti ho mena leqephe mahareng mme ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng (margin), le 6–10 moleng o mahareng a leqephe. (Palo ya medumo, dinoko le mantswe di tla fapana ho ya ka thuto e nngwe le e nngwe)

- 4 Bolella baithuti ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ha o le bitsa – ba ngole ka thoko ho nomoro e nepahetseng. Ha ba sa kgone ho ngola modumo kapa lentswe ba ngole letshwao la deshe (-).
- 5 Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso e potlakileng ho lekola hore ba ntse ba hopola ho ngola medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng ona.
- 6 Bolella baithuti hore ba tlo lekola difoniki le mongolo wa bona.
  - Ba tlameha ho lekola hore ba tseba ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ka nepo.
  - Ba tlameha le ho lekola hore ba bopa ditlhaku tsa bona ka nepo.
- 7 Qapodisa medumo, dinoko le mantswe a ka moralong wa thuto.
- 8 Laela baithuti hore ba nke pensele e le nngwe ya mmala ba e sebedise ho lokisa mesebetsi ya bona.
- 9 Ngola dikarabo tse nepahetseng tlapangolong, o bitsa modumo ebile o hlalosa mohato wa ho ngola.
- 10 Bolella baithuti hore ha ba ile ba thatafalla ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku, ba sebedise matsatsi ao a beke ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi oo.
- 11 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokanng thuso.

Thuto ya Modumo o Motjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntsheisa pele bokgoni ba moithuti ba temoho ya difoneme. Ho ruta baithuti difoniki le dinoko tsa puo ya lapeng ka mokgwa o hlakileng le o itlhopileng, le ho itlwaetsa ho lemoha le ho sebedisa difoniki le dinoko tse rutuweng.

Tsebisiso ya modumo o motjha

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /p/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo /p/ o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona /p/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **pere, apole,**
(**mantse a mane**)

Tsebisiso mantswe a matjha

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o bontsha baithuti papetla: **pere, apole,**
(**mantse a mane**)
- 2 Kopa baithuti ba phethe lentswe leo o hatella modumo o wa beke o ka sehloohong.
- 3 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

Ho ngola Tlhaku/Ditlhaku tse Ntjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola kerafeme (grapheme) tse tsamaellanang le foneme e rutilweng.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa medumo e rutilweng ka nepo.
- 2 Bontsha baithuti ka ho ngola modumo oo tlapangollong – hlalosa o bontshe mohato wa ho bopa tlhaku eo.
- 3 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho ditafoleng tsa bona.
- 4 Ema o furalletse baithuti, mme o phahamise letsoho le letona.
- 5 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letona ba o latele/etsise ha o ngola tlhaku moyeng.
- 6 Phetha mokgwa ona le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 7 Bolella baithuti ho sebetsa le metswalle ho ngola modumo/tlhaku mekokotlong ya bona ka menwana ya bona.
- 8 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola medumo ditafoleng tsa bona ka menwana ya bona.
- 9 Qetellong, bontsha baithuti hape mohato wa ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantswe tlapangollong.
- 10 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 11 Baithuti ba sehelle mola ka tlasa modumo o rutilweng lentsweng kapa polelong e nngwe le e nngwe e ngotsweng.

Ho arola le ho kopanya mantswe: Labone la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele temoho ya baithuti ya difoneme, le bokgoni ba ho arola le ho kopanya difoneme le dinoko tse rutilweng. Hona, ho tla ba thusa ho bala le ho ba bangodi ba ikemetseng. Ho eketsa bokgoni ba ho lemoha difoneme le dinoko ha bonolo.

Ke a etsa...

- 1 Qala ka lentse le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentse: **pere**
- 3 Arola lentse ho ya ka medumo ya lona: /p/e/r/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentse: /p/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentse: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentse: /r/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentse: /e/
- 8 Ngola lentse lena tlapangollong: **pere**
- 9 Bontsha baithuti ka ho supa hore o kopanya jwang medumo ho etsa lentse.
- 10 Kamora moo, qapodisa senoko sa pele ya lentse. /pe/

- 11 Ho latele senoko sa bobedi ya lentswe: /re/
 12 Supa o bontshe baithuti ho kopanya dinoko ho etsa lentswe: /pe/-/re/
 13 Phetha sena ka lentswe le leng la thuto ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentswe apole: **apole**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele lentsweng lena ke ofe? /a/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi lentsweng lena ke ofe? /p/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro lentsweng lena ke ofe? /o/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa bone lentsweng lena ke ofe? /l/
- 7 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela lentsweng lena ke ofe? /e/
- 8 Kopa baithuti ho arola lentswe ka ka medumo eo le bopilweng ka yona: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 9 Ngola lentswe tlapangollong: **apole**
- 10 Kopa baithuti ba o thuse ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele lentsweng lena ke sefe? /a/
- 12 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /po/
- 13 Botsa baithuti hore: Senoko sa ho qetela ke sefe? /le/
- 14 Laela baithuti ho kopanya dinoko ho etsa/bopa lentswe: /a/-/po/-/le/ = **apole**
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Fumana Lentswe: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya medumo. Ho fa baithuti monyetla wa ho ntshetsa pele tsebo ya bona ya ho bopa mantswa. Ho eketsa bokgoni ba bona ba ho lemoha/elellwa medumo ha bonolo.

Taka tafole ena e latelang tlapangollong. Netefatsa hore e kentse medumo eo baithuti ba ithutileng yona ka Labobedi le Laboraro.

th	l	o
nn	p	a
nk	e	m

Bontsha (Model)

- 1 Hopotsa baithuti medumo ya beke, mohlala: /p/ le /m/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangollong.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba tla fumana fela metsotso e meraro ho fumana mantswa a mangata eo ba ka a bopang ba sebedisa medumo le didumammoho tse ka hara mabokose.

- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /p/ – /m/
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ba sebedisa medumo e meng le e meng e ka mabokosong. Ha ba a tlameha ho sebedisa feela /p/ le /m/
- 6 Bontsha baithuti ho etsa lentswe le leng, jwaloka: /m/ – /o/ – /th/ – /o/
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka etsa mantswe ba sebedisa modumo wa beke, jwaloka ka **pelo**, kapa ba sebedisa modumo o mong le o mong e ba o ratang, jwaloka **nkela**.

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole sehlooho: **p, m**
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **peo, palo, pelo, poma, ema, thapo, monna, nko**

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo/Mongolo

Kereiti 2&3 (hang ha lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo le Mongolo di ya amana lenaneong lena.

KEREITI 2 KOTARA 3-4

MONGOLO

Mantswe a fetohang: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho sheba diphethoho tse ka fetolang moelelo wa lentswe kapa wa polelo.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha ba se ba ithutile bongata ba mongolo o kopaneng, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka **MONGOLO O KOPANENG**.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla matlafatsa bokgoni ba bona ha ho ngola ka mongolo o kopaneng ka ho phetha medumo le mantswe a ithutilweng bekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Ka mora moo bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng, ba tlola mola pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Ngola polelo eo ho fanweng ka yona ka moralong wa thuto tlapangollong pela nomoro ya 1, ka tsela ena:

- Ke batla buka.
- 5** Laela baithuti ho kopolla dipolelo dibukeng tsa bona.
- 6** Latela ka ho laela baithuti ho ngola maemedi a fapaneng pela dinomoro ka tsela ena:
- Ke
  - Le
  - Re
  - Ba
- 7** Laela baithuti ho ngololla dipolelo, ba sebedisa e nngwe le e nngwe ya maemedi.
- 8** Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso ya potlako ho sheba hore na ba ntse ba hopola ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
- 9** Tsebisa baithuti hore ba lekola tsebo ya bona ya difoniki le mongolo.
- 10** Qetellong ya thuto, ngola dipolelo ka nepo tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa tsela/mohato wa mongolo o kopaneng ha o etsa jwalo.
- 11** Botsa baithuti ho tshwaya paterone eo ba e bonang, jwaloka: moo polelo e fetohang teng.
- 12** Sehella paterone e nngwe le e nngwe mola:
- Ke batla buka.
  - Le batla buka.
  - Re batla buka.
  - Ba batla buka.
- 13** Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala itokisetsa mosebetsi.
- 14** Bollella baithuti hore ha ba ile ba thatafallwa ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo no ntlafatsa mosebetsi oo.
- 15** Qetellong ya letsatsi phutha dibuka tsa baithuti mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso. Baithuti ba bang ba ka hlolwa ke difoniki ha ba bang ba ka hlolwa ke mongolo o kopaneng.

KEREITI 3 KOTARA 1-2

MONGOLO

Mantswe a Bonngwe le Bongata: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phekola kapa ho matlafatsa tsebo ya baithuti ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntlafatsa tsebo ya ho bala ka ho thusa baithuti ho lekola dipaterone tse fetolang lentswe ho ya ka sehlongwa pele sa lebitso

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsofatsa ba laele hore ba qetele mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe a rutuweng dibekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi le sehlooho **Bonngwe le Bongata ba Mantswe**.
- 3 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng ba etse sena ba tlola mela pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore ba tseba ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
- 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola mosebetsi wa bona wa difoniki le mongolo.
- 6 Bitsa mantswe a bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba lokela ho ngola mantswe ana pela dinomoro tseo ba di ngotseng ka tsela ena.
  - motho
  - lesapo
  - seeta
  - nonyana
  - bohobe
- 7 Kamora mona, laela baithuti ho ngola bongata ba mantswe ana.
- 8 Metsotsong e mehlano ya ho qetela ya thuto, ngola dikarabo tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa mokgwa/tsamaiso ya mongolo o kopaneng.
- 9 Botsa baithuti ho supa paterone eo ba e bonang, jwaloka moo mantswe a fetohang.
- 10 Seha mola ka tlasa dipaterone ka tsela ena.

Mantswe a Bonngwe le Bongata

- 1 motho
batho
- 2 lesapo
masapo
- 3 seeta
dieta

- 4 nonyana
dinonyana
- 5 bohobe
mahobe
- 11 Bolella baithuti ho nahana ka moo mantswe ana a fetohang ka teng ha ba bala le ha ba ngola.
- 12 Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala ho tshwaya mosebetsi wa bona.
- 13 Bolella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo ho ikwetlisetsa mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlohang thuso. Baithuti ba itseng ba ka thatafallwa ke medumo, ha ba bang ba ka thatafallwa ke mongolo o kopaneng!

KEREITI YA 3 KOTARA YA 3-4

MONGOLO

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata: Mantaha o mong le o mong.

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha tsela eo mantswe a fetohang ka yona dipolelong ho ya ka mofuta wa lebitso.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopaneng. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsofatsa, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe eo ba ithutileng ona bekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho
Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata
- 3 Ka mora moo, ba bolelle hore ba ngole dinomoro 1-5 ka pela mola o ka thoko bukeng ba tlole mela pakeng tsa dinomoro.
- 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore na ba ntse ba hopola ho ngola mantswe eo ba ithutileng ona.
- 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola medumo le mongolo wa bona.
- 6 Bitsa dipolelo tsa bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba ngole dipolelo tsena pela dinomoro tseo ba di ngotseng.
Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata
- 1 Ho na le motho ka tlung.
- 2 Ntja e ja lesapo.
- 3 Seeta sa ka se lahlehile.
- 4 Nonyana e fofela hodimo.

- 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
- 7 Ka mora mona, laela baithuti ba ngole dipolelo tsena ba fetola mantswa a bonngwe ho bongata.
- 8 Metsotsong ya ho qetela ya thuto, ngola dipolelo tse nepahetseng tlapangolong, o bitsa medumo e bile o hlalosa mokgwa le tsela ya ho ngola mongolo o kopaneng.
- 9 Kopa baithuti ho supa paterone e nngwe le e nngwe eo ba e bonang, jwaloka ka moo lentswe le fetohang teng.
- 10 Seha mola ka tlasa dipaterone tsena ka tsela ena:
Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata
  - 1 Ho na le motho ka tlung.
Ho na le batho ka tlung.
  - 2 Ntja ya ka e ja lesapo.
Ntja ya ka e ja masapo.
  - 3 Seeta sa ka se lahlehile.
Dieta tsa ka di lahlehile.
  - 4 Nonyana e fofela hodimo.
Dinonyana di fofela hodimo
  - 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
Mme o rekile mahobe a monate.
- 11 Bolella baithuti ho elellwa dipaterone tsena ha ba ngola kapa ha ba bala.
- 12 Laela baithuti ba nke pensele ya mmala ba tshwaye mosebetsi wa bona.
- 13 Bolella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a beke eo ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi o ngole mabitso a baithuti ba hlohang thuso. Baithuti ba itseng ba tla thatafalla ke difoniki ha ba bang ba tla thatafalla ke mongolo o kopaneng.

MEDUMO

Ho Phetha medumo ka mokgwa wa ho Arola le ho Kopanya: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho ntsheisa pele tlhokomediso ya medumo le bokgoni ba ho kopanya le ho arola difoneme le dinoko tse rutuweng, hore ba be le bokgoni ba ho bala ka boikemelo. Ho eketsa bokgoni ba baithuti ba ho lemoha medumo le dinoko ha bonolo.

Seo ke se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Bitsa lentswe: **apole**
- 3 Arola lentswe ka medumo, ka tsela ena: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentswe: /a/

- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /p/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /o/
- 7 Qapodisa modumo wa bone wa lentswe: /le/
- 8 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentswe: /e/
- 9 Ngola lentswe tlapangolong: **apole**
- 10 Supa o bontshe baithuti ho kopanya medumo ho etsa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/= apole
- 11 Ka mora moo, qapodisa senoko sa pele sa lentswe: /a/
- 12 Qapodisa senoko sa bobedi sa lentswe: /po/
- 13 Qapodisa senoko sa boraro sa lentswe: /le/
- 14 Bontsha ka ho supa le ho kopanya dinoko ho bopa lentswe: /a/-/po/-/le/
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le le leng la thuto ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **pere**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele ke ofe? /p/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi ke ofe? /e/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro ke ofe? /r/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela ke ofe? /e/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /p/-/e/-/r/-/e/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **pere**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /p/-/e/-/r/-/e/
- 10 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele sa lentswe ke sefe? /pe/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /re/
- 12 Bolella baithuti ho kopanya dinoko ho bopa/etsa lentswe: /pe/-/re/ = pere
- 13 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

O a etsa (moithuti)

- 1 Bolella baithuti ba ntshe dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho: **Mantswe a p**
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng
- 3 Bitsa dinoko tse hlano kapa mantswe ho tswa moralong wa thuto.
- 4 Baithuti ba ngole mantswe ana pela nomoro e nepahetseng. Ba sebedise tsebo ya bona ya ho arola le ho kopanya ho ba thusa ho peleta mantswe ana.
- 5 Baithuti ba sehe mola ka tlasa modumo o ka sehloohong.
- 6 Metsotsong e mebedi e qetelang ya thuto, ngola mantswe a nepahetseng tlapangolong, ebe o sehella modumo o ka sehloohong.
- 7 Bolella baithuti ho tshwaya mesebetsi ya bona ka pensele ya mmala.
- 8 Hlalosetsa baithuti hore ba tla ithuta ho ngola modumo o na ka mongolo o kopaneng thutong e latelang.

Kantle ho karolo e hodimo e tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Kereiti 1–2 wa Labone le leng le le leng.

MONGOLO

Ho ngola tlhaku/ditlhaku le mantswe a matjha: Mantaha le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola dikerafeme tse nyalanang le difoneme tse seng di rutilwe.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa modumo o seng o rutilwe ka mongolo o kopaneng ka nepo.
- 2 Ruta boholo le bonnyane ba tlhaku e nngwe le e nngwe.
- 3 Bontsha o ngola modumo tlapangollong, hlalosa tsela/mohato eo tlhaku e bopuwang ka yona.
- 4 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho tsa bona ditafoleng tsa bona.
- 5 Ebe, o ema o furalletse baithuti o phahamisitse letsoho la hao le letona.
- 6 Bolella baithuti bana ba sebedisang letsoho le letona ho o latela/etsisa ha o ngola tlhaku/ditlhaku moyeng.
- 7 Ka mora mona, pheta ketso ena le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 8 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 9 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 10 Qetellong, bontsha baithuti ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantswe tlapangollong.
- 11 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 12 Ha o bontsha ketso ya ho ngola, hatella ka moo ditlhaku tsa mongolo o kopaneng di harelalang kapa di tshwaranang ka teng.
- 13 Baithuti ba sehelle modumo lentsweng kapa polelong e nngwe le e nngwe mola.

Kantle ho polelo ya bo 12, mosebetsi ona o tshwana hantle le wa Kereiti ya 1–2.

MEDUMO

Ho fapanya ditlhaku: Labone la beke e nngwe le e nngwe:

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha le ho supa phethoho e le nngwe lentsweng e fetolang moelelo wa lentse.

Ke a etsa .....(titjhere)

- 1 Hlalosa hore kajeno, re tlo matlafatsa bokgoni ba rona ba ho fumana diphetoho tse nnyane mantsweng. Sena se re thusa ho ntshetsa pele bokgoni ba rona ba ho bala.
- 2 Ngola mantswe a mabedi eo ho fanweng ka yona moralong wa thuto tlapangollong, jwaloka: pere, bere

- 3 Hlalosa hore re tlo leka ho supa hore ke modumo ofe o le mong o fapaneng mantsweng ana a mabedi.
- 4 Bontsha barutwana ha o supa phapang ya mantswe: pere, bere
- 5 Hlalosa hore a fapane kae, mohlala: /p/ le /b/ medumo ena e fapane empa e meng kaofela lentsweng e ya tshwana.

Re a etsa...(titjhere le baithuti)

Karolo ya 1

- 1 Ngola mantswe a mabedi eo o a filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: sela, sala
- 2 Botsa baithuti: Mantswe ana a mabedi a fapane kae?
- 3 Bitsa moithuti a le mong ho tlo sehella seo mantswe ana a mabedi se fapanang ka sona, mohlala: sela, sala
- 4 Hlalosa phapang pakeng tsa mantswe ana a mabedi.

Karolo ya 2

- 1 Ngola lentse le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: bela
- 2 Botsa baithuti: **Ke modumo ofe o ka o fetolang lentsweng lena ho le etsa lentse le letjha?**
- 3 Ngola lenane la mantswe a fapaneng a matjha eo bathuti ba o fang ona, mohlala: bula, bala, pula, fula, sela

Ke a etsa...

- 1 Ngola lentse le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: mela
- 2 Botsa baithuti sena: **Ke modumo ofe o le mong e o ka o fetolang lentsweng lena ho etsa lentse le letjha?**
- 3 Laela baithuti ho etsa mantswe a mang a mangata a matjha, ba fetola fela modumo o le mong lentsweng leo.
- 4 Qetellong ya thuto, bitsa baithuti ka bonngwe.
- 5 Bitsa baithuti hore ba tlo ngolla mantswe a bona a matjha tlapangollong.
- 6 Bala mantswe kaofela, o hlalose hore ke modumo o feng o fetotsweng lentsweng le leng le le leng. **bela, pela, mala, fela**

MEDUMO

Bopa/Fumana lentse: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya difoniki tse rutuweng. Ho fa baithuti monyetla ba ho matlafatsa bokgoni ba ho bopa mantswe. Ho eketsa temoho e bonolo ya mantswe:

Taka tafole ena tlapangollong. Ngola medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi. E ka kenyelletsa le dihlolongwapele.

ph-	i	p	ntl-
th-	b	a	u
l	e	m	t

Etsa ka ho bontsha

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /ph/ le /th/
- 2 Etsa boikgoptsa ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangollong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /th/-/i/-/b/-/a/ = thiba
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /th/ le /ph/ feela.
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /b/-/u/-/l/-/a/=bula
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe a mang ba sebedisa medumo ya beke jwaloka, “phetha” kapa mantswe a senang modumo wa beke, “leba”

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: ph, th
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **pheta, phala, phela, thiba, thebe, thepa, thuba, thula, matha, phutha lema, leba, lepa, ntle, mantle.**

Kantle le mosebetsi o tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Gr 1–2 Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Ho Bala ka Kopanelo le Maano a Kutlwisiso.

Pale e tjha ya ho bala ka kopanelo e balwa beke le beke.

Ho bala ka kopanelo ho etswa ka mokgwa o latelang.:

Mantaha Boitokisetso pele o bala

Labobedi Padiso ya pele.

Labone Padiso ya bobedi

Labohlano Diketsahalo/mosebetsi kamora ho bala

Ha o itokisetša ho bala ka kopanelo, etsa bonnete ba hore baithuti ba dutse hantle moo ba tla kgonang ho bona buka e kgolo hantle.

Hopotsa baithuti ka seo o se lebelletseng ka nako ya ho bala ka kopanelo jwaleka:

- Dula hantle o kgutsitse.
- **Beha matsoho a hao pakeng tsa dirope / (phutha matsoho a hao).**
- **Tadima ka hlooko o nahane ka pale.**
- **Kgutsang (bontsha ka ho beha monwana molomong)**

Sepheo sa bohlokwa sa ho bala ka kopanelo lenaneong lena, ke se latelang:

- 1** Baithuti ba ba le boiphihelo ba hore ho jwang ho bala pale e boima, ba bile ba e bala kaofela ba le bang. Hobane baithuti ha ba na taba le tataiso kapa tsamaiso e nepahetseng ya ho bala, ba ka tsepamisa maikutlo a bona dikateng tsa pale le dibapadi. Baithuti **ba** ka natefelwa ke dipale, le ho ba le lerato la ho bala.
- 2** Ha titjhere a ntse a balla pale hodimo, 'O kgona le ho ka bontsha bokgoni kapa boiphihlelo ba ho bala ho tloha leqhepeng le qalang ho isa leqhepeng la ho qetela, O bala ho tloha hodimo leqhepeng ho ya tlase, a boele a bale ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona. O elellwa le ho hlalosa matshwao ohle a puo, hape o bala ka thello, ka nako e nepahetseng, hape o bontsha ka maikutlo ho totobatsa moelelo wa pale. Baithuti ba bokella tsebo e ngata ba sa elellwe ha ba mametse mmadi ya balang ka thello.
- 3** Ha titjhere antse a bala, O kenyelletsa le ho fana ka tlhaloso ya mantswe ka ho: Ho supa karolo ya setshwantsho, ka ho bontsha ka diketso, a bile a sebedisa sehalo sa hae. Titjhere hape o hlalosa se bolelwang, a bontsha ka diketso ha a hlalosa lentswe kapa polelo paleng. Ho mamela titjhere le ho mo shebella, baithuti ba iphumanela bokgoni le boqhetseke ba puo e ntjha.
- 4** Ntho ya bohlokwa, ka nako ya ho bala ka kopanelo, titjhere o lokela ho ruta baithuti ho nahana ka pale, le ka moo ba ka bopang kutlwisiso ya bona ya pale. Lenaneng lena, re kgethile ho bopa bokgoni ba kutlwisiso ka ho bontsha le ho ruta mekgwa e fapaneng ya kutlwisiso. Mekgwa ena e fapaneng ya kutlwisiso, e a sebediswa:
  - Ho lepa
  - Ho bopa setshwantsho ka hlohong
  - Fuputsa seratswana
  - Ho akaretsa
  - Ho nahana ka seratswana (Ke a ipotsa)
  - Ho amanya/kopanya dintlha
  - Ho etsa qeto ka dintho tseo o senang bonnete ba tsona.
  - Ho lekola/ Tekolo/Hlahloba

MAANO AHO BALA KA KUTLWISISO

Tafole e ka tlase e fana ka tlhahisoleseding ka leano le leng le leng:

Leano la 1: ho lepa/noha	
Tlhaloso	Ha baithuti ba lepa kapa ba noha, ba bua ka seo ba nahanang hore se tla etsahala paleng. Baithuti ba noha se tla etsahala ba shebile ditshwantsho bukeng. Hape ba ka noha se tla etsahala kamorao ho hore ba bale leqephe le le leng la pale. Qetellong, baithuti ba ka lepa le hore ebe pale ena e tla fella jwang.
Sepheo:	<i>Hore baithuti ba kgone ho noha, o ba thusa hore ba nahane ka pale le pele ba e bala. Baithuti ba lokela ho sebedisa lesedi le itseng ho leka ho fumana hore dibapadi ke bo mang, le hore ke diketsahalo dife tse tla etsahala. Ka ho noha baithuti ba kgona ho bontsha kutlwisiso ya bokgoni ba ho nahana ka pale.</i>
Mehato: (Ho noha pale ka ditshwantsho))	<ol style="list-style-type: none"> 1 Sheba setshwantsho 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho etsahala eng moo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka potso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho fana ka dikarabo, ba etsetse mohlala wa 5 karabo ya potso eo. 6 Bontsha ka moo ditshwantsho di kgonang ho hokahana le ho bontsha kopano ya ho bopa pale.
Mehlala (Ho lepa ka ditshwantsho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore ho etsahala eng mona? 2 Ebe o nahana hore sebapadi sena se ikutlwa jwang? Hobaneng o nahana jwalo? 3 O nahana hore o tlo bona eng setshwantshong se latelang?
Mehato Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala leqephe la pale 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho tlo etsahalang kamora mo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka dipotso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho araba, ba fe mohlala wa karabo ya potso.
Mehlala Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana	<ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore se tla etsahala ka mora ho mona ke sefe? 2 Ha o nahana, sebapadi sena se tla etsang kamora moo? 3 O nahana hore pale ena e tla fella jwang?
Leano la 2: Ho bopa setshwantso ka hlohong	
Tlhaloso	Ha baithuti ba iketsetsa setshwantsho ka hlohong tsa bona, ba lokela ho nahana ka se etsahalang paleng jwaleka ketsahalo ho tswa papading ya kalaneng/ baesekopo. Ba leke ho bona ketsahalo ya pale dikelellong tsa bona.
Sepheo	<i>Ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ho thusa ho fana ka ditlhaloso tsa mantswe a hlahellang leqepheng ka ho di fetolela papading e tshwanang le baesekopo ka hlohong ya moithuti. Ebile e thusa baithuti ho bona ka moo diketsahalo tse latelang di kopanang ka hokahanang kaofela. Hona ho thusa ho bo le kutlwisiso ya pale ka kakaretso ntle le ho ho bona leqephe le leqephe.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Bua tjena: Jwale re tllilo nahana le ho ipopela setshwantsho sa pale dikelellong tsa rona jwaleka ha eka re shebile baesekopo. 3 Laela baithuti ho tutubala. Hlalosetsa baithuti ho mamela mantswe, ebe a bapala baesekopo ka dikelellong tsa bona. 4 Bala seratswana hape. 5 Bolella baithuti hore ba iketsetse setshwantsho ka dikelellong tsa bona (Ba bontshe hore ba etseng)

	<p>6 Botsa baithuti: Le bona eng? (Ho etsahetse eng baesekopong)?</p> <p>7 Mamela dikarabo tsa baithuti le ho buisana tsona. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa bona di tsamaisana le se etsahetseng paleng.</p>
Mehlala.	<p>E kare ya mmona Joe a hlola lebelo. Ke bona hantle ha mofufutso o tswa phatleng ya hae, o fofela hohle. Ke bona mahlo a shebile palong ya qetelo, le mmele o sebetsang ka thata ka moo o ka kgonang,</p> <p>O ipopetse setshwantsho sefe kelellong ya hao? Ho etsahetse eng baesekopong ya hao.</p>

Leano la 3: Ho fuputsa Seratswana

Tlhaloso	Dipotso tse fuputswang, ke dipotso tsa mantlha tse bobebe/amoheleng tse hlahellang seratswaneng sa kutlwisiso. Tsena ke dipotso tse thusang baithuti ho nahana kapa ho sheba mantswe leqephe leo ba le badileng ho ka ikgopotsa ditaba kapa molaetsa wa teng.
Sepheo	<i>Tsena ke dipotso tse bobebe tse ho thusang ho hlokomela/ ho bontsha kutlwisiso ya mantswe leqephe leo o le balang. Leano lena le bontsha baithuti hore o ka elellwa le ho fuputsa /batla mantswe a bohlokwa jwang a tlang ho o thusa ho araba dipotso.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqephe. 2 Botsa baithuti potso ka tlhahisoleseding ho tswa seratswaneng, jwaleka: Ebe Joe o ne a batla ho hlola mang? 3 Dumella baithuti ho araba dipotso. 4 ELA HLOOKO: Thusa baithuti ho fumana dikarabo ho elellwa mantswe a sehlooho a bohlokwa le ho fuputsa mantswe ao seratswaneng. Hona hot la ba thusa ho fihlella dikarabo.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ke mang eo Joe a batlang ho mo hlola mabelong? 2 Ke eng seo Joe a se entseng pele ho mabelo? 3 Joe o kwetliseditse mabelo neng? 4 Mabelo a ne a tshwaretse hokae?

Leano la 4: Kakaretso

Tlhaloso	<p>Ha baithuti ba akaretsa, ba nahana ka tse etsahetseng paleng. Hape ba ka nahana ka dintho tse kang:</p> <p>Ke eng seo ba se ratileng ka pale ena? Ba ithutileng eng paleng ena?</p>
Sepheo	<i>Kakaretso e bontsha hore baithuti ba nahanne le ho utlwisisa tsohle ka pale. Ho kopa baithuti ho akaretsa pale, ke tsela e lokileng ya ho bona hore ba utlwisisa ha kae.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana. 2 Hopotsa baithuti: Ha re akaretsa, re nahana ka dikarolo tsa bohlokwa tsa pale. Re ka nahana hape ka tseo re di ratileng paleng, le hore re ithutile eng paleng ena. 3 Neha baithuti motsotso ho nahana ka pale. 4 Laela baithuti ho qoqa ka bobedi ba arolelana kakaretso ya pale le motswalle.
	<ol style="list-style-type: none"> 5 Qetellong, o ka kopa baithuti ho ngola kakaretso ya bona ya pale, ba sebedisa foreimi ya ho ngola ho ba tataisa.
Mehlala	<p>Pale: Joe o hapa lebelo.</p> <p>Baithuti ba ka akaretsa pale tjena:</p> <p>Pale ena e bua ka: Moshanyana ya bitswang Joe ya batlang ho hlola, moshanyana ya neng a matha ho feta bohle seholong, eleng Sizwe. Joe o ne a ikwetlisa kamehla, qetellong a kgona ho hlola Sizwe.</p>

	<p>Ke ratile karolo eo Joe a kgaolang thapo ya tlhoho ha a fihla qetellong ya lebelo. Ho ne ho thabisa haholo.</p> <p>Ke ithutile hore ha o sebetsa ka thata o sa nyahame, o tla atleha qetellong.</p>
Leano la 5: Nahana ka seratswana.(Ke a ipotsa)	
Tlhaloso	Ha titjhere a ipotsa, o ipotsa a buela hodimo ka seratswana O batla baithuti ba utlwe seo a nahanang ka sona kaseratswana.
Sepheo	<p><i>Ha bontsha ka ho etsa, ho nahana/ho ipotsa ka seratswana ho ruta baithuti dintho tsena tse pedi. Ya pele, re ruta baithuti hore babadi ba hlwahlwa ha ba bale mantswa feela, empa ba nahana ka seo ba se balang. Ya bobedi, re bontsha baithuti mekgwa e japaneng ya menahano ya babadi ba hlwahlwa ka seratswana seo ba se balang.</i></p> <p><i>Ka ho etsa jwalo, re ruta baithuti ho ba le bokgoni ba ho ka iqapela le ho seholla seratswana. Ha nako e ntse e tsamaya, baithuti ba tla kgona ho iketsetsa tsena ka bo bona.</i></p>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana tse leqepheng 2 Nahana ka potso kapa mohopolo oo mmadi ya balang ka thello a ka bang le ona ha a bala seratswana. (Mehopolo ho se ho fanwe ka yona padisong ya pele le ya bobedi, ha ho balwa mabolokong a Moralo wa Thuto. 3 Bua tjena: Ke bona/ ke hlokomela-- 4 Bua tjena: Ke ipotsa hore? 5 Baithuti ha ba hloke ho araba dipotso.
Mohlala	<p>Ke bona Sizwe a tsheha, ha Joe a kenela lebelo.</p> <p>Ke ipotsa hore, ebe sena se ke ke sa utlwisa Joe bohloko na?</p>
Leano la 6: Ho amanya diketsahalo	
Tlhaloso	Ha baithuti ba kopanya/amanya dintlha, Ba bapisa pale le diketsahalo tse etsahetseng bophelong ba bona.(maphelong a bona) kapa ba e bapisa le seo ba kileng ba se bala.(bapisa tema le tema e nngwe) kapa ntho e nngwe e etsahetseng kae kae (lefatsheng.)
Sepheo	<i>Ho kopanya/amanya dintlha ho thusa baithuti ho utlwisa seratswana ka botebo le ho kopanya dintho tse ding tse seng di le teng tse etsahetseng ho bona. Ho bontsha baithuti hore b aka etsa papiso ya pale le pale e nngwe, pale wa e bapisa le bophelo ba hao, kapa wa e bapisa le diketsahalo tse teng mona lefatsheng-- kapa tlhahisoleseding e tsejwang lefatsheng lohle.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Botsa baithuti potso ena: Ke nakong efe moo o neng o labalabela ho ba mohlodi? 3 Bontsha le ho fana ka mohlala wa ho araba potso, e tshwanang le ena: Ha Joe o ne a labalabela ho ka hlola lebelong, O ile a nkgopotsa ka moo re neng re hlodisana le moholwane wa ka sekolong ka teng. Kamehla moholwane o ne a fumana matshwao a hodimodimo dithutong tsohle, batswadi ba rona ba ne ba ikgantsa ka yena. Le nna ke ne ke batla hore ba ikgantshe ka nna.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Wena, sena se ho hopotsa eng ka bophelo ba hao? 2 Bolela nako eo sena kapa se tshwanang le sona se neng se etsahale ho wena? 3 Haeba o ne o le Joe, o nahana hore o ne o ka etsang ha Sizwe a ho tsheha? 4 O nahana hore Sizwe o ile a ikutlwa jwang hoba Joe a mo hlole? 5 Ebe ke sebakadi sefe seo o se tsebang se ho hopotsang ketso ena?

Leano la 7: Ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang, empa o se na bonnete ba tsona.

Tlhaloso	<p>Ho nka qeto ka dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona, le ho sebedisa seo o se tsebang, le seo o ntseng o se bala, moo o nang le bokgoni ba ho ka lepa kapa ho noha (guess) se leng sio paleng. Sena se bolela hore o kgona ho ka bala pakeng tsa mela, e leng ho elellwa ketso kapa taba e itseng eo ho sa bueng ka yona paleng ena.</p> <p>Ka nako e nngwe, mongodi ha a ngole ditaba kaofela ka botebo, empa o siya ditaba tse ding di sa fella, e le hore mmadi a iketsetse qeto le ho iphumanela dikarabo ka bo yena.</p>
Sepheo	<p><i>Baithuti ba hloka ho sebetsana le dikarolo tsa pale ba tle ba kgone ho ka bala dipakeng tsa mela. Hore ba fihlelle sena, ba lokela ho sebedisa seo ba se badiheng mmoho le seo ba se tsebang ho iphumanela taba e sa ngolwang empa ho buuwa ka yona kapa e sa ngolwang mona paleng.</i></p>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng 2 Botsa baithuti: Ke eng seo o se tsebang ka sena? Ebe seratswana sona se bolelang? 3 Botsa baithuti: Ke eng seo re ka se nohang hape ka seratswana sena? Ebe ho na le seo seratswana se sa re bolelleng sona? 4 Botsa baithuti: Ke eng eo re ka e bolelang/nahanang ka Joe ho ya ka tsela eo a neng a ikwetlisa ka yona? 5 Botsa baithuti: Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le kelello. 6 Ha baithuti ba sokola kapa ba na le bothata ba ho ka araba, ba fe mohlala oo ba ka o bapisang le seo ba se tsebang 7 Sebedisa tse latelang, Foreimi ya dipolelo ho ka thusa: 8 E itshetlehile hodima ... Ke nahana hore ...
Mohlala	<p>Seratswana</p> <p>Moholwane wa ka o ile a etsa kopo yah o ya Yunibesiting. Ha ke fihla hae, ke fumana maholwane a tshwere lengolo abile a bobosela. Mme yena o ne a lla a bile a bososela, a mo hakile.</p> <p>Papiso/ ho amanya</p> <p>Ka mabaka a hobane Moholwane/Abuti o kentse kopo ya sebaka mane Univesiting, le hore o tshwere lengolo a thabile haholo, ke noha hore kopo ya hae e amohetswe.</p>

Leano la 8: Ho etsa hlahlobo/Tekolo

Tlhaloso	<p>Ha re lekola pale ena, o ka lekola le ho hlahloba karolwana ka nngwe ya pale ena.</p>
Sepheo	<p><i>Baithuti ba tshwanetse ho rutwa ho lekola le ho hlahloba seratswana, le ho fana ka mabaka a tekolo kapa hlahlobo ya bona.</i></p>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana se leqepheng. 2 Botsa baithuti potso e lekolang, ba kope ho fana ka mabaka a dikarabo tsa bona. Mohlala: Ebe o nahana hore X o entse ntho e nepahetseng? Hobaneng ha o rialo? Fana ka mabaka a karabo ya hao. 3 Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le kelello. 4 Haeba baithuti ba a sokola, arolelana/sebedisa tekolo ya hao e le mohlala: Ke nahana hore X o entse ntho e nepahetseng hobane X

Mohlala	Dipotso tse ding tsa Tekolo di qala tjena: 1 O nahana hore--- 2 O dumellana le-- 3 maikutlo a hao ke--- 4 Ebe o rata---
---------	--

Ka tlase ke ditlhaloso tsa mekgwa ya ho ruta mohato o mong le o mong wa ho bala ka kopanelo.

Thuto: **Pele o bala**; Padiso ya pele; Padiso ya bobedi le ka morao ho ho bala.

Tlhaloso ena e thusa hore ho be le kutlwisiso e utlwahalang e etsang hore padiso e tsamaye mmoho le thuto e nngwe le e nngwe e rutwang.

HO BALA KA KOPANELO: BOITOKISETSO PELE O BALA.

HO BALA KA KUTLWISISO: LEANO: HO LEPA/HO NOHA.

Ha re itokisetsa ho bala, re bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ka ho ruta baithuti ho nahana ka pale, pele ba bala.

- 1** Bolella baithuti hore kajeno ba tlile ho shebana le ditshwantsho tse hlahellang paleng., ebe ba nahana ka pale.
- 2** Bolella baithuti hore ka lebaka la seo ba se bonang, ba tla lepa/noha ka diketsahalo paleng. Hona ho bolela hore ba tlile ho sebedisa ditshwantsho tse bukeng ho leka ho noha seo pale e buang ka sona.
- 3** Hlalosetsa baithuti hore ba se shebe setshwantsho ka seng bukeng. Ba shebe ka moo ditshwantsho kaofela tsa buka di amanang, e le ho fumana hore di kopana jwang kapa di tsamaelana jwang. Setshwantsho ka seng se lokela hoba le kopano le ditshwantsho tsohle tse bukeng, mme di leke ho bontsha kopano/ tsamaelano ya pale kaofela.
- 4** Bontsha baithuti bokantle ba buka le ho bala Sehlooho sa buka o balla hodimo.
- 5** Botsa baithuti hore: Ha o nahana ho etsahala eng paleng ena?
- 6** Ka mora moo: Sheba setshwantsho ka seng sa pale, ebe o botsa baithuti dipotso.
  - a** Ebe o bona eng mona setshwantshong?
  - b** O nahana hore ho etsahala eng moo?
  - c** O nahana hore hot la etsahala eng kamorao ho moo?
- 7** Haeba baithuti ba sokola ho kopanya diketsahalo kapa dintlha, ba thuse hore ba fihlelle sena.
- 8** Mohlala: Ebe o sa hopola hore moshanyana enwa o ne a etsang leqepheng le fetileng? O etsang jwale? O nahana hore ho etsahala eng jwale?
- 9** Ha o fihla setshwantshong sa ho qetela bukeng, botsa baithuti hore: Ebe o nahana hore pale ena e tla fella jwang (e tlabo potso e lokelang ho ya ka setshwantsho)
- 10** Leboha baithuti k aka tshebetso ya bona ya ho lepa.
- 11** Haeba o na le nako, bala pale ntle le kgefutsa kgetlo le le leng.

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA PELE.

MOKGWA WA HO BALA KA KUTLWISISO: ONA KE MOKGWA O SEBEDISWANG LE HO ELELLWA MORALONG WA THUTO.

Ho Padiso ya pele, re qala ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o bala ebile o hlalosa pale ho baithuti. Hape re bontsha ka ketso hore o nahana jwang ka pale. Pele ho ho bala, bolella baithuti hore o tlilo etsa eng. *Bua tjena: Baithuti, ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore ha re bala kapa re mametse pale ho bohlokwa kamehla ho nahana ka pale. Kajeno, ke tlile ho le bontsha kamoo ke nahanang ka teng ka pale. Ke tlo le bontsha sena ka homohlala) iketsetsa setshwantsho ka kelellong ya ka. Ho na ho bolela hore, ha o ntse o bala, o iketsetsa baesekopo ka hloohong ena ya hao.*

- 1 Bala leqephe ka leng ka bo qhetseke le ka thello. Ha o ntse o bala, sebedisa mekgwa e thusang ho hlalosa ho bala, sebedisa diketso, pontsho tse fapaneng tsa sefahleho le lentse la hao o le theola le ho le phahamisa ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2 Ha ho kgonahala, kgefutsa mme o hlalose lentse kapa polelo ho baithuti.
- 3 Ka yona nako eo, ya padiso ya pele, re boetse re tsepamisa maikutlo ho bontsheng le ho ruta maano a ho bala ka kutlwisiso ho baithuti.
- 4 Qetellong ya ho leqephe le leng le le leng, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 5 Ha o qetile ho balla baithuti leqephe, kgefutsa mme o bontshe hore o nahana ka se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o nahana eng ka pale. Ho bohlokwa ho utlwisisa seo o se buang – ha seo se balang se sa utlwahale, se ke sa utlwahala le ho baithuti.
- 6 Leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tse mmalwa tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara lebokose.
- 7 Dumella baithuti ba fapaneng ho araba dipotso tseo.
- 8 Bontsha baithuti hore ho ka ba le dikarabo tse fapaneng bakeng sa potso e le nngwe, le hore baithuti ba a fapana ka maikutlo,

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA BOBEDI.

LEANO LA KUTLWISISO: LEANO LE SEBEDISWANG LE TLA FUMANWA KA HARA MORALO WA THUTO.

Ho Padiso ya bobedi, re tswella ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o balla baithuti, le ho bontsha ka ho etsa ka moo o ka nahanng ka pale. Boela o bolella baithuti hore o tlilo etsa eng. *Bua tjena: Baithuti, ena ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore kamehla ha re bala kapa re mametse pale hobohlokwa ho nahana ka pale. Kajeno, ke batla ho le bontsha hhore o ka nahana ka pale jwang. Ke tlilo etsa tjena, (Mohlala) ke tlilo bopa setshwantsho ka kelellong ya ka ka pale. Hona ho bolela hore ha ke ntse ke bala ke tla iketsetsa baesekopo ka hlohong kapa kelellong ya ka.*

- 1 Ha morao bala leqephe le leng le le leng ka thello le boqhetseke. Ha o ntse o bala, sebedisa diketso, pontsho ya sefahleho, sebedisa le lentswe la hao o le theola o le nyolla ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2 Ka yona nako eo. Ha o bala padiso ya bobedi, O ka bontsha ka ho etsa hore o nahana jwang ka pale.
- 3 Qetellong ya ho bala leqephe, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 4 Ha o qetile ho balla baithuti leqephe la pele, kgefutsa mme o bontshe hore o a nahana ka ho bala kapa ho bolela se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o *nahana jwang ka pale*. Ho bohlokwa ho utlwisisa seo o se buang-- ha seo se balang se sa utlwahale, se ke ke sa utlwahala le ho baithuti.
- 5 Ka leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara mabokose.
- 6 Neha baithuti ba fapaneng sebaka sa ho araba dipotso.
- 7 Qetellong, laela baithuti ho iketsetsa dipotso ka pale.
  - a Kopa baithuti ho sebetsa ka bonngwe ho nahana ka dipotso tseo ba ka di botsang ka pale eo.
  - b Ha ho hlokahala/kgonahala, hopotsa baithuti ka dipotso tse ding tsa mantswe kapa dipolelo. Mohlala; Mang; Neng; Ho kae; Jwang le Hobaneng; fana ka maikutlo a hao; O nahana hore; lenane jwalojwalo.
  - c Bolella baithuti ho qoqa le ho buisana ba be ba arolelane dipotso.
  - d Ebe o kopa baithuti ho arolelana dipotso le baithuti bohle.
  - e Neha baithuti sebaka sa ho araba dipotso.

HO BALA KA KOPANELO: KA MORAO HO HO BALA

Lebaka la hoba le mesebetsi kamora ho bala, ke ho neha baithuti monyetla wa ho kopanya kutlwisiso ka pale, le ho sebedisa puo e ntjha eo ba ithutileng yona.

Kamorao ho bala ka kopanelo, o tla etsa o mong wa mesebetsi e latelang:

- 1 Ho taka setshwantsho sa pale
- 2 Ho etsa papadi ka pale
- 3 Ho qoqa kapa pheta pale ka molomo.
- 4 Ho araba dipotso ka pale e le ho hlalloba kutlwisiso.

TAKA SETSHWANTSHO KA PALE.

- 1 Laela baithuti ho dula madulong a bona, ba ntshe dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, dipensele le dikeraone
- 2 Bolella baithuti hore ba tlo iketsetsa ditshwantsho ka dikelellong tsa bona ka pale. Hopotsa moithuti hore ha a iketsetsa setshwantsho ka hlohong ya hae, o nahana ka hore ntho ena e shebahala jwang, e nkgwa jwang, ha o e tswara e jwang ebile e utlwahala jwang. Ba bile ba ba le pono ya hore ba ikutlwa jwang ka seapadi sena, mesebetsi kapa ntho e itseng e fumanwang paleng.

- 3 Botsa baithuti ho tutubala mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 4 Ha o qetile, kopa baithuti ho bula mahlo a bona, ebe o mamela setshwantsho seo ba iketseditseng sona dikelellong tsa bona. Baithuti baka ngola hore setshwantsho sena sa bona se shebshala jwang, se nkgwa jwang, tatso ya sona e jwang. jj
- 5 Ebe, baithuti ba sebedisa qaleho ya polelo / e le ho ngola polelo kapa tse pedi ka setshwantsho seo ba ipopetseng sona aka kelellong tsa bona.
- 6 Qetellong, dumella baithuti ho buisana le ho arolelana ka dipono tsa bona le balekane.

HO TSHWANTSHISA PALE (HO QAPA PAPADI KA PALE)

- 1 Beha baithuti mmateng kapa kantle moo ho kgutsitseng.
- 2 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlilo tshwantsha le ho bapala dikarolo tse itseng tsa pale eo ba e badileng.
- 3 Phahamisa buka e kgolo, hore baithuti ba e bone, ebe o bala leqephe le qalang.
- 4 Laela baithuti ho qapa papadi efe ho tswa paleng
- 5 Tshwantsha/ Bontsha ketso eo le baithuti.
- 6 Pheta hape leqephe ka leng
- 7 Kwetlisa baithuti ho hlokomela matshwao a bontshang hore ba tshwanetse ho kgutsa mme ba mamele ha tithjere e ntse e balaleqephe ha a ntse a ba bontsha ka diketso

MOSEBETSI WA HO NGOLA KAPA HO QOQA KA PALE

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona mme ba mamele ka hloko.
- 2 Latela mehato e moralong wa thuto ho pheta / qoqa pale le baithuti.
- 3 Qalong o tla bontsha ka ho pheta ho hong ho tswang paleng.
- 4 Kamora moo o tla bolella baithuti ho nahana ka ho hong ho tswa paleng –baithuti ba seke ba koposa seo titjhere e se qoqileng
- 5 Ebe baithuti ba BUISANA le balekane ka seo baka se phetang ho tswa paleng.
- 6 Qetellong o tla kopa baithuti ba mmalwa ho pheta meqoqo ya bona ho tswa paleng.
- 7 Haeba thuto ena ke mosebetsi o ngolwang, baithuti bat la rala/ngola mosebetsi dibukeng tsa bona.

NGODISO YA KUTLWISISO

- 1 Pele ho thuto, ngola sehlooho sa seratswana tlapangollong.
- 2 Jwale o ka ngola dipotso tse batlang kutlwisiso tlapangollong, hammoho le qaleho ya dipolelo e le dikarabo (moo ho hlokahalang)
- 3 Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole sehlooho.
- 4 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlile ho nahana le ho ngola dikarabo tsa dipotso tseo.
- 5 Bala dipotso mmoho le baithuti, mme o hlalose moo ho hlokahalang.
- 6 Bolella baithuti hore ba se ke ba ngola dipotso, ba ngole dikarabo feela.
- 7 Tsamatsamaya pakeng tsa baithuti ho thusa ba nang le bothata/ba sokolang
- 8 Metsotsong e mmedi ya ho qetela, sheba dikarabo tsa baithuti mme o ba dumelle ho etsa ditokiso tsa mosebetsi moo ba fositseng.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha

Sepheo: Ho mamela moithuti ka mong a balla hodimo, le ho aha, ho totobatsa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha moithuti ka mong. Ho dumella le ho fa baithuti bohle ka phaposing monyetla wa ho ikwetlisetsa ho bala medumo ya mantswe, mantswe a hlahang kgafetsa le a makgutshwane, ho arola mantswe a dipolelo tse arohaneng pele a qetela ho ngola mosebetsi wa tsebo kutlwisiso ka bo yena.

Ho molemo ho mamela moithuti ka mong ha a bala bonyane hang ka beke.

SEO O LOKELANG HO SE ETSA LE BAITHUTI BA SA NKENG KAROLO HO BALANENG:

- 1 Pele o qala ka ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o lokela ho fa baithuti ba sa nkeng karolo mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa ho tswa dibukeng tsa bona, kapa maqepheg a tshebetso.
- 2 Etsa bonnete ba hore Maqephe a bona a tshebetso a sireletsihile ho a boloka ka hara faele kappa mokotlana wa polasitiki.
- 3 Kwetlisa baithuti ka tlwaelo ya ho bala Sesotho ka Tataiso ya sehlopha ka mokgwa o latelang:
  - a Dudisa baithuti mmoho le maqephe a bona a tshebetso a ho bala.
  - b Hlalosetse baithuti ka leqephe la pele la mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa.
  - c Bitsa sehlopha ho tlilo o balla.
  - d Hang ha baithuti ba qetile ho bala ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
  - e Laela baithuti ho etsa mosebetsi wa phetoho jwaleka: Titjhere o re; Tlola tlola, itsoke, tsoke, ema! Kapa setulo sa ka le nna.
    - *Ela hloko: 30 metsotso ke nako e telele ho bana ba ba nyenyane ho dula ba sebetsa ba kgutsitse, ka hoo ba lokela ho etsa diphetoho ka ho etsa dihlakiso ho kgatholla mmele.*
  - f Dudusa baithuti hantle le maqephe a bona a tshebetso.
  - g Hlalosetsa baithuti leqephe la tshebetso le latelang leo ba lokelang ho le sebedisa.
  - h Bitsa sehlopha se latelang ho tlilo o balla.
- 4 Ke ntho e ntle ho dudisa baithuti ba senang bokgoni ba ho bala mmoho le ba kgonang hore ha ba bala maqephe a tshebetso ebe moo ba kgonang ho thusanang.

SEBOPEHO SA HO BALA LEQEPHE LA TSHEBETSO:

- 1 Leqephe le leng le le leng la tshebetso le na le mosebetsi e 10 (leshome) beke le beke. Ho na le dihlopha tse 10 tsa ho bala ka tataiso ya sehlopha ka beke. Le ha ho le jwalo sehlopha se seng le se seng se na le monyetla wa ho sebetsa le titjhere hang ka beke. Hona ho bolela hore baithuti ba tla qeta mosebetsi ona ka nako ya dikarolo tse 9.
- 2 **Matshwao a hopotsang baithuti ka seo ba lokelang ho se etsa le tsatsi le letsatsi:**
  - a Molomo o ba hopotsa ho qapodisa mantswe.
  - b Leihlo le ba hopotsa ho bala mantswe.
  - c Ngwana a le mong o ba hopotsa ho bala ka bonngwe.

- d Bana ba babedi ba hopotsa baithuti ka ho bala ka bobedi.
  - e Letsoho le tshwereng pene le ba holopotsa hore ba lokela ho taka kapa ho ngola.
- 3 Lenane la sehlooho la medumo le mantswe a sebediswang kgafetsa a rutwang a lokela ho bolokwa ka hlooko. Dipale tse ntjha di behilwe ka mokgwa wa sebopeho sa medumo le mantswe a tlwaelehileng a beke le beke, mme a kenyelletsa medumo le mantswe a tlwaelehileng a sebedisitsweng nako e fetileng. Hona ho hlalosa hore baithuti ba keke ba bala mantswe ao ba sa a rutwang.

HO ABELA DIHLOPHA SERATSWANA BAKENG SA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

- 1 Bekeng tse pedi tse qalang tsa sekolo, mamela moithuti ka mong a bala ka. Sebedisa ruburiki e ka tlase bakeng sa ho beha bana ho ya ka bokgoni ba bona. Arola baithuti ho ya ka dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
- 2 Lenaneng lena ho na le dikarolo tse 10 tsa ho mamela baithuti ha ba bala. Hona ho hlalosa hore o ka etsa dihlopha tse 10. Haeba o etsa dihlopha tse ka tlase ho 10 o tla sebedisa nako e ekeditsweng ho thusa baithuti ba sokolang/nang le mathata.
- 3 Ka hare ho tereka o tla fumana foromo eo o tla ngola mabitso a bana ho ya ka dihlopha, le sebaka se tla o dumella ho tereka tshebetso ya bona ya ho bala ho ya ka dihlopha.
- 4 **Ela hloko:** ruburiki ena e arotse bana ho ya ka bokgoni ba bona ba ho bala.
- 5 Ha ho ena le bana ba bongata boemong bo tshwanang, o ka sebedisa tsebo kutlwisiso e le mokgwa o mong wa ho bopa dihlopha hoy a ka bokgoni bah o bala.
- 6 **Ka phaposeng ya baithuti ba 40, ho ka ba le:**
  - Ha ho na sehlopha boemong ba 1, ke sehlotshwana sa baithuti feela.
  - 1 sehlopha boemong ba 2
  - 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 3
  - 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 4
  - 1 kapa 2 boemong ba 5

Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 1	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 2	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 3	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 4	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 5
<ul style="list-style-type: none"> Moithuti ha a tsebe kapa o tseba mantswe a mmalwa. Moithuti ha a elellwe medumo le tswalano ya ditlhaku. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba mantswe a mmalwa a tlwaelehileng. Moithuti o bonahala a sa elellwe ditlhaku le medumo ya mantswe. Kapa o hloka tataiso ya medumo e fetileng. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. Moithuti o hloka tataiso ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba sokang ba a bona. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba bongata ba mantswe a tlwaelehileng. Mme o kgona le ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba so kang ba ithuta ona. Moithuti o hloka tataiso ya sewelo ho qapodisa mantswe a thata. Moithuti o bala ka thello. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. Moithuti o kgona ho qapodisa mantswe ka nepo. Moithuti o bala ka bokgeleke le ka kutlwisiso. Enwa ke moithuti ya tsebang ho bala ho feta baithuti bohle.

SEO O LOKELANG HO SE E TSA NAKONG YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA:

- Bitsa sehlopha ho tlilo ho balla.
  - Etsa bonnete ba hore baithuti ba na le pale / seratswana se nepahetseng.
  - Dudisa sehlopha ka mokgwa wa sedikadikwe.
  - Hopotsa baithuti ka mantswe a tlwaelehileng ao ba ithutileng ona bekeng. Bontsha baithuti dipapetla tsa mantswe mme ba ithute ho a bala.
  - Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho bala pale /seratswana ka bonngwe le ka kgutso.
  - Botsa baithuti ho balla karolo ya seratswana hodimo ka bo bona.
- Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, ho molemo ho ho hopola:
  - Supa mantswe ohle a tlwaelehileng.** Hopotsa baithuti hore ho na le mantswe a mang a hlahang kgafetsa, ao re lokelang ho a bala ka bo mong.
  - Ho bopa bokgoni ba ho qapodisa mantswe.** Haeba ngwana a sa kgone ho bala lentse o se mo thuse hang, mo kgothaletse ho le qapodisa medumo ya lentse e be o mo kopa ho le kopanya ho bopa lentse leo hape.
  - Thoholetsa le ho kgothaletsa baithuti.** Etsa ho bala ka tataiso ya sehlopha e be karolo e bohlokwa ho baithuti mme e ahe boitshepo baithuting.
  - Bopa ho bala ka thello. Thusa baithuti ho ntlafatsa ho bala ka thello.** Tsebisa baithuti hore ho bala ha bona ho be jwaleka ha e ka ba a bua. Bontsha ka ho bala ka thello mme baithuti ba o sale morao.
  - Aha ho bala ka kutlwisiso.** Bolella baithuti hore ba lokela ho nahana ka mehla ka seo ba tlileng ho se bala. Ruta baithuti ho kgefutsa, ba kgutlele morao, ba phete

seo ba se badileng haeba ba sa utlwisise seo ba se balang. Ruta baithuti ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ha ba ntse ba bala le ho aha baesekopo dikelellong tsa bona ka seo ba se balang. Ruta baithuti ho hopola seo ba se badileng hape ba kgothaletse ho botsa dipotso haho na le seo bas a se utlwising.

TLHOKOMELO YA MAQEPHE A TSHEBETSO A HO BALA:

- 1 Ke mokgwa o motle ho boloka maqephe a tshebetso ka hare ho faele kapa mokotlana wa polasitiki nakong eo baithuti ba di sebedisang.
- 2 Hlokomela maqephe ana a tshebetso ka makgethe, o a behe ka hantle ha baithuti ba qetile ho a sebedisa.
- 3 O tla kgona ho sebedisa maqephe ana dilemo tse ngata, hobane baithuti ha ba ngolle ho tsona, ba ngola dibukeng tsa bona.

FAPANYETSANO YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

Hopola hore ntlha ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha ke ho mamela moithuti ka mong a bala, ele ho bopa tsebo le bokgoni ba ho bala. Haeba o sena sebaka se lekaneng ka phapusiburutelong, kapa o sa kgone ho laola maemo a baithuti ka phaposing nakong eo ba balang ka yona ho na le mokgwa o mong.

Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, dudisa baithuti bohle ditulong le maqephe a bona a tshebetso mme o etse se latelang::

- 1 Hlalosa leqephe la tshebetso leo ba tlileng ho le sebedisa.
- 2 Jwale, bitseta moithuti ka mong ho wena hore a tlo ho balla hodimo.
- 3 Mamela moithuti ka mong a bala karolo e loketseng bokgoni ba hae.
- 4 Bopa bokgoni ba baithuti ba ho bala.
- 5 Ka mora metsotso e 15, laela baithuti ho etsa phetoho ya mosebetsi.
- 6 Jwale dudisa baithuti ditulong tsa bona mmoho le maqephe a bona a tshebetso.
- 7 Hlalosa mosebetsi o latelang oo baithuti ba tlang ho o etsa.
- 8 Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla ho wena ho tlo ho balla.

Haeba o nka qeto ya ho sebedisa mokgwa ona wa ho phapanyetso wa ho mamela ho bala, etsa bonnete ba ho mamela moithuti e mong le e mong bonyane hang ka beke.

Tshebetso ya ho ngola

Sepheo: Ho ruta baithuti ho ngola menahano ya bona ya sethathong ba ntse ba fumana thuso ho titjhere. Ho bontsha baithuti hore ha ba latela mokgwa o itseng wa ho ngola ba na le monyetla wa ho fetola, ho lokisa le ho ba le mehopollo e meng e metjha ntle le ho ngola ka nepo hang ha ba qala ho ngola feela.

Mokgwa wa ho ngola o na le mehato ena, moralo, mothalo, tokiso ya diphoso, phatlalatso le ho hasa. Mehato ena e mene ya ho ngola e rutwa le ho latelwa dikereiting tse tharo, ho kgothaletsa bokgoni ba ho ngola ba baithuti.

RALA MOSEBETSI WA NGOLA

- 1 Lenaneong lena, moralo o ruta baithuti mokgwa wa ho rala ba sebedisa:
  - a Lanane
  - b Mmapa wa monahano
- 2 Pele baithuti ba etsa meralo ya bona, titjhere o tshwanetse ho ba bontsha moralo wa hae tlapangolong hore ba tsebe hantle seo ba tshwanetseng ho se etsa. Moralo wa Thuto o ho bontsha hantle seo o tshwanetseng ho se etsa.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ka mehla o NAHANA ka seo o tlang ho se ngola. O hlalose menahano ya hao o buela hodimo hore baithuti ba utlwe hantle.
- 4 Sebedisa sebopeho sa moralo ho bopa moralo wa hao wa ho ngola.
- 5 Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho nahana ka seo ba tlleng ho se ngola.
- 6 Dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka seo ba se nahanang.
- 7 Qetellong bontsha le ho thusa baithuti ha ba ntse ba sebedisa sebopeho sa moralo ho phethela meralo ya bona

MOTHALO WA BONGODI

- 1 Pele thuto ya ho ngola e qala, ngola foreimi ya moralo wa hao hape o tswang thutong ya MANTHA tlapangolong.
- 2 Ngola foreimi ya ho ngola tlapangolong
- 3 Ka mora moo hlalosa ha kgutshwanyane mme o bontshe baithuti ka moo b aka sebedisang meralo ya bona ho etsa mothalo.
- 4 Bontsha baithuti sebopeho sa foreimi ya ho ngola e tla ba thusa.
- 5 Ha baithuti ba ntse ba phethela methalo ya bona, tsamatsamaya ka phaposing ho thusa ba ntseng ba sokola.

TOKISO YA DIPHOSO BONGODING

- 1 Ngola tlapangolong lenane la hlahlobo le tswang moralong wa thuto.
- 2 Bala lenane mme o hlalosetse baithuti tsela eo le tla sebediswa ka yona.
- 3 O ka nna wa bontsha baithuti tokiso ya phoso e tlwaelehileng.
- 4 Dumella baithuti nako ya ho lokisa mosebetsi wa bona ba sebedisa lenane la hlahlobo

PHATLALATSO LE KGASO YA BONGODI

- 1 Laela baithuti ho ngola ka bohloeki mosebetsi wa bona wa qetelo.
- 2 Neha baithuti monyetla wa ho fapanya le ho bala dibuka tsa balekane.

- 3 Neha baithuti ba fapaneng monyetla wa ho balla bana ba bang kaofeela ka phaposing
- 4 Kopa baithuti ba mmalwa ho ngololla mosebetsi wa bona maqepheng a hlwekileng, ho taka le ho o saena.
- 5 Bokella dibuka tsa baithuti. O lokela ho tshwaya feela mesebetsi e mmedika kotarao sebedisa diruburiki tseo o di neuweng.
- 6 Hape, boitshepo ke karolo ya bohlokwa ho hodisa botsebi ba bongodi.

Maano a ho ngola

Sepheo: Ho matlafatsa baithuti ka maano a ho fetolela menahano ya bona ho bongodi ba sethathong.

- 1 Latela Moralo wa Thuto ho phethela mosebetsi wa ho ngola wa beke le beke.
- 2 Moralong wa thuto, o tla eellwa hore ho latelwa mokgwa o itseng ka nako tsohle. Hona ho thusa baithuti hore ba tsebe seo b aka se lebellang thutong tsa ho ngola.
- 3 Otlala eellwa hore maano a fapaneng a rutwa baithuti ha nyane ha nyane hore ba kgone ho phethela diforeimi tsa dipolelo tsa bona ka nepo.
- 4 Sepheo ke hore baithuti ba kgone ho sebedisa maaano ana ka mokgwa o itaolang.
- 5 Maano ana a thusa bana hoba le boitshepo ka bongodi ba bona ka ho ba bontsha hore hona le mehato e latelwang ya bongodi.

LEANO LA 1: TITJHERE O BONTSHA KA HO NGOLA PELE

- a Titjhere o bontsha baithuti pele (o bontsha baithuti hantle seo ba tlileng ho se etsa). Ka ho bona seo titjhere e se etsang, baithuti ba tseba hantle se lebelletsweng ho bona.

LEANO LA 2: BANGODI BA NAHANA PELE BA NGOLA

- a Bongodi ke ketso ya ho ngola mehopolo ya hao pampiring / bukeng
- b Hona ho bolela hore bangodi ba tshwanetse ho nahana pele ba nka qeto ya seo ba tlang ho ngola ka sona
- c Hona ho bolela hape horeha hona karabo e nepahetseng kapa e sa nepahalang bongoding – mongodi e mong le e mong o ngola ka seo a ratang ho ngola ka sona.
- d Kamehla fana ka sebaka sa hore baithuti ba nahae ka seo ba batlang ho ngola ka sona

LEANO LA 3: BANGODI BA SEHELA LENTSWE LE LENG LE LE LENG MOLA

- a** Baithuti ba nahana ka dipolelo tseo ba batlang ho di ngola mme ba buella hodimo.
- b** Ba bala hore mantswe a makae polelong, ebe ba seha mela bakeng sa lentswe ka leng.
- c** Mela e sehwa ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona, le ho tloha hodimo leqepheng ho ya tlase.
- d** Mela e tshwanetse hoba bolelele ba lentswe ka leng.
- e** Ho be le sebaka pakeng tsa mantswe
- f** Qetellong ya polelo baithuti ba kenye kgutlo.
- g** Ha mela e se e seuwe, baithuti ba ngola mantswe ao ba a tsebang, kapa ba leke ho ngola medumo ya mantswe e qalang pele ba ka batla thuso ho titjhere.
- h** Hona ho fana ka sebopeho bongoding ba moithuti, le ho hodisa boitshepo. Le baithuti ba sokolang ba ka qala ho ngola ka mokgwa ona.

LEANO LA 4: BANGODI BA SEBEDISA DISEBEDISWA HO NGOLA MANTSWE

- a** Ruta baithuti hore ba se ke ba kopa thuso ha ba ngola mantswe ao ba sa tsebeng. Ba tshwanetse ho sebedisa disebediswa tse teng ho fumana tsela ya ho ngola lentswe leo ba sa le tsebeng. Mohlala
  - Mantswe a leboteng
  - Dibuka tse ding
  - Lenane la piletso
  - Ba ka botsa le balekane ba bona ka phaposing

LEANO LA 5: BANGODI BA SEBEDISA MEHOPOLO YA BONA HO NGOLA MANTSWE

- a** Baithuti ba lokela ho hopola mantswe ao ba ithutileng ona, le hore ba kgone ho a ngola ao tswa kelellong tsa bona.

LEANO LA 6: BANGODI BA BUA MANTSWE BUTLE JWALOKA KGUDU

- a** Ruta baithuti ho bua lentswe leo ba sa le tsebeng ka boiketlo hore ba kgone ho utlwa medumo e fapaneng ya lentswe leo.
- b** Ka moraho ho moo, ruta baithuti ho ngola modumo o mong le o mong oo ba o utlwang. (Ba kanna ba se ngole lentswe ka nepo, feela hona e tla be e le qaleho ya bona ya ho ngola mantswe ao ba sa a tsebeng. Mohlala **metsi** a ka ngolwa jwaleka **mitsii**. Titjhere e ka sebedisa hona ho bopa lentswe le nepahetseng.)
- c** Leka ho bala mongolo wa bana wa fonetiki, ebe o thoholetse baithuti ha ba sebedisitse tsebo ya bona ya fonetiki ho bopa mantswe. Ena ke tsebo e tshwanetseng ho kgothaletswa baithuti.

LEANO LA 7: BANGODI BA BALA SEO BA SE NGOLANG

- a** Baithuti ba ipalla dipolelo tsa bona hodimo kapa ba balla balekane ba bona. Ho bala ha mosebetsi wa molekane ho etsa tshebetso ya ngola e be le moelelo.
- b** Ha ba ntse ba bala jwalo ba ele hlooko hore ha ho mantswe ao ba a siyang morao.
- c** Ba ele hlooko le hore tatalano ya mantswe e nepahetse.
- d** Ho bohlokwa haholo ke hore o latele moralo ona hore baithuti ba natefelwe ke mokgwa ona wa ho bala, ba be motlotlo ka seo ba se ngotseng

LEANO LA 8: BANGODI BA BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- a** Ha thuto e ntse e tsepele, neha baithuti monyetla wa ho buisana ka bobedi, ba qoqelane ka seo ba se ngotseng
- b** Hona ho ka sebediswa ele monyetla wa ho arolelana dikgopolo ka seo se tla ngolwa, ho bala seo ba se ngotseng, ho qoqa ka ditshwantsho tsa bona le ho etsa bonnete ba hore ba utlwisisa seo ba tshwanetseng ho se etsa.
- c** Ruta baithuti ho shebana le ho buisana ka kgutso ha ba ntse ba shebane.

LEANO LA 9: TSHWARA DIKOPANYANA

- a** Lena ke leano la bohlokwa le ka sebediswang ha baithuti ba ntse ba ngola.
- b** Tsama-tsamaya ka phaposeng mme o thuse moo baithuti ba sokolang.
- c** Tshwara kopanyana le moithuti ya sokolang.
- d** Sheba mosebetsi wa moithuti, mamela moithuti mme o mo nehe thuso eo a e hlohang.
- e** Hopola ho neha baithuti bohle nako e ikgethileng, ho thoholetsa boiteko ba bona le tswelopele ya bona.

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

1

Tataiso

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: Fihlella tsebo ya pele (Beke ya pele ya mokotaba)

- 1 Bolella baithuti hore re tlo ithuta mokotaba e fapaneng selemong sena.
- 2 Hlalosa hore mokotaba ke mohopolo o moholo o tla re tataisa mmoho ha re ithuta.
- 3 Taka sedikadikwe mahareng a tlapangollo se nang le lentswe sekolo ka hare.
- 4 Botsa baithuti: *Le tseba eng ka sekolo?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti mmapeng wa mohopolo. Bokella mehopolo e tshwanang mmoho.
- 6 Haeba baithuti ba hloleha ho araba, botsa potso tsena tse phehellang:
  - a O nahana re tla etsa eng sekolong?
  - b O ikutlwa jwang ka hoba sekolong?
  - c Ke eng eo o ikutlwang o thabile haholo ka yona?

MOKOTABA WA TLOTLONTSWE

- 1 Hlalosa hore selemong sena, re tla ithuta mantse a mangata a matjha ho re thusa hore re tsebe ho bua maikutlo a rona le mehopolo ya rona hantle!
- 2 Ruta o sebedisa (PATS).
- 3 Pepesa mantse le ditshwantsho hodima boto ya mokotaba wa tlotlontse.
  - a Ka ho tswana.
    - Phahamisetsa menwana 1–5 hodimo.
    - Hlalosetsa baithuti hore ba phahametse menwana e lekanang KA HO TSHWANA hodimo.
    - Phetha hoo makgetlo a 4–5.

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Hlalosa hore re tlo ba le mokgwa o tsepameng hantle wa ho ntsha dibuka tsa rona tsa ho ngolla.
- 2 Kgetha mokgwa o tla sebeletsa phaposiburutelo ya hao mmoho le baithuti. jwaloka: ho sebedisa **bahlokomedi ba dibuka**.
- 3 Hlalosa hore selemo kaofela, e mong le e mong o tla fumana monyetla wa hore e be mohlokomedi wa dibuka le yena. Bekeng ena, re tla ikwetlisa ka seo mohlokomedi wa dibuka a tlamehang ho se etsa e le hore e mong le e mong a tle a tsebe mme a be malala-a-laotswe.
- 4 Bontsha baithuti moo dibuka tsa ho ngolla di tla dula teng hape di arotswe jwang. (dihlopha, mela, jwalo jwalo.)

- 5 Bontsha baithuti ba tla kgetha jwang qubu tsa dibuka tsa ho ngolla ka sehlopha sa bona, ka mola, jwalo jwalo.
- 6 Ba bontshe hore ba ntshe dibuka jwang ka hloko, ka thlokomelo, le ka potlako. (ba se ke ba lahlela dibuka!)
- 7 Bitsa baithuti ba mmalwa (palo e tla etswa ho ya ka thlopišo ya phaposiburutelo ya hao.)
- 8 Laela bahlokamedi ba dibuka ho ikwetlisetsa ho ntshe dibuka.
- 9 Ba laele ho dula fatshe ka kgutso.
- 10 Hang ha moithuti e mong le e mong a se a tshwere dibuka tsa hae, hlalosa hore mohlokamedi wa dibuka o tla ba le boikarabelo hape ba ho phutha dibuka.
- 11 Bontsha baithuti hore ba tlameha ho phutha dibuka ka mela le ka dihlopha tsa bona jwang.
- 12 Bontsha baithuti ba tlameha ho beha dibuka tsa bona kae.
- 13 Bitsa bahlokamedi ba dibuka ba letsatsi leo ho ikwetlisetsa ho phutha dibuka.

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso 15

Boitokisetso pele ho bala

- 1 Hlalosa hore selemong sena, re tla ba le ho bala ka kopanelo.
- 2 Hlalosa hore ho bala ka kopanelo ho tla etsahala fatshe hodima mmata, sebakeng se ka kapele ka phaposingborutelo (kapa sebakeng se seng feela, haeba hona ho sa sebetse ka phaposiburutelong ya hao)
- 3 Hlalosa hore re tlameha ho dula fatshe mmateng kapele ka kgutso.
- 4 Bontsha baithuti ba ya jwang mmateng. Hlalosa hore matsoho a bona a se ke a thetsana, ba tsamaye ba thotse kapele le ka thlokomelo.
- 5 Kgetha mokgwa o tla sebediswa ho ya mmateng o tla sebetsa ka phaposiburutelong ya hao le ho baithuti, jwaloka: mola **ka mola**.
- 6 Bolella baithuti ba moleng ofe, hore ba tle ba tsebe ba moleng 1, moleng 2, moleng 3 jwalo jwalo.
- 7 Hlalosetsa baithuti hore ba tlameha ho **hopola** mela ya bona.
- 8 Bitsa baithuti mola ka mola ho ya mmateng.
- 9 Hang ha baithuti bohle ba dutse fatshe hodima mmata, hlalosa hore re tlo tlameha ho kgutlela ditulong tsa rona ka potlako re thotse.
- 10 Bontsha baithuti ba kgutlele jwang ditulong tsa bona. Hlalosa hore ba se ke ba thetsana ka matsoho, ba tsamaye ba thotse kapele le ka thlokomelo!
- 11 Bitsa baithuti mola ka mola ho kgutlela morao ditulong tsa bona.

Ho ngola:

Metsotso 30

Rala o thale

FOREIMI YA HO NGOLA:

n/a

BONTSHA KA HO E TSA

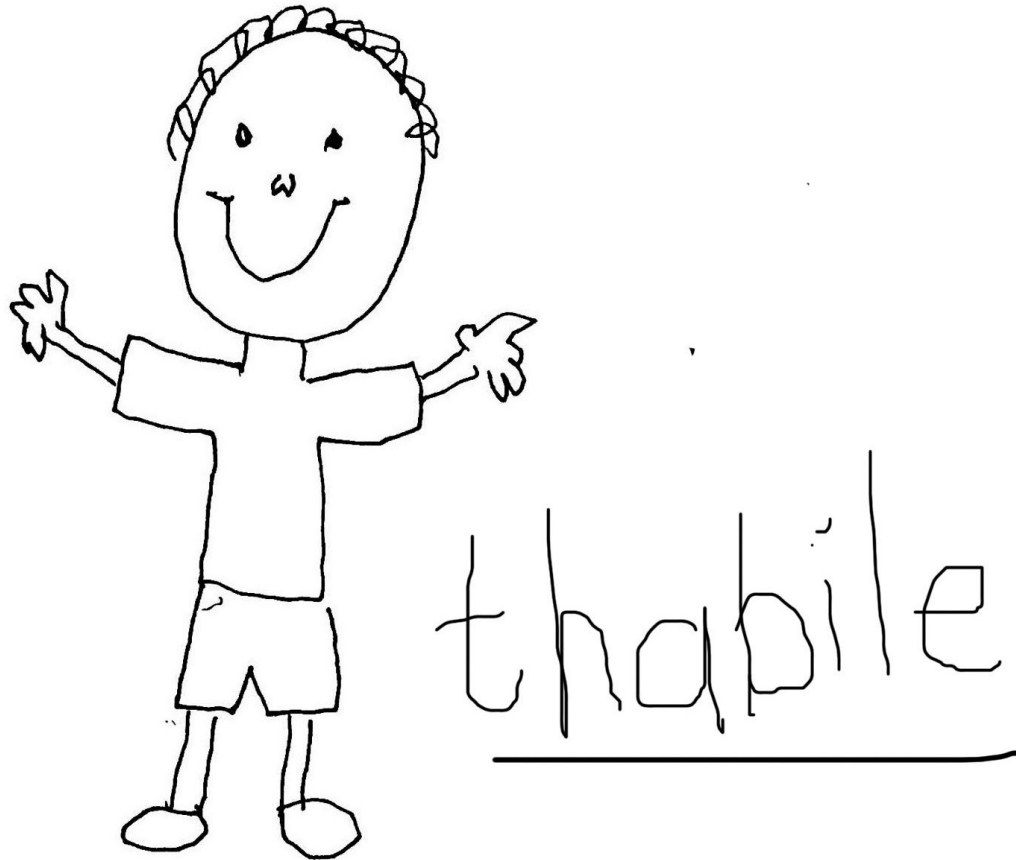
- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla taka hore **ba ikutlwa jwang kajeno sekolong.**
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: **Ke ikutlwa ke thabile hoba le baithuti ba bangata ba batjha!**
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao o thabile ka phaposiburutelong.
- 5 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: O ikutlwa jwang sekolong kajeno?
- 2 Laela baithuti **ho nahana pele ba ngola.**
- 3 Bitsa baithuti ka 2–3 ho o bolella **kamoo ba ikutlwang ka teng.**
- 4 Ba tshwanetse bare: **Ke ikutlwa...**
- 5 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho **taka le ho ngola ka maikutlo bona!**

HO NGOLA

- 1 **Bitsa bahlokomedi ba dibuka ho ntsha dibuka tsa ho ngolla.**
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Kgothatsa baithuti.
- 5 **Bitsa bahlokomedi ba dibuka ho phutha dibuka tsa ho ngolla.**

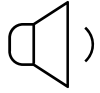
Tataiso ya ho bala ka dihlopha

Metsotso 30

- 1 Hlalosa hore re tlo ba le mokgwa o tsepameng wa ho ntsha **Leqephe la Tshebetso la ho Bala**.
- 2 Hlalosa hore bahlokomedi ba dibuka ba tla ntsha hape le maqephe a tshebetso a ho bala ka phaposiburutelong.
- 3 Bontsha baithuti moo maqephe a tshebetso a ho bala a tla dula teng le hore a tla arolwa jwang (ka dihlopha, mela, jwalo jwalo.)
- 4 Bontsha baithuti ba nke qubu ya maqephe a tshebetso a ho bala jwang ka sehlopha, mola, jwalo jwalo.
- 5 Ba bontshe ho ntsha maqephe a tshebetso a ho bala ka hloko, thlokomelo le kapele (ba se ke ba lahlela dibuka!)
- 6 Bitsa bahlokomedi ba dibuka ba tlo ntsha maqephe a tshebetso a ho bala.
- 7 Laela baithuti ho ikwetlisetsa ho ntsha maqephe a tshebetso a ho bala.
- 8 Laela baithuti ho dula fatshe ka kgutso.
- 9 Laela baithuti bohle ho sheba maqephe a tshebetso a ho bala.
- 10 Hlalosetsa bana **matshwao a** hlahang maqepheng a tshebetso a ho bala:
  - a Mahlo: Sheba o bolele mantswa.
  - b Molomo: Bua modumo

- c** Ngwana a le mong o a bala: Ho bala ka bonngwe.
- d** Bana ba babedi ba bala: Ho bala ka bobedi.
- 11** Hlalosa hore bahlokomedi ba dibuka ba tla ba le boikarabelo hape ba ho phutha maqephe a tshebetso a ho bala.
- 12** Bontsha bana ba tlameha ho phutha jwang maqephe a tshebetso a ho bala ka mola, dihlopha jwalo jwalo.
- 13** Bontsha baithuti moo ba tlamehang ho beha maqephe a tshebetso a ho bala teng.
- 14** Bitsa bahlokomedi ba dibuka ba letsatsi leo ho ikwetlisetsa ho putha maqephe a tshebetso a ho bala.

Labobedi

Thlokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Tsebisa modumo o motjha le mantšwe.

- 1 Hlaolosa hore ha re etsa medumo selemong sena, ho bohlokwa ho mamela ka hloko e kgolo.
- 2 Hlalosa hore kajeno, re tlo bapala papadi e bitswang **Titjhere ore**. Ena ke papadi e batlang hore re mamele ka hloko e kgolo! Re tla sebedisa papadi ena makgetlo a mangata selemo kaofela!
- 3 Hlalosa melao ya papadi ho baithuti:
  - a Hlalosa hore o tlo etsa mekgwa e fapaneng ya ho sisinyeha, jwalekaho tshwara hloho ya hao, fofa khaete, tsamaisa nko ya hao, tloa makgetlo a mararo, jwalo jwalo.
  - b Haeba o qadile ka hore, 'teacher says', ebe baithuti batla etsa ketso eo.
  - c Haeba o sa re 'teacher says', ebe baithuti ba tlameha ho ema ba sa etse letho.
  - d Haeba baithuti ba etsa ketso ha o sa re 'teacher says', e tla ba moithuti eo o tswile papading mme o dula fatshe.
  - e Mohlodi ke moithuti wa ho qetela ya setseng a eme.
- 4 Bolella baithuti bohle ba eme.
- 5 Bapala papadi ho fihlela ho setse moithuti a le mong ya emeng!

Mongolo:

Metsotso 15

Ngola tlhaku/ditlhaku/mantšwe/dipolelo tse ntjha.

Hantle, mabitso a baithuti a lokelwa ho ngolwa le ho bewa desekeng ya baithuti pele ho letsatsi la bona la ho qala sekolong. Haeba hona ho sa kgonehe, o tlameha ho ngola mabitso a baithuti ka hara dibuka tsa bona pele ho mosebetsi ona.

- 1 Hopotsa baithuti hore bahlokamedi ba dibuka ba tla nka boikarabelo ho ntsha dibuka tsa ho ngolla le dipampiri tsa mosebetsi wa ho bala.
- 2 Hopotsa baithuti moo dibuka tsa ho ngolla di tla bolokwa teng mme di arolwe jwang (dihlopha, mela jwalo jwalo)
- 3 Hopotsa baithuti ba tla phutha jwang qubu ya dibuka tsa ho ngolla bakeng sa sehlopha, mela ya bona jwalo jwalo.
- 4 Ba hopotse ho ntsha dibuka ka hloko, thlokomelo le kapele (ba se ke ba lahlela dibuka!)
- 5 Bitsa baithuti ba mmalwa ho ba bahlokamedi ba dibuka ba letsatsi. Ba **fapane** le baithuti bao o neng o ba kgethile ka Mantaha.
- 6 Laela bahlokamedi ba dibuka ho ikwetlisetsa ho ntsha dibuka.
- 7 Laela baithuti ho dula fatshe ka kgutso.
- 8 Hang ha moithuti e mong le e mong a na le buka ya hae, laela baithuti bohle ho bula leqephe la bona la pele le hlwekileng.

- 9 Laela baithuti ho kopisa kapele mabitso a bona ka hara dibuka tsa bona tsa ho ngolla. Hlalosetsa baithuti hore ba tla ba le metsotso e meraro feela ho etsa hona. (Ho bohlokwa ho kwetlisa baithuti ho etsa hona kapele!)
- 10 Hlalosa hore mohlokomedi wa dibuka o tla ba le boikarabelo hape ho phutha dibuka.
- 11 Hopotsa baithuti ba tlameha ho phutha dibuka jwang bakeng sa mela, sehlopha, jwalo jwalo.
- 12 Hopotsa baithuti ba tlameha ho beha dibuka hokae.
- 13 Bitsa bahlokomedi ba dibuka ba letsatsi ho ikwetlisetsa ho putha dibuka.

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso 15

Palo ya pele

- 1 Hopotsa baithuti hore selemong sena, re tla ba le ho bala ka kopanelo.
- 2 Hopotsa baithuti hore ho bala ka kopanelo ho tla etsahala fatshe hodima **mmata**, sebakeng se kapele ka phaposiborutelong.
- 3 Hlalosa hore re tlameha ho ya mmateng ka potlako le ka kgutso.
- 4 Bontsha baithuti ba ye jwang **mmateng**. Ba hlalosetse matsoho a bona a se ke a thetsana, ba thole mme ba tsamaye ka potlako le ka hloko!
- 5 Kgetha mokgwa wa ho ya mmateng o tla sebeletsa phaphusiburutelo ya hao le baithuti, jwaloka; mola ka mola.
- 6 Bolella baithuti ba moleng ofe, ba tle ba tsebe hore ba moleng 1, moleng 2, moleng 3, jwalo jwalo.
- 7 Hlalosetsa baithuti hore ba **hopole mola** wa bona.
- 8 Bitsa baithuti **mola ka mola** ho ya mmateng.
- 9 Hang ha baithuti bohle ba dutse hodima mmata, hlalosa hore bakeng sa ho bala ka kopanelo, ho na le melao hore re tlameha ho dula jwang mmateng.
- 10 Botsa baithuti: Ke dintho dife tseo o nahanang hore di bohlokwa ha re dutse re le mmoho hodima mmata?
- 11 Buisanang ka mehopolo e meng le baithuti, jwaloka ho se tshware batho ba bang, ho se nke sebaka se sengata, ho mamela motho ya buang, jwalo jwalo.
- 12 Hlalosa le ho bontsha baithuti hore ba dule jwang hodima mmata ka nako ya ho bala ka kopanelo, jwaloka:
  - a Re dula re harile maoto kapa mangwele a shebile hodimo, e le hore motho e mong le e mong a fumane sebaka.
  - b Re beha matsoho a rona diropeng kapa mmeleng ya rona.
  - c Re mamela ka kgutso ha pale e balwa.
  - d Re phahamisa matsoho a rona ha re batla ho bua.
- 13 Laela baithuti bohle ho ikwetlisetsa ho dula bakeng sa ho bala ka kopanelo metsotso e se mekae feela.
- 14 Hopotsa baithuti hore re tlameha hape ho kgutlela ditulong tsa rona ka potlako le ka kgutso.

- 15 Bontsha baithuti ba kgutlele jwang morao ditulong tsa bona. Hlalosa hore ba se ke ba thetsana ka matsoho, ba thole, mme ba tsamaye ka potlako le ka hloko!
- 16 Bitsa baithuti mola ka mola ho kgutlela ditulong tsa bona.

Tataiso ya ho bala ka dihlopha

Metsotso 30

- 1 Hopotsa baithuti hore re tla ba le tshebetso e tsepameng ya ho ntsha **maqephe a tshebetso a ho bala**.
- 2 Hopotsa baithuti hore bahlokomedi ba dibuka ba tla ntsha hape le maqephe a tshebetso a ho bala ka phaposiburutelong.
- 3 Hopotsa baithuti moo maqephe a tshebetso a ho bala a tla bolokwa teng hape a tla arolwa jwang. (Dihlopha, mela jwalo jwalo.)
- 4 Hopotsa baithuti hore ba phutha jwang qubu ya maqephe a tshebetso a ho bala ka sehlopha, mola jwalo jwalo.
- 5 Hopotsa baithuti ba ntshe jwang maqephe a tshebetso a ho bala ka hloko, tlhokomelo le ka potlako (ba se ke ba lahlela dibuka!)
- 6 Bitsa bahlokomedi ba dibuka ba Labobedi ho ntsha maqephe a tshebetso a ho bala.
- 7 Laela baithuti ho ikwetlisetsa ho ntsha maqephe a tshebetso a ho bala.
- 8 Laela baithuti ho dula fatshe ba kgutsitse.
- 9 Laela baithuti bohle ho sheba maqephe a tshebetso a ho bala.
- 10 Hopotsa baithuti ka matshwao a hlahang maqephe a tshebetso a ho bala:
  - a Mahlo: Sheba o bolela mantswa
  - b Molomo: Bua modumo
  - c Mothuti a le mong wa bala: Ho bala ka bonngwe
  - d Bana ba babedi ba bala: Ho bala ka bobedi
- 11 Hopotsa baithuti hore bahlokomedi ba dibuka ba na le boikarabelo hape ba ho phutha maqephe a tshebetso a ho bala.
- 12 Hopotsa baithuti hore ba tla phutha jwang maqephe a tshebetso a ho bala ka mola, dihlopha tsa bona jwalo jwalo.
- 13 Hopotsa baithuti moo ba tla beha maqephe a tshebetso a ho bala.
- 14 Bitsa bahlokomedi ba dibuka ba letsatsi ho ikwetlisetsa ho phutha maqephe a tshebetso a ho bala.
- 15 Jwale o ka fana ka **malepa a molomo** e potlakileng ho baithuti ho etsa teko ya monahano wa bona ka **matshwao** le ho ikwetlisa ho phahamisa matsoho ho bua.
- 16 Botsa baithuti dipotso jwaleka:
  - a Ke **matshwao** a feng a re bolellang ho bala ka bobedi?
  - b **Letshwao la** molomo le bolelang?
  - c Ke eng seo o tlamehang ho se etsa ha o bona letshwao la molomo?
  - d Jwalo jwalo.

Laboraro

Mosebetsi wa molomo

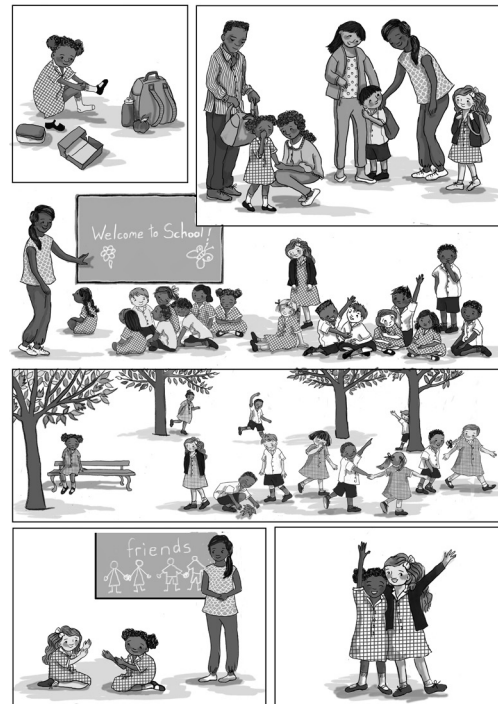
Metsotso 15

MOKOTABA WA TLOTLOTSWE

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba Tse sa tshwaneng
  - a Ntsha dibuka tsa baithuti.
    - Taka sebopeho se BONOLO hodima boto.
    - Hlalosetsa baithuti hore ba tlameha ho taka sebopeho **SE SA TSHWANENG** dibukeng tsa bona.
    - Phetha makgetlo a 4–5.

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI: (BEKE YA PELE YA KOTARA)

- 1 Hlalosa hore selemong sena, re tlo sebetsa ka dihlopha tse nyane bakeng sa pale ya boiqapelo. Re tla hloka ho etsa dihlopha tse nyane ka potlako!
- 2 Bolella baithuti hore ba tlameha ho etsa dihlopha tse nyane jwang. Bontsha baithuti ba tla ba sehlopheng se seng le se seng.
- 3 (Mohlala: haeba baithuti ba dutse ka mela, mkgwa o bobebe wa ho etsa dihlopha tse nyane, ho nka baithuti ba babedi moleng o kapele ba shebe baithuti ba babedi ka morao ho bona moleng wa bobedi.)
- 4 Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba utlwisa ke mang ya sehlopheng sa mang hape ba tlameha ho ya jwang dihlopheng tsa bona.
- 5 Bapala papadi e tla thusa baithuti ho ithuta ka potlako le ka kgutso ho etsa dihlopha tse nyane.
- 6 Hlalosa hore nako eo o tla bua lentse 'tsamaya' baithuti ba tlameha ho nka metsotswana e 30 ho kena hlopheng tsa bona tse nyane.
- 7 Moithuti e mong le e mong a seng sehlopheng ka mora metsotswana e 30 o tswile, mmoho le sehlopha sa hae kaofela! Ba tlameha ho tla ema kapele ka phaposeng.
- 8 Bapala papadi ena ho fihlela o sala ka sehlopha se le seng. (haeba ho hlokeha, kgutsufatsa nako ho ya ho metsotswana e 20, 10)

Tlhokomediso ya medumo:

Metsotso 15

Tsebisa modumo o motjha le mantswe

- 1 Hopotsa baithuti hore ha re etsa medumo selemong sena, ho bohlokwa ho mamela ka hloko e kgolo.
- 2 Hlalosa hore tsatsing lena, re tlo bapala “**Titjhere Ore**”.
- 3 Hopotsa baithuti ka melao:
  - a Hlalosa hore ke tlo sisinyeha ka mekgwa e fapaneng, jwaloka ho tshwara hloho, fofisa khaete, swenya nko ya hao, qhoma makgetlo a mararo, jwalo jwalo.
  - b Haeba o itse kgetlo la pele, 'titjhere ore', eba baithuti ba tlameha ho etsa ketso eo.
  - c Haeba o sa re 'titjhere ore', eba baithuti ba tlameha ho ema tsi.
  - d Haeba moithuti a etsa ketso o sa re 'titjhere ore', moithuti o a tswa mme a dule fatshe.
  - e Mohlodi ke moithuti wa ho qetela ya emeng.
- 4 Bolella baithuti ba eme.
- 5 Bapala papadi ho fihlela ho sala moithuti a le mong ya emeng!

Mongolo:

Metsotso 15

Ngola thlaku/dithlaku tse ntjha/mantswe/dipolelo

- 1 Hopotsa baithuti hore mohlokomedi wa dibuka o tla ba le boikarabelo ba ho ntsha dibuka tsa ho ngolla le maqephe a tshebetso a ho bala.
- 2 Hopotsa baithuti moo ba tlamehang ho boloka dibuka tsa ho ngolla teng le ho di arola (dihlopa, mela, jwalo jwalo)
- 3 Hopotsa baithuti hore ba tla phutha jwang qubu ya dibuka tsa ho ngolla tsa sehlopha, mola wa bona jwalo jwalo.
- 4 Ba hopotse hore ba tla ntsha dibuka ka hloko, thlokomelo, le ka potlako jwang (ba se ke ba lahlela dibuka!)
- 5 Bitsa baithuti ba mmalwa ho tlo ba bahlokomedi ba dibuka ba letsatsi. Ba tlamehile ho **fapana** le baithuti bao o neng o se o ba kgethile.
- 6 Laela bahlokomedi ba dibuka ho ikwetlisetsa ho ntsha dibuka.
- 7 Ba laele ho dula fatshe ka kgutso.
- 8 Hang ha moithuti e mong le e mong a na le buka ya hae, laela baithuti bohle ho bula leqhephe la bona la pele le hlwekileng.
- 9 Laela baithuti ho kopisa mabitso a bona ka potlako dibukeng tsa bona tsa ho ngolla. Hlalosetsa baithuti ba tla ba le metsotso e mmedi ho etsa hona. (ho bohlokwa ho kwetlisa baithuti ho etsa hona ka potlako!) Hlalosetsa baithuti hore ba lokela ho ba hlwahlwa ho ngola mabitso a bona ka potlako!
- 10 Laela baithuti ba nang le nako e ngata ho ngola mabitso a bona hape. (kapa makgetlo a mangata kamoo ba ka kgonang ka metsotso e mmedi.)
- 11 Ha metsotso e mmedi e fedile, laela baithuti ho kwala dibuka tsa bona.

- 12 Hopotsa baithuti hore bahlokamedi ba dibuka ba tla ba hape le boikarabelo ba ho phutha dibuka.
- 13 Hopotsa baithuti hore ba tlameha ho phutha dibuka ka mola, sehlopha tsa bona jwalo jwalo.
- 14 Hopotsa baithuti ba tlameha ho beha dibuka kae.
- 15 Bitsa bahlokamedi ba dibuka ba letsatsi ho ikwetlisetsa ho phutha dibuka.

Ela Hloko: o ka sheba mabitso a baithuti ha ba ntse ba ngola ho etsa informal assessment ho bona ke baithuti bafe ka phaposeng ya hao ba tsebang ho ngola mabitso a bona le hore ba ngola ka potlako na

Ho ngola:

Metsotso 30

Rala o thale

Foreimi ya ho ngola:

n/a

HO BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho taka setshwantsho ho bontsha ntho e nngwe eo ba e ratang ka sekolo ho fihla mona.
- 2 **Bontsha** ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke **rata ho papadi ka phaposeng ya rona**.
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao o etella pele papadi ka phaposeng (jwaloka Titjhere ore)
- 5 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: Ke eng seo o se ratang ka sekolo ho fihla mona?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 3 Bitsa baithuti ba 2–3 ho tlo phetela ka ntho eo ba e ratang ka sekolo.
- 4 Ba tlameha ba re: Ke rata...
- 5 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho ngola mehopolo ya bona!

HO NGOLA

- 1 **Bitsa bahlokamedi ba dibuka ho ntsha dibuka tsa ho ngolla.**

- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposeng mme o tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 **Kgothatsa baithuti.**

Buisana/qoqa ka bobedi:

- 5 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipene tsa bona fatshe.
- 6 Hopotsa baithuti hore ha re **buisana/qoqa ka bobedi**, re retolohela ho metswalle mme re a buisana!
- 7 Laela baithuti ho **buisana/qoqa ka bobedi** le metswalle ka ditshwantsho tsa bona.

Phahamisa seo baithuti ba se ngotseng ho fihla moo ba bonang teng ho pota le phaposi. Hona ho thusa baithuti ho ba le moqoqo ka mokotaba.

Ho bala ka tataiso ya dihopha

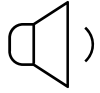
Metstso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Hopotsa baithuti hore re tla ba le tshebetso e tsepameng ya ho ntsha **maqephe a mosebetsi a ho bala.**

- 2 Hopotsa baithuti hore bahlokomedi ba dibuka ba tla ntsha hape maqephe a mosebetsi a ho bala ka phaposiburutelong.
- 3 Hopotsa baithuti moo maqephe a mosebetsi a ho bala a tla bolokwa teng le hore a arotswe jwang (dihlopha, mela, jwalo jwalo)
- 4 Hopotsa baithuti ba ka phutha jwang qubu ya maqephe a mosebetsi a ho bala, ka sehlopha, mola, jwalo jwalo.
- 5 Ba hopotse hore ba ntshe maqephe a mosebetsi a ho bala, ka hloko, thlokomelo, ka potlako (ba se ke ba lahlela dibuka!)
- 6 Bitsa bahlokomedi ba dibuka ba Laboraro ho tlo ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 7 Ba laele ho ikwetlisetsa ho ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 8 Laela ho dula fatshe ka kgutso.
- 9 Laela baithuti bohle ho sheba maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 10 Hopotsa baithuti ka matshwao a hlahang leqepheng la mosebetsi la ho bala:
  - a Mahlo: Sheba o bolele lentswe.
  - b Molomo: Bua modumo.
  - c Moithuti a le mong wa bala: Ho bala ka bonngwe.
  - d Baithuti ba babedi ba bala: Ho bala ka bobedi.
- 11 Hlalosa hore kajeno ke Laboraro, jwale baithuti ba lokela ho sheba mesebetsi ya Laboraro.
- 12 Bontsha ka ho etsa, o tla etsa jwang mosebetsi ona ho baithuti o sebedisa matshwao.
- 13 Ebe, o hlalosetsa baithuti hore ba tlameha ho etsa hona ka bo mong (tlola ho bala ka bobedi kajeno!)
- 14 Hlalosa hore ha re bala ka bomong, re tlameha ho etsa:
  - a Sheba pampiri ya hao.
  - b Leka ho bala mantswe a pampiring ka kgutso.
  - c Haeba ha re tsebe lentswe, re ka botsa motho ya dutseng pela hao kapa wa le tlola.
- 15 Neha baithuti nako ho ikwetlisetsa ho bala ka bo mong. Pota ka phaposiburutelong ho etsa bonnete ba hore baithuti ba itlwaetsa leqephe la mosebetsi la ho bala.
- 16 Kamora metsotso e 5, hopotsa baithuti hore bahlokomedi ba dibuka ba tla ba hape le boikarabelo ba ho phutha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 17 Hopotsa baithuti ba tlameha ho phutha maqephe a mosebetsi a ho bala jwang; ka mola, dihlopha tsa bona jwalo jwalo.
- 18 Hopotsa baithuti moo ba tlamehang ho boloka maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 19 Bitsa bahlokomedi ba dibuka ba letsatsi ho ikwetlisetsa ho phutha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 20 Ebe, o fa baithuti malepa a molomo ka potlako ho etsa teko ya mohopolo wa bona ka matshwao le ho kwetlisa ho phahamisa matsoho ho bua.
- 21 Botsa baithuti potso tse jwaloka:
  - a Ke letshwao le feng le bolelang ho bala ka bobedi?
  - b Letshwao la molomo le bolela eng?
  - c Ke eng seo o tlamehang ho se etsa ha o bona setshwantsho sa molomo?
  - d Jwalo jwalo

Labone

Tlhokomediso ya medumo:

Metsotso 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

- 1 Hopotsa baithuti hore ha re etsa medumo selemong sena, ho bohlokwa ho mamela ka hloko e kgolo.
- 2 Hlalosa hore kajeno, re tlo bapala papadi e ntjha e bitswang tsoka, tsoka, tsoka hwama.
- 3 **Hlalosetsa baithuti melao ya papadi:**
  - a Hlalosa hore o tla sebedisa mantswe a mabedi: tsoka le hwama
  - b Ha o re 'tsoka', baithuti ba tlameha ho etsa jwalo. (tsoka)
  - c Ha o re 'hwama' ba tlameha ho ema tsi ka kgutso!
  - d Haeba moithuti ha a ka a 'hwama' o tla tswa papading!
- 4 Bolella baithuti ho ema.
- 5 E re: tsoka, tsoka, tsoka, toka, tsoka, tsoka, mme o hwame!
- 6 Bitsa baithuti bohle ba sa kang ba 'hwama' ho dula fatshe!
- 7 Phetha makgetlo a mmalwa.

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso 15

Palo ya bobedi

- 1 Hopotsa baithuti hore selemong sena, re tla etsa ho bala ka kopanelo.
- 2 Hopotsa baithuti hore ho bala ka kopanelo ho tla etsahala hodima **mmata**, sebakeng se kapele ka phaposiburutelong.
- 3 Hlalosa hore re tlameha ho ya **mmateng** ka potlako le ka kgutso.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ye jwang hodima **mmata**. Hlalosa hore matsoho a bona a se ke a thetsana, ba thole, hape ba tsamaye ka potlako le ka hloko!
- 5 Kgetha mokgwa wa ho ya mmateng o tla sebeletsa phaposi ya hao mmoho le baithuti, jwaloka: mola **ka mola**.
- 6 Bolella baithuti ba moleng ofe, ba tle ba tsebe haeba ba moleng wa 1, moleng wa 2, moleng wa 3, jwalo, jwalo.
- 7 Hlalosetsa baithuti hore ba tlameha **ho hopola mola** wa bona.
- 8 Bitsa baithuti ka **mola le mola** ho ya mmateng.
- 9 Hopotsa baithuti ba dula jwang mmateng ka nako ya ho bala ka kopanelo, jwaloka:
  - a Ho dula o harile maoto kapa mangwele a shebile hodimo, e le hore motho e mong le e mong a fumane sebaka.
  - b Re beha matsoho a rona diropeng kapa mmeleng ya rona.
  - c Re mamela ka kgutso ha pale e balwa.
  - d Re phahamisa matsoho a rona ha re batla ho bua.

- 10 Hlalosa hore ka nako ya ho bala ka kopanelo, baithuti ba tlameha ho mamela pale ka hloko e kgolo.
- 11 Bontsha baithuti setshwantsho sa bana ba le ka phaposiburutelong.
- 12 Botsa baithuti dipotso tse latelang. Hopotsa baithuti hore ba tshwanetse ho pahamisa letsoho ha ba batla ho araba potso.
  - a O bonang setshwantshong?
  - b O nahana hore ho etsahalang setshwantshong?
  - c Na o ka rata ha thutoburutelo ya hao e ka ba tjena? Hobaneng?
- 13 Laela baithuti bohle ho ikwetlisa metsotso e se mekae hore re dula jwang bakeng sa ho bala ka kopanelo.
- 14 Hopotsa baithuti hore re tlameha ho kgutlela ditulong tsa rona ka potlako le ka kgutso.
- 15 Bontsha baithuti ba kgutlele jwang ditulong tsa bona. Hlalosa hore matsoho a bona a se ke a thetsana, ba thole, mme ba tsamaye ka potlako le ka hloko!
- 16 Bitsa baithuti mola ka mola ho kgutlela ditulong tsa bona.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

- 1 Hopotsa baithuti hore ho tla ba le mokgwa o tsepameng wa ho ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 2 Hopotsa baithuti hore bahlokomedi ba dibuka ba ntsha hape le maqephe a mosebetsi a ho bala ka phaposiburutelong.
- 3 Hopotsa baithuti moo ba tla bokella maqephe a mosebetsi a ho bala i wa ho bala teng le hore di tla arolwa jwang. (sehlopha, mola, jwalo jwalo)
- 4 Hopotsa baithuti ba tla phutha jwang qubu tsa maqephe a mosebetsi a ho bala ka sehlopha, mola jwalo, jwalo.
- 5 Ba hopotse ho ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala ka hloko, thlokomelo le ka potlako (ba se ke ba lahlela dibuka!)
- 6 Bitsa bahlokomedi ba batjha ba Labone ho ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 7 Ba laele ho ikwtlissetsa ho ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 8 Ba laele ho dula fatshe ka kgutso.
- 9 Laela baithuti ho sheba maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 10 Hopotsa baithuti ka matshwao a ka hara maqephe a mosebetsi a ho bala:
  - a Mahlo: Sheba o bolele lentswe.
  - b Molomo: Bua modumo.
  - c Moithuti a le mong wa bala: Ho bala ka bonngwe.
  - d Baithuti ba babedi ba a bala: Ho bala ka bobedi.
- 11 Hlalosa hore kajeno ke Laboraro, jwale baithuti ba lokela ho sheba mosebetsi wa Labone.
- 12 Bontsha ka ho etsa o tla etsa jwang mosebetsi ona ho bana, o sebedisa matshwao.
- 13 Ebe, o hlalosetsa baithuti ba etse hona ka **bo mong (tlola ho bala ka bobedi kajeno!)**
- 14 Hlalosa hore ha re bala ka bo mong, re tlameha ho:
  - a Sheba leqepheng la hao.
  - b Leka ho bala mantswe a leqepheng ka kgutso.

- c** Ha o sa tsebe lentswe, o ka nna wa botsa motho ya pela hao kapa wa le feta.
- 15** O ka fa baithuti nako ho ikwetlisetsa ho bala ka bo mong. Pota ka phaposing ho etsa bonnete ba hore baithuti ba itlwaetsa leqephe la mosebetsi la ho bala.
- 16** Kamora metsotso e 5, hopotsa baithuti hore bahlokomedi ba dibuka ba ikarabela hape ho phutha dipampiri tsa mosebetsi.
- 17** Hopotsa baithuti ba tla phutha maqephe a mosebetsi a ho bala jwang, ka mola, sehlopha tsa bona jwalo jwalo.
- 18** Hopotsa baithuti moo ba tlamehang ho boloka maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 19** Bitsa bahlokomedi ba dibuka ba letsatsi ho ikwetlisetsa ho phutha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 20** Ebe, o fa baithuti malepa a molomo ka potlako ho otsa teko ya mehopolo wa matshwao le ho kwetlisa ho phahamisa matsoho ho bua.
- 21** Botsa baithuti dipotso jwaleka:
  - a** Ke letshwao le feng le re bolellang ho bala ka bobedi?
  - b** Letshwao la molomo le bolela eng?
  - c** O tlameha ho etsa eng ha o bona letshwao la molomo?
  - d** Jwalo jwalo.

Labohlano

Mesebetsi wa molomo

Metstso 15

BEKE 1

MOKOTABA WA TLOTLONTSWE

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Pepesa mantswa le ditshwantsho hodima boto ya mokotaba wa tlotlontswe.
  - a Tse tshwanang
  - b Tse fapaneng
    - Bokella dintho tse tshwarehang, jwalo ka buka ya mosebetsi ya DBE tse pedi, potloloto, tjhoko tse 2, le raba.
    - Bontsha baithuti dintho tse pedi.
    - Hlalosa hore haeba dintho tseo di a TSHWANA, baithuti ba tla phahamisetsa menwana e metona hodimo.
    - Haeba dintho tseo ha di tshwane, ba tla beha matsoho a bona hodima deseke tsa bona.

PUISANO KA MONGOLO WA HO BALA KA KOPANELO.

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollo.
  - a Dijo tseo ke di ratang...
  - b Mosebetsi oo ke o ratang...
- 2 Hlalosa hore selemong sena, re tlo sebetsa ka dihlopha tse nyane ho buisana ka mengolo wa rona wa ho bala ka kopanelo. Re tla hloka ho etsa dihlopha tse nyane ka potlako!
- 3 Ha re fihla dihlopheng, re tla sebedisa **dipolelo tse qalang** tse tlapangollong ho etsa dipuisano.
- 4 Balla baithuti foreimi ya dipuisano.
- 5 Hlalosa hore hang ha re kena dihlopheng, moithuti e mong le e mong sehlopheng o tlameha ho ba le nako ya ho araba potso e nngwe le e nngwe.
- 6 Tsebisa 'thupa e buang/lejwe/ntho'.
- 7 Hlalosa hore baithuti ba tlameha ho fetisa "thupa e buang". Ha ba se ba na le "thupa e buang", ke nako ya bona ho bua. Ha emong sehlopheng a na le thupa ba tlameha ho mamela.
- 8 Bitsa baithuti ba bararo ho tla kapele ka phaposing ebe o bontsha ka ho etsa ho fetisa thupa le ho araba dipotso:
  - a Moithuti wa 1 o lokela ho araba potso 1
  - b Moithuti wa 2 o lokela ho araba potso 1
  - c Moithuti wa 3 o lokela ho araba potso 1
  - d Moithuti wa 4 o lokela ho araba potso 1
  - e Moithuti wa 1 o lokela ho araba potso 2
  - f Moithuti wa 2 o lokela ho araba potso 2

- g** Moithuti 2 o lokela ho araba potso 2
h Moithuti 4 o lokela ho araba potso 2
- 9** Hopotsa baithuti ba etse dihlopha tse nyane jwang. Hopotsa baithuti sehlopha seo ba tla ba ho sona. Dihlopha tsena di tla tshwana le tsa Laboraro!
- 10** Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba hopola ke bo mang ba dihlopheng tsa bona mme ba kena jwang dihlopheng tsa bona.
- 11** Hlalosa hore ha o re 'hauweng' baithuti ba tla ba le metsotswana e 30 ho kena dihlopheng tsa bona.
- 12** Ebe, o fetisetsa "thupa e buang" ho sehlopha se seng le se seng. Ba tlameha ho ba le monyetla ho araba dipotso jwalokaha o ile wa ba bontshitse.

Thlokomediso ya medumo le medumo:

Metsotso 15

Fumana Lentswe

- 1** Hlalosa hore ha re etsa medumo selemong sena, ho bohlokwa ho mamela ka hloko e kgolo.
- 2** Hlalosa hore kajeno, re tlo bapala papadi e bitswang **Nna le setulo saka**. Ena ke papadi e batlang hore re mamele ka hloko e kgolo! Re tla sebedisa papadi ena hangata selemo kaofela!
- 3** Hlalosa melao ho baithuti:
- a** Hlalosetsa baithuti hore ba tla ema pela ditulo tsa bona.
  - b** O tla ba fa ditaelo.
  - c** Baithuti ba tlameha ho mamela ka hloko ditaelo, e le hore ba etse ntho e nepahetseng.
- 4** Bolella bana hore ba eme.
- 5** Fana ka ditaelo jwaleka:
- a** Ema kamorao ho setulo sa hao.
  - b** Phahamisa setulo setulo sa hao.
  - c** Qhoma hodima setulo sa hao.
  - d** Hata hodima setulo sa hao.

Ho bala ka kopanelo:

15 Metsotso

Diketsahalo kamora ho bala

- 1** Hlalosa hore beke e nngwe le nngwe ka nako ya ho bala ka kopanelo, re tla etsa mosebetsi wa diketsahalo tsa kamora ho bala.
- 2** Hlalosa hore baithuti ba tlie ho bua ka seo ba se ratileng setshwantshong.
- 3** Bontsha baithuti hore ba ka akaretsa jwang ka dipolelo tse 1–2 seo ba se hopolang ka setshwantsho. **Ke hopola ke bona titjhere le bana ka phaposiburutelong. Titjhere o ne a shebahala a sa thaba ho hang.**

- 4 Bontsha baithuti setshwantsho hape.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka **kakaretso tsa bona**.
- 6 Botsa baithuti ba 2–3 ho arolelana mehopolo ya bona le ba bang ka phaposeng. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse felletseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa bothata bo bong le bo bong bo tshwanang ho baithuti.
- 8 Hopotsa baithuti ba etsa jwang ho **buisana ka bobedi**.
  - a Baithuti ba tlameha ho shebana le motho ya dutsene pela hae.
  - b Ba tlameha ho tjhentjhana ho bolella metswalle ya bona karabo.
  - c Ka nako eo motswalle a buang ba mamele ka hloko e kgolo!
- 9 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** mme ba bolellane maikutlo le metswalle.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso 30

- 1 Hopotsa baithuti hore ho tla ba le mokgwa o tsepameng wa ho ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 2 Hopotsa baithuti hore bahlokamedi ba dibuka ba ntsha hape le maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 3 Hopotsa baithuti moo ba tla bokella maqephe a mosebetsi a ho bala teng le hore di tla arolwa jwang, (sehlpoha, mela, jwalo jwalo)
- 4 Hopotsa baithuti ba tla phutha jwang qubu ya maqephe a mosebetsi a ho bala ka sehlopha, mola, jwalo jwalo.
- 5 Ba hopotse ho ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala ka hloko, tlhokomelo le ka potlako (ba se ke ba lahlela dibuka!)
- 6 Bitsa bahlokamedi ba dibuka ba batjha ba Labohlano ho ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 7 Ba laele ho ikwetlisetsa ho ntsha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 8 Ba laele ho dula fatshe ka kgutso.
- 9 Laela baithuti bohle ho sheba maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 10 Hopotsa baithuti matshwao a hlahang maqepheng a mosebetsi a ho bala:
  - a Mahlo: Sheba o bolele lentswe.
  - b Molomo: Bua modumo.
  - c Moithuti a le mong wa bala: Ho bala o le mong.
  - d Baithuti ba babedi ba bala: Ho bala ka bobedi.
- 11 Hlalosa hore kajeno ke Laboraro, mme baithuti ba tlameha ho sheba mosebetsi wa Labohlano.
- 12 Bontsha ka ho etsa o tla etsa mosebetsi ona jwang ho baithuti, o sebedisa matshwao.
- 13 Ebe, o hlaloesetsa baithuti hore ba tlameha ho bala ka bo mong (tlola ho bala ka bobedi!)
- 14 Hlalosa hore ka nako ya ho bala ka bo mong, re etsa:
  - a Sheba leqephe la hao.
  - b Leka ho bala mantswa leqepheng la hao o thotse.
  - c Ha o sa tsebe lentswe, o ka nna wa botsa motho ya pela hao kapa ra le tlola.

- 15** O fe baithuti nako ya ho ikwetlisetsa ho bala ka bo mong. Pota ka phaposiburutelong ho etsa bonnete ba hore baithuti ba itlwaetsa leqephe la mosebetsi la ho bala.
- 16** Kamora metsotso e 5, hopotsa bahlokomedi ba dibuka hore ba ikarabela hape ho phutha maqephe a mosebetsi a ho bala
- 17** Hopotsa baithuti ba phuthe jwang maqephe a mosebetsi a ho bala ka mola, sehlopha sa bona jwalo, jwalo.
- 18** Hopotsa baithuti moo ba tlamehang ho boloka maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 19** Bitsa bahlokomedi ba dibuka ho ikwetlisetsa ho phutha maqephe a mosebetsi a ho bala.
- 20** Ebe, o fa baithuti malepa a molomo ka potlako ho otsa teko ya mehopolo wa matshwao le ho kwetlisa ho phahamisa matsoho ho bua.
- 21** Botsa baithuti dipotso jwaleka:
  - a** Ke letshwao lefeng le re bolellang ho bala ka bobedi?
  - b** Letshwao la molomo le bolela eng?
  - c** O tlameha ho etsa eng ha o bona letshwao la molomo?
  - d** Jwalo, jwalo.

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

2

Tataiso

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

POELETSO YA MOKOTABA: TEKANYETSO YA TSEBO E FETILENG (BEKE YA BOBEDI YA MOKOTABA)

- 1 Hopotsa baithuti hore selemong sena, re tlo ithuta ka mokotaba o fapaneng.
- 2 Taka sedikadikwe mahareng a tlapangollo se nang le lentswe Sekolo ka hare.
- 3 *Botsa baithuti: O tsebang ka sekolo, seo o neng a sa se tsebe bekeng e fetileng?*
- 4 Ngola menahano ya baithuti o sebedisa mmapa wa ho nahana. Kopanya menahano e tshwanang kapa e tsamaelanang.
- 5 Haeba baithuti ba sokola ho araba, botsa dipotso tse thusang jwaleka tse latelang:
  - a O entse eng beke e fetileng mane sekolong?
  - b Ke eng se setjha seo o ithutileng sona?
  - c O kopane le mang sekolong?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 **Hlalosetsa baithuti hore selemong sena, re tlo ithuta mantswe a mangata a matjha a tlo re thusa ho ka bua maikutlo le menahano ya rona.**
- 2 Ruta o sebedisa (PATS)
- 3 Manamisa mantswe le ditshwantsho **tlapangollong** la tlotlontswe ya mokotaba.
  - a Hape
    - Laela baithuti ba bararo ho tla ema pela hao.
    - Laela moithuti a le mong ho tla ema lehlakoreng le leng la hao.
    - Botsa baithuti: Ke sehlopha sefe sa baithuti se nang le bana ba bangata?
    - Pheta sena hape ka bongata ba baithuti.

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Hlalosa hore ho bohlokwa ho sebetša re shebile melao ya phaposiburutelo ya rona.
- 2 Botsa baithuti: Ke mekgwa efe e molemo ka phaposiburutelong ya rona?
- 3 Ngola menahano ya baithuti tlapangollong.
- 4 Ebe jwale, o etsa melao hammoho le baithuti.
- 5 Tataiso ya ho etsa melao ya phaposiburutelo:
  - a Ba lokela ho akaretsa mekgwa ya lenane.
  - b E ngolwe ka tsela e hlakileng (Re etsa— eseng Ha re tlo etsa---)
  - c Melao e lokela ho tshwana hohle—e lokela ho dula hodima nnete ka dinako tsohle.
  - d Melao ya phaposi e lokela ho ka ba e 5 ho isa ho e 7.

Hlokomela: *Ka mora nako ya sekolo, ngola melao ena phousetareng kapa tjhateng. E maneha leboteng moo baithuti bohle ba tlang ho e bona.*

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

- 1 Hopotsa baithuti hore selemong sena re tlo hoba le Palo ka kopanelo.
- 2 Hopotsa baithuti hore ho bala ka kopanelo, ho tla etsahala mmateng, sebakeng se kapele ka phaposiburutelong kapa (nqa e nngwe haeba sena se ke ke sa kgoneha ka phaposing ya hao)
- 3 Hopotsa baithuti hore re tlo hloka ho ya mmateng ka potlako ebile re thotse.
- 4 Hopotsa baithuti hore ba ya jwang mmateng. Ba hlalositse hore matsoho a bona ha a lokela ho tshwara mang kapa mang
- 5 Bitsa baithuti mola ka mola ho ya mmateng.
- 6 Hang feela ha baithuti ba se ba dutse mmateng, ba hlalositse hore o batla bohle ba o mamele.
- 7 Ruta baithuti hore tlhokomediso ya ho mamelwa e fumanwa tjena:
1-2-3 MAHLO HO NNA,
1-2 MAHLO HO WENA.
- 8 Bolella baithuti hore tlhokomediso yah o mamelwa e sebetsa tjena:
  - a Ha ba utlwa “a. 1-2-3 MAHLO HO NNA” ba tshwanetse ho thola ba se ka ba bua.
  - b Ba lokela hore “1-2 MAHLO HO WENA”
  - c Ba lokela ho dula madulong a bona ba thotse, mahlo a bona a shebile titjhere.
- 9 Bapala papadi le baithuti hoba thusa hore ba ithute ka tlhokomediso.
  - a Laela baithuti ho qoqa le ba dutseng haufi le yena.
  - b Ere:” 1-2-3 MAHLO HO NNA”
  - c Baithuti bona ba re: 1-2 “MAHLO HO WENA”
  - d Jwale ba dule ba thotse ba shebile titjhere.
  - e Kgalema moithuti ya sa mameleng taelo.
- 10 Hang ha o se o kwetlisitse papadi ya tlhokomediso, hopotsa baithuti hore ba tla lokela ho kgutlela ditulong tsa bona ka potlako.
- 11 Hopotsa baithuti hore ba kgutlela jwang ditulong tsa bona. Hlalosa hore matsoho a bona a se ke a tshwara mang kapa mang, ba thole, ba tsamaye ka pele ka hloko.
- 12 Bitsa baithuti ka mela ya bona ha ba kgutlela ditulong tsa bona.

Ho ngola:

Metsotso e 15

Rala o thale

FOREIMI YA HO NGOLA

n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosetsa baithuti hore kajeno bat lo rala ka **seo ba batlang ho ithuta ka sona selemong sena.**
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ke batla ho tseba haholwanyane ka dinaha tse fapaneng.
- 4 **Bontsha ka ho etsa** setshwantsho sa hao o shebile mmapa.
- 5 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: O batla ho ithuta eng hape selemong sena?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 3 Ba hopotse **ho qoqa/buisana ka bobedi.**
  - a Baithuti ba lokela ho shebana le e mong ya pela hae.
  - b Ba tla fpanyetsana le motswalle wa hae ka ho fana ka dikarabo tsa dipotso.
  - c Ha motswalle a bua, bohle ba mamele ka hloko!
- 4 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** le ho buisana ka mehopolo ya bona le metswalle.
- 5 Neha baithuti metsotso e 2–3 ya ho buisana.
- 6 Bitsa baithuti ba 2–3 ho bolella ntho e le nngwe eo ba batlang ho ithuta haholwanyane ka yona selemong sena.
- 7 Ba tshwanetse bare: Selemong sena ke batla ho ithuta ka...
- 8 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho ngola mehopolo ya bona.

HO NGOLA

- 1 Bontsha baithuti tjhate ya phaposiburutelo ya ba hlokomedi/balaodi: Hlalosa hore ke bo mang bao e tla bang bona bahlokomedi/balaodi ba dibuka.
- 2 **Bitsa bahlokomedi ba dibuka ho fana ka dibuka tsa ho ngolla.**
- 3 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposiburutelong mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti**
- 4 Kopa baithuti ho o bolella ka ditshwantsho tsa bona.

- 5 Kgothatsa baithuti.
- 6 Bitsa ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ho phutha dibuka tsa ho ngolla.

$$1 + 1 =$$

$$2 + 2 =$$

$$3 + 3 =$$

dipalo

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

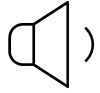
Metsotso e 15.

- 1 Bontsha baithuti tjhate ya phaposiburutelo ya ho hlokomela: Hopotsa baithuti hore ke bo mang bao e tla bang bahlokomedi/balaodi ba dibuka bekeng ena.
- 2 Hopotsa baithuti hore bahlokomedi/balaodi ba dibuka ba tla fana ka dibuka tsa ho ngolla le leqhepe la tshebetso.
- 3 Hlalosa hore mosebetsi o mong wa bahlokomedi/balaodi ke ho hlokomela hore bohle ba thotse.
- 4 Hlalosetsa bahlokomedi/balaodi ba lerata hore ba hopotse baithuti hore ba thole ka nako eo ba etsang mosebetsi wa bona ka bonngwe.
- 5 Bontsha baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba lerata bona ba lokela ho etsang.
- 6 Hlalosetsa baithuti hore ke bo mang ba hlokomedi/balaodi ba lerata bekeng ena.
- 7 Bitsa ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ho fan aka maqhepe a mosebetsi wa hob ala.
- 8 Laela baithuti ho sheba maqhepeng a mosebetsi a ho bala.

- 9** Hlalosa baithuti matshwao a mantswe (icon) leqepheng leo la ho bala.
- a** Mahlo: Tadima o bolele mantswe.
  - b** Molomo: qapodisa modumo wa lentswe/mantswe
  - c** Ngwana o a bala: O bala a le mong.
  - d** Baithuti ba bala ba le babedi: Bala le e mong.
- 10** Pheta hape ditaello tsa mosebetsi pele wa beke ya 3 wa Mantaha le moithuti.
- 11** *Ebe, o hlalose tsa baithuti hore ba lokela ho sebetsa ka bonngwe (tlohella ho bala ka bobedi tsatsing lena)*
- 12** Hopotsa baithuti hore ha re bala ka bonngwe, re lokela ho:
- a** Sheba leqhepe la hao.
  - b** Bala mantswe a leqhepeng o thotse
  - c** Ha o sa tsebe lentswe, o ka botsa motho ya pela hao kapa tlola lentswe leo.
- 13** Hopotsa baithuti hore ba lokela ho qeta mosebetsi oo ba thotse ebile ba sebetsa ka bonngwe.
- 14** Neha baithuti metsotso e 15 ho etsa kapa ho ikwetlisetsa mosebetsi oo, Ka nako ena, bitsa baithuti ba mmalwa ho tla tafoleng ya hao ho tla qetela tekanyetso ya ho bala ka tataiso ya sehlopha o sebedisa ruburiki (e ka tlase).
- 15** Ka mora metsotso e 15, neha baithuti nako ya kgefutso e kgutswanyane. Ka pele bapalang papadi ena. Titjhere a re:
- 16** Kgutlela ho ditaello tsa mosebetsi wa beke ya 3 wa Mantaha le baithuti ba babedi.
- 17** Hopotsa baithuti hore ba lokela ho qetela mosebetsi wa bona ba thotse ebile ba sebetsa ka bonngwe.
- 18** Neha baithuti metsotso e 15 ho etsa kapa ho ikwetlisetsa mosebetsi oo, Ka nako ena, bitsa baithuti ba mmalwa ho tla tafoleng ya hao ho tla qetela tekanyetso ya ho bala ka tataiso ya sehlopha o sebedisa ruburiki (e ka tlase).
- 19** Qetellong ya metsotso e 15, bitsa ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ba letsatsi leo ho ikwetlisetsa ho phutha maqhepe a tshebetso ya ho bala.

Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 1	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 2	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 3	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 4	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 5
Moithuti O tseba mantswe a mmalwa kapa ha a tsebe mantswe ho hang. Moithuti enwa o bonahala a sa ellelwe kamano ya modumo wa tlhaku.	Moithuti o tseba medumo ya ditlhaku e mmalwa. Kapa o bonahala a tseba kamano ya ditlhaku tse tsamaelanang le medumo (leha medumo e kaba e fosahetse) Moithuti enwa o bonahala a sa ellelwe mantswe.	Moithuti enwa o tseba medumo ya ditlhaku e mmalwa. Moithuti o leka ho kgaohanya le ho qapodisa mantswe, o etsa hona leha mantswe a mang a fosahetse.	Moithuti enwa o tseba medumo ya ditlhaku e mengata. Moithuti o na le bokgoni ba ho ka qapodisa mantswe a itseng. Moithuti o tseba le mantswe a tlwaelehileng ka hlooho.	Moithuti enwa o tseba medumo ya ditlhaku. Moithuti enwa o leka ho kgaohanyana le ho qapodisa mantswe a matjha. Moithuti enwa o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng.

Labobedi

Tlhokomediso ya medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo le mantswe a matjha.

- 1 Hlalosa hore ka phaposiburutelong ya rona selemong sena, ho bohlokwa ho latela melao eo re e entseng mmoho.
- 2 Bala melao eo le dumellaneng ka yona le baithuti.
- 3 Qoqang ka melao. Bontsha baithuti hore molao o mong le o mong o latelwa jwang.
- 4 Botsa baithuti ho bontsha kutlwisiso ya ho latela melao.
- 5 Qoqa le ho fana ka mehlala ya ho roba melao ka baka la boitshwaro bo sa amohelehang ka phaposing.
- 6 Qoqang ka ditlamorao tse tla etsahala ka phaposing ha melao e robilwe kapa e sa latelwa.

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola ditlhaku tse ntjha/mantswe/dipolelo

- 1 Hopotsa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba dibuka, ke bona ba tshwanetseng ho ntsa dibuka tsa ho ngolla le maqhepe a ho bala a tshebetso.
- 2 Hopotsa baithuti hore dibuka tsa ho ngolla di tla bolokwa hokae le hore di tla arolwa jwang (dihlopha, ba dutseng ka mela, jwalo jwalo)
- 3 Hopotsa baithuti hore ba nka qubu ya dibuka tsa ho ngolla jwang tsa sehlopha, ba dutseng ka mela jwalo jwalo.
- 4 Hopotsa baithuti hore dibuka di ntshuwa /nehelana ka tsona ka boikokobetso, ka hlomphe le ka potlako (Ba seke ba akgela dibuka)
- 5 Laela bahlokomedi/balaodi ho etsa sena e le ho ikwetlisetsa mosebetsi wa ho nehelana ka dibuka.
- 6 Ha moithuti e mong le e mong a fumane buka ya hae, laela baithuti ho bula ka leqephe le qalang le hlwekileng.
- 7 Laela baithuti ho kopisa letsatsi ho tswa tlapangolong. Hlalosetsa baithuti hore o ba fa motsotso feela ho etsa jwalo. (Ho bohlokwa ho kwetlisa baithuti ho etsa sena ka potlako)
- 8 Laela baithuti ho kopisa o mong wa melao ya phaposi eo a e ratangka makgethe le ka potlako, ka tlasa letsatsi leo a le ngotseng. Ba hlalosetse hore ban a le metsotso e 5 feela ho etsa sena.
- 9 Laela baithuti ba nang le nako e ekeditsweng ho kopisa molao wa bobedi dibukeng tsa bona. (kapa ba ka ngola hangata ka moo ba ka kgonang ka metsotso e 5).
- 10 Ha nako e fedile, laela baithuti ho kwala dibuka tsa bona.

- 11 Hopotsa baithuti hore jwale ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ke tswanelo ya bona ho tla phutha
- 12 Hopotsa baithuti hore dibuka di bewa ho kae.
- 13 Bitsa ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ba letsatsi ho ikwetlisetsa mosebetsi wa ho phutha dibuka.

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Palo ya Pele

- 1 Hopotsa baithuti hore selemong sena re tlo ho bala ka kopanelo.
- 2 Hopotsa baithuti hore ho bala ka kopanelo ho etsahala mmateng ka pele ho phaposi.
- 3 Hlalosetsa baithuti re lokela ho ya mmateng ka potlako ebile re thotse.
- 4 Hopotsa baithuti hore bay a mmateng jwang. Ba hlalosetse hore matsoho a bona ha a lokela ho tshwara motho e mong, ba thole ebile ba tsamaye ka potlako le ka hloko.
- 5 Hopotsa baithuti ka mokgwa wa ho y a mmateng, jwaleka **mola ka mola**.
- 6 Hopotsa baithuti hore ebe ba a tseba hore ba moleng ofe, ebe ba moleng wa 1, moleng wa 2 kapa moleng wa 3, jwalojwalo.
- 7 Hlalosetsa baithuti hore ba lokela ho hopola **mela ya bona**.
- 8 Bitsa baithuti ho tla ka mela ya bona ho y a mmateng.
- 9 Hopotsa baithuti hore ba dula jwang mmateng, ho tla bala ka kopanelo, jwaleka:
  - a Re dula re fapantshe maoto kapa mangwele, hore ho be le sebaka se lekaneng ka phaposiburutelong ho bohle.
  - b Re beha matsoho a rona diropeng kapa re phutha matsoho.
  - c Re mamela re thotse ha pale e ntse e balwa.
  - d Re phahamisa matsoho ha re batla ho bua.
- 10 Hlaloasa hore ka nako ya ho bala ka kopanelo, baithuti ba lokela ho mamela ka hloko.
- 11 Bontsha baithuti setshwantsho sa dipapadi le metswalle.
- 12 Botsa baithuti dipotso tse latelang. Hopotsa baithuti hore ba tshwanetse ho pahamisa letsoho ha ba batla ho araba potso.
  - a Ke mefuta efe ya dipapadi eo o e bonang?
  - b Ke papadi efe eo o e ratang haholo eo o ka e bapalang le metswalle wa hao?
- 13 Sebedisa tsela ho etsa hore baithuti ba mamele.
- 14 Hopotsa baithuti hore ba lokela ho kgutlela ditulong tsa bona ka potlako ba bile ba thotse.
- 15 Bontsha baithuti hore ba kgutlela ditulong tsa bona jwang. Ba hlalosetse hore matsoho a bona a se tshware mang kapa mang, ba thole ebile ba tsamaye ka potlako le ka hloko!
- 16 Bitsa baithuti ka mela ya bona ho kgutlela ditulong tsa bona.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 15

BEKE 2

- 1 Bontsha baithuti tjhate ya bahlokomedi ba phaposiburutelo. Hopotsa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ke bo mang bekeng ena.
- 2 Hopotsa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ba tla ntsha dibuka tsa ho ngolla le maqhepe a tshebetso a ho bala.
- 3 Hopotsa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba lerata ba tshwanela ho hlokomedisa baithuti hore ba se etse lerata ha ba ntse ba bala.
- 4 Tsebisa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba lerata ke bo mang bekeng ena.
- 5 Bontsha baithuti dikarete tsa ho ya matlwaneng.
- 6 Hlalosetsa baithuti hore ka nako eo ho etswang ho bala ka tataiso ya dihlopha, baithuti ba tlohele ho o kgathatsa. Haeba ba batla ho ya ntlwaneng, ba sebedise dikarete tsa ho ya matlwaneng.
- 7 Hlalosetsa baithuti hore dikarete tsena di sebediswa jwang, le hore melao ya dikarete tsena ke efe, jwaleka:
  - a Ho tla tswa moithuti a le mong feela ka nako, ho ya matlwaneng.
  - b Baithuti ba tsamaye ka potlako ebile ba thotse. Karete ena e ba neha metsotso e 5 feela ba le kante.
  - c Baithuti ba se sebedise karete ya ho tswa ho feta ha nngwe ka beke.
- 8 Haeba o hlokomela hore baithuti ba nka monyetla ka karete ena, ha ba sa tla dumelwa ho ya matlwaneng ka bo bona ka nako ya ho bala ka tataiso ka dihlopha.
- 9 Bitsa ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ho fana ka maqhepe a tshebetso a ho bala.
- 10 Hlalosa baithuti matshwao a ho bala a hlahellang maqhepeng a tshebetso.
  - a Mahlo: Tadima o bolele
  - b Molomo: modumo wa lentswe
  - c Moithuti a le mong: Ho bala moithuti a le mong.
  - d Baithuti ba babedi: Ba bala ka bobedi
- 11 Boeletsa ditaello tsa labobedi tsa mosebetsi wa pele bakeng ya 3 le baithuti.
- 12 Hopotsa baithuti hore ha ba **bala ka bonngwe** ba lokela ho:
  - a Sheba leqhepe la hao o le mong.
  - b Bala mantswe o thotse leqhepeng la hao.
  - c Haeba o sa tsebe lentswe, botsa motho ya dutseng pela hao, kapa o le tlole.
- 13 Ba hlalosetse hore kajeno re tlo bala ka bobedi.
- 14 Ba hlalosetse hore ha re **bala ka bobedi** re lokela ho:
  - a Balla tlase o balla motho ya dutseng pela hao.
  - b Re lokela ho fpanyetsana ka ho bala re balla tlase.
  - c Re lokela ho mamelana ha balekane ba rona ba bala. Re lokela ho latela ha ba ntse ba bala, ebe re thusa moo ba sa tsebe lentswe kapa modumo teng.
- 15 Hopotsa baithuti hore ba lokela ho qeta mosebetsi wa bona, ba latela matshwao a hlahellang leqhepeng la tshebetso.
- 16 Neha baithuti metsotso e 15 ho ikwetlisetsa mosebetsi o tlo ngolwa. Ka yona nako eo, bitsa baithuti ba mmalwa ho tla tafoleng ya ha oho tla qetella tekanyetso yah o bala ka tataiso ya sehlopha o sebedisa ruburiki e ka tlase.

- 17** Ka mora metsotso e 15 neha baithuti kgefutso e kgutswanyane. Ka pele bapalang papadi ena, Titjhere o re:
- 18** Bala ditaello tsa labobedi tsa mosebetsi wa bobedi wa beke ya 3 le baithuti.
- 19** Hopotsa baithuti hore ba tshwanela ho qeta mosebetsi ba sebetsa ba le bang ebile ba thotse.
- 20** Neha baithuti metsotso e 15 ho ikwetlisetsa mosebetsi oo, Ka nako ena, bitsa baithuti ba mmalwa ho tla tafoleng ya hao ho tla qetela tekanyetso ya ho bala ka tataiso ya sehlopha o sebedisa ruburiki (e ka tlase).
- 21** Qetellong ya metsotso e 15, bitsa ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ba letsatsi leo ho ikwetlisetsa ho phutha maqhepe a tshebetso ya ho bala.

Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 1	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 2	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 3	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 4	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 5
Moithuti o tseba mantswe a mmalwa kapa ha a tsebe mantswe ho hang. Moithuti enwa o bonahala a sa ellelwe kamano ya modumo wa tlhaku.	Moithuti o tseba medumo ya ditlhaku e mmalwa. Kapa o bonahala a tseba kamano ya ditlhaku tse tsamaelanang le medumo (leha medumo e kaba e fosahetse) Moithuti enwa o bonahala a sa ellelwe mantswe.	Moithuti enwa o tseba medumo ya ditlhaku e mmalwa. Moithuti o leka ho kgaohanya le ho qapodisa mantswe, o etsa hona leha mantswe a mang a fosahetse.	Moithuti enwa o tseba medumo ya ditlhaku e mengata. Moithuti o na le bokgoni ba ho ka qapodisa mantswe a itseng. Moithuti o tseba le mantswe a tlwaelehileng ka hlooho.	Moithuti enwa o tseba medumo ya ditlhaku. Moithuti enwa o leka ho kgaohanyana le ho qapodisa mantswe a matjha. Moithuti enwa o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng.

Laboraro

Mosebetsi wa molomo

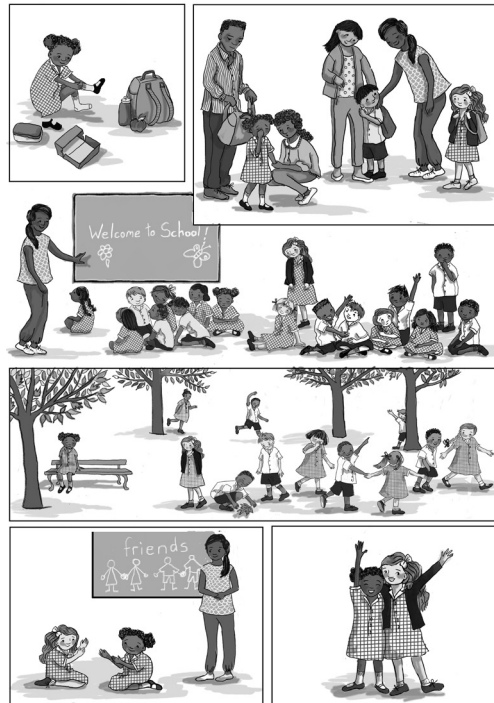
Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Maneha mantswa le ditshwantsho tsa mokotaba botong ya tlotlontswa.
  - a E mmalwa.:
    - Laela baithuti ba bararo ho tla ema ka lehlakoreng la hao.
    - Laela moithuti e mong ho ema ka lehlakore le leng la hao
    - Botsa baithuti: Ke sehlopha sefe se nang le baithuti ba mmalwa?
    - Phetha sena hape ka palo e fapaneng ya baithuti.

BOKGONI BA HO BOLELA PALE (BEKE YA BOBEDI YA MOKOTABA)

- 1 Ba hopotse hore selemong sena, re tlo sebetsa ka dihlotswana ho bontsha bokgoni ba ho phetha pale.
- 2 Hopotsa baithuti hore dihlopha tse nyenyane di bopjwa jwang.
- 3 Botsa baithuti ebe ba sa hopola hore bekeng e fetileng ba ne ba le dihlopheng dife? Ba hlalose hore dihlotswana tseo di dula di le jwalo---e ntse e le batho bao.
- 4 laela
- 5 Bapala papadi ho thusa baithuti hore kapelenyana ba bope dihlopha tsa bona ba thotse.
- 6 Ba hlalose hore ha o re: 'Tsamaya' baithuti ba na le metsotswana e 30 ho ya dihlotswaneng tsa bona.
- 7 Moithuti ya sa fihlang sehlopheng sa hae ka mora metsotswana e 30, o tswile, hammoho le sehlopha sa hae kaofela. Ba lokela ho tla ema ka pele ho phaposi.
- 8 Bapala papadi ena ho fihlela o be o sala ka sehlopha se le seng feela. (ha ho kgonahala fokotsa nako ka metsotswana e 10, ebe metsotswana e 20 feela)

Tlhokomediso ya medumo:

metsotso e 15

Tsebisa medumo le mantswe a matjha

- 1 Hlalosa hore ka phaposing ya rona selemong sena, ho bohlokwa ho latela melao eo re e entseng mmoho.
- 2 Bala melao eo re dumellaneng ka yona le baithuti.
- 3 Qoqang ka melao. Bontsha baithuti hore molao o mong le o mong o latelwa jwang.
- 4 Botsa baithuti ho bontsha kutlwisiso ya ho latela melao.
- 5 Qoqa le ho fana ka mehlala yah o roba melao ka baka la boitshwaro bo sa amohelehang ka phaposing.
- 6 Buang ka ditla morao tse tla etsahala ka phaposing ha melao e robilwe kapa e sa latelwa.

Mongolo: Ngola ditlhaku tse ntjha/mantswe/dipolelo

Metsotso e 15

- 1 Hopotsa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba dibuka, ke bona ba tshwanetseng ho ntsha dibuka tsa ho ngolla le maqhepe a ho bala a tshebetso.
- 2 Hopotsa baithuti hore dibuka tsa ho ngolla di tla bolokwa hokae le hore di tla arolwa jwang (dihlopha, ba dutseng ka mela, jwalojwalo)
- 3 Hopotsa baithuti hore ba ka nka qubu ya dibuka tsa ho ngolla jwang tsa sehlopha, ba dutseng ka mela jwalojwalo.
- 4 Hopotsa baithuti hore dibuka di ntshuwa /nehelana ka tsona ka boikokobetso, ka hlomphe le ka potlako (Ba seke ba akgela dibuka)
- 5 Laela ba hlokomedi/balaodi ho etsa sena e le ho ikwetlisetsa mosebetsi wa ho nehelana ka dibuka.
- 6 Ha moithuti e mong le e mong a fumane buka ya hae, laela baithuti ho bula ka leqepheng le qalang le hlwekileng.
- 7 Laela baithuti ho kopisa letsatsi ho tswa tlapangolong. Hlalosetsa baithuti hore o ba fa motsotso feela ho etsa jwalo. (Ho bohlokwa ho kwetlisa baithuti ho etsa sena ka potlako)
- 8 Ha nako e fedile, laela baithuti ho kwala dibuka tsa bona.
- 9 Hopotsa baithuti hore ba lokela ho phutha jwang ka dihlopha le ka mela ya ho dula, jj.
- 10 Hopotsa baithuti hore dibuka di bewa ho kae.
- 11 Bitsa bahlokomedi/balaodi ba dibuka ba letsatsi ho ikwetlisetsa mosebetsi wa ho phutha dibuka.

Ho ngola:

Metsotso e 15

Ho etsa moralo

FOREIMI YA HO NGOLA:

n/a

BEKE 2

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho nahana ka seo ba batlang ho se fihlella selemong sena.
- 2 **Bontsha** ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlleng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke batla ho etsa dihlakiso, ke batla ho tsamaya le ho matha ha ngatanyana ho feta pele.
- 4 **Bontsha ka ho etsa** o eketsa setshwantshong sa hao jwaloka: wena o matha
- 5 Hlalosetsa baithuti hore ke lentswe lefe leo o batlang ho le ngola. **Sehela lentswe le leng le le leng mola**.
- 6 **Hlakola mohlala wa hao** tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, **baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong**.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Botsa baithuti: Ke eng eo o tla rata ho e fihlela selemong se?
- 2 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba lokela ho ba le mehopolo ya bona—ba **se kopisi ya hao**.
- 4 Hlalosa hore **re buisana/qqisana jwang ka bobedi** le molekane wa hao.
  - a Moithuti o lokela ho shebela ho motho ya dutseng le yena.
  - b Ba lokela ho buisana le ho buisana ka dikarabo tsa dipotso le molekane wa hae.
  - c Ha molekane a bua, ba lokela ho mamela ka hloko!
- 5 Laela baithuti ho **buisana** le molekane wa hae ka seo ba ba tlang ho se fihlella selemong sena.
- 6 **Tsama tsamaya ka phaposiburutelongng, leka ho thusa moithuti e mong le e mong, etsa bonnete ba hore o na le molekane eo a buang le yena. Etsa bonnete ba hore baithuti ba bua ka dipotso tseo o ba botsitseng tsona.**
- 7 Bitsa baithuti ba 3—4 ho tla o bolella ka seo molekane wa hae a batlang ho se fihlella.
- 8 Ba lokela hore: Molekane o batla ho fihlella...
- 9 Hlalosa hore baithuti jwale, ba tla sebedisa Foreimi ya ho ngola ba take le ho ngola mehopolo ya bona!

HO NGOLA

- 1 Bitsa balaodi ba dibuka ho tla fana ka dibuka tsa ho ngolla.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o tshware **dikopanonyana** mmoho le baithuti.
- 3 Kopa baithuti ho **balla seo ba se ngotseng**.
- 4 Kgothatsa baithuti.

BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- 1 Ha ho se ho setse metsotso e 2---3 feela, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona fatshe.
- 2 Hopotsa baithuti hore ha re buisana, re shebela ho molekane mme re **buisane/qoqe**.
- 3 Laela baithuti ho shebana le ho **buisana/qoqa** le molekane ka ditshwantsho tsa bona.

Bapatsa mosebetsi wa baithuti ka phaposiburutelong moo baithuti bohle ba la kgonang ho o bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha:

Metsotso e 30

SEHLOPHA: _____

- 1 Bontsha baithuti tjhate ya bahlokomedi ba phaposiburutelo. Hopotsa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ke bo mang bekeng ena.
- 2 Hopotsa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba dibuka bat la ntsha dibuka tsa ho ngolla le maqhepe a tshebetso a ho bala.
- 3 Hopotsa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba lerata ba tshwanela ho hlokomedisa baithuti hore ba se etse lerata ha ba ntse ba bala.
- 4 Tsebisa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba lerata ke bo mang bekeng ena.
- 5 Bontsha baithuti dikarete tsa ho ya matlwaneng.
- 6 Hlalosetsa baithuti hore ka nako eo ho etswang ho bala ka tataiso ya dihlopha, baithuti ba tlohele ho o kgathatsa.
- 7 Haeba ba batla ho ya ntlwaneng, ba sebedise dikarete tsa ho ya matlwaneng.
- 8 Hlalosetsa baithuti hore dikarete tsena di sebediswa jwang, le hore melao ya dikarete tsena ke efe, jwaleka:
  - a Ho tla tswa moithuti a le mong feela ka nako, ho ya matlwaneng.
  - b Baithuti ba tsamaye ka potlako ebile ba thotse. Karete ena e ba neha metsotso e 5 feela ba le kante.
  - c Baithuti ba se sebedise karete ya ho tswa ho feta ha nngwe ka beke.
  - d Haeba o hlokomela hore moithuti e mong yena o nka monyetla ka ho sebdisa karete ena hampe, ha a sa tla dumelwa ho ya matlwaneng ha ho balwa ka tataiso ya sehlopha.
- 9 Laela baithuti kaofela ho sheba maqhepe a tshebetso a ho bala.
  - a Hlalosa baithuti matshwao a ho bala a hlahellang maqhepeng a tshebetso.
  - b Mahlo: Tadima o bolele
  - c Molomo: modumo wa lentswe
  - d Moithuti a le mong: Ho bala moithuti a le mong.
  - e Baithuti ba babedi: Ba bala ka bobedi
- 10 Boeletsa ditaello laboraro tsa mosebetsi wa pele bakeng ya 3 le baithuti.
- 11 Hopotsa baithuti hore ha ba **bala ka bonngwe** ba lokela ho:
  - a Sheba leqhepe la hao o le mong.
  - b Bala mantswe o thotse leqhepeng la hao.
  - c Haeba o sa tsebe lentswe, botsa motho ya dutseng pela hao, kapa o le tlole.
- 12 Hlalosetsa baithuti hore kajeno re tlo bala ka bobedi.
- 13 Hlalosetsa baithuti hore ha re **bala ka bobedi** re lokela ho:
  - a Balla tlase o balla motho ya dutseng pela hao.
  - b Re lokela ho fpanyetsana ka ho bala re balla tlase.
  - c Re lokela ho mamelana ha balekane ba rona ba bala. Re lokela ho latela ha ba ntse ba bala, ebe re thusa moo ba sa tsebe lentswe kapa modumo teng.

- 14** Ka mora metsotso e 15, neha baithuti nako ya kgefutso e kgutswanyane. Bapalang papadi ena ka potlako: Titjhere ore:
- 15** Kgutlela ho ditaelo tsa mosebetsi wa beke ya 3 wa laboraro le baithuti ba babedi.
- 16** Hopotsa baithuti hore ba lokela ho qetela mosebetsi wa bona ba thotse ebile ba sebetsa ka bonngwe.
- 17** Neha baithuti metsotso e 15 ho etsa kapa ho ikwetlisetsa mosebetsi oo, Ka nako ena, bitsa baithuti ba mmalwa ho tla tafoleng ya hao ho tla qetela tekanyetso ya ho bala ka tataiso ya sehlopha o sebedisa ruburiki (e ka tlase).
- 18** Qetellong ya metsotso e 15, bitsa ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ba letsatsi leo ho ikwetlisetsa ho phutha maqhepe a tshebetso ya ho bala.

Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 1	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 2	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 3	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 4	Ke nahana hore moithuti enwa o bala Boemo ba 5
Moithuti o tseba mantswe a mmalwa kapa ha a tsebe mantswe ho hang. Moithuti enwa o bonahala a sa ellelwe kamano ya modumo wa tlhaku.	Moithuti o tseba medumo ya ditlhaku e mmalwa. Kapa o bonahala a tseba kamano ya ditlhaku tse tsamaelanang le medumo (leha medumo e kaba e fosahetse) Moithuti enwa o bonahala a sa ellelwe mantswe.	Moithuti enwa o tseba medumo ya ditlhaku e mmalwa. Moithuti o leka ho kgaohanya le ho qapodisa mantswe, o etsa hona leha mantswe a mang a fosahetse.	Moithuti enwa o tseba medumo ya ditlhaku e mengata. Moithuti o na le bokgoni ba ho ka qapodisa mantswe a itseng. Moithuti o tseba le mantswe a tlwaelehileng ka hlooho.	Moithuti enwa o tseba medumo ya ditlhaku. Moithuti enwa o leka ho kgaohanya le ho qapodisa mantswe a matjha. Moithuti enwa o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng.

Labone

Tlhokomediso ya medumo le ditlhaku:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya mantswe

- 1 Hopotsa baithuti hore selemong sena ka phaposing ya rona, ho bohlokwa hore re latele le ho hlompha melao eo re e entseng mmoho.
- 2 Bala molao o mong le o mong.
- 3 Bala molao ka mong. Botsa baithuti: Hobaneng ha molao oo o le bohlokwa?
- 4 Qoqang ka molao ka mong le bohlokwa ba ona haele mona o tlisa kgotso le ho bolokeha ka phaposing kapa tulong ya ho ithuta.
- 5 Hopotsa baithuti hore ditlamorao ke dife ha o ka tlola le ho sa mamele molao ka phaposing.

BEKE 2

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15.

Palo ya bobedi

- 1 Hopotsa baithuti hore selemong sena re tlo ho bala ka kopanelo.
- 2 Hopotsa baithuti hore ho bala ka kopanelo ho etsahala mmateng ka pele ho phaposi.
- 3 Hlalosetsa baithuti re lokela ho ya mmateng ka potlako ebile re thotse.
- 4 Hopotsa baithuti hore bay a mmateng jwang. Ba hlalosetse hore matsoho a bona ha a lokela ho tshwara motho e mong, ba thole ebile ba tsamaye ka potlako le ka hloko.
- 5 Hopotsa baithuti ka mokgwa wa ho ya mmateng, jwaleka **mola ka mola**.
- 6 Bolella baithuti hore ba moleng ofe, hore ba tsebe hore o mola 1, mola 2 kapa mola 3, jwalojwalo.
- 7 Hlalosetsa baithuti hore ba **hopole mela ya bona**.
- 8 Bitsa baithuti **mola ka mola** ho y a mmateng.
- 9 Hopotsa baithuti hore ba dula jwang mmateng ka nako ya ho bala ka kopanelo:
  - a Dula o fapantshitse maoto a hao, hore be le sebaka se lekaneng.
  - b Re baha matsoho a rona diropeng kapa mmeleng ya eona.
  - c Re mamela re thotse ha pale e balwa.
  - d Re phahamisa matsoho ha re bua.
- 10 Laela baithuti kaofela ho ikwetlisa hore re dula jwang ha re bala ka kopanelo.
- 11 Hlalosa ka nako ya ho bala ka kopanelo hore, baithuti ba tshwanela ho mamela dipale ka hloko.
- 12 Bontsha baithuti setshwantsho sa dipapadi le metswalle.
- 13 Botsa baithuti dipotso tse latelang. Hopotsa baithuti hore ba tshwanetse ho pahamisa letsoho ha ba batla ho araba potso.
  - a Dipapadi tsena di etsahala hokae?
  - b O tseba jwang?

- 14 Hopotsa baithuti hore ba lokela ho kgutlela ditulong tsa bona ka potlako ba bile ba thotse.
- 15 Bontsha baithuti hore ba kgutlela ditulong tsa bona jwang. Ba hlalose hore matsoho a bona a se tshware mang kapa mang, ba thole ebile ba tsamaye ka potlako le ka hloko!
- 16 Bitsa baithuti ka mela ya bona ho kgutlela ditulong tsa bona.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 15

BEKE 2

Ela hloko: Ho lokisetsa mosebetsi ona, o tla hloka ho:

- *Na o se o lekotse baithuti bohle*
  - *Ebe o arotse baithuti ho ya ka bokgoni ba bona*
  - *Reha dihlopha tsena mabitso. Empa e be mabitso a sa bontsheng bokgoni. Mohlala sebedisa mabitso a diphoofolo, ditholwana kapa mabitso a dihlopha tsa bolo.*
  - *Etsa tjhate ya dihlopha la mabitso a tsona, hore ho be bonolo ho baithuti ho tseba hore o sehlopheng sefe.*
- 1 Kajeno, o tlo hloka ho romela baithuti dihlopheng tsa bona tsa ho bala ka tataiso.
  - 2 Bontsha baithuti tjhate ya ho bala ka tataiso ya sehlopha. Bala mabitso a sehlopha. Bala mabitso a baithuti, o ba kope ho ema ka maoto. Laela baithuti ho shebana le ho hlokomela hore ke mang ya sehlopheng sa bona: Ana ke maloko a sehlopha sa bona.
  - 3 Bapala papadi le baithuti ho thusa hore ba hopole maloko a sehlopha sa bona.
  - 4 Bitsa dihlopha ka ho fapana hore ba EME ebe ba DULA FATSHE.
  - 5 Bitsa dihlopha tse fapaneng hore TSAMAYA O THOTSE ka pela phaposiburutelo, o kgutle o THOTSE ho ya setulong sa hao.
  - 6 Laela baithuti ho HOPOLA mabitso a baithuti ba bang ba sehlopha.
  - 7 Bitsa baithuti ho tla leka ho bitsa mabitso a baithuti ba sehlopha sa bona.
  - 8 Bapala papadi ena ho fihlela baithuti ba tseba baithuti ba sehlopha sa bona.

Labohlano

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

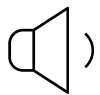
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Manamisa mantswe le ditshwantsho **letlapeng** la tlotlontswe ya mokotaba.
  - a Tse ngata
  - b Tse nyane
    - Taka mola o yang tlase bohareng ba letlapangollo.
    - Taka didikadikwe tse nne ka lehlakoreng le leng.
    - Taka didikadikwe tse pedi lehlakoreng le leng.
    - Botsa baithuti hore ke lehlakore lefe le nang le tse ngata.
    - Botsa baithuti ke lefe le nang le tse nyane.
    - Phetha hape ka didikadikwe tsa palo e fapaneng,

PUISANO YA HO BALA KA KOPANELO KA SERATSWANA

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong.
  - a Ke kgona ho...
  - b Ke rata ho...
- 2 Hlalosa hore selemong sena, re tlo sebetsa ka dihlotswana tse nyane ha re buisana ka seratswana ka ho bala ka kopanelo.
- 3 Ha le fihla dihlopheng tsa lona, re tlo sebedisa qaleho ya dipolelo tlapangolong hore re qale puisano.
- 4 Balla baithuti foreimi ena ya puisano.
- 5 Hlalosa hore hang ha le fihla dihlopheng tsa lona, moithuti ka mong sehlopheng sa hae a fumane sebaka sa ho ka araba potso.
- 6 Tsebisa baithuti ka thupa e buang kapa lejwe kapa ntho efe feela.
- 7 Hlalosetsa baithuti hore ba lokela ho ka fetisa thupa ena ho baithuti ba bang. Sena se bolela hore, ha thupa e fihla matsohong a hao, o lokela ho araba potso e botswang. Bohle ba lokela ho mamela ha e mong a bua.
- 8 Bitsa baithuti ba bararo ho tla ka pele phaposeng, ebe o bontsha ka ho etsa hore thupa ena e sebediswa jwang ha o araba dipotso:
  - a Moithuti 1 o tshwanela ho araba potso 1
  - b Moithuti 2 o tshwanela ho araba potso 1
  - c Moithuti 3 o tshwanela ho araba potso 1
  - d Moithuti 4 o tshwanela ho araba potso 1
  - e Moithuti 1 o tshwanela ho araba potso 2
  - f Moithuti 2 o tshwanela ho araba potso 2
  - g Moithuti 3 o tshwanela ho araba potso 2

- h** Moithuti 4 o tshwanela ho araba potso 2
- 9** Hopotsa baithuti hore ba ka etsa jwang dihlotshwana tse nyane. Ba hopotse hore ke bo mang ba dihlopheng ka ho fapana. Dihlopha tsena di lokela ho tshwana hantle le dihlopha tsa laboraro!
- 10** Etsa bonnete ba hore baithuti ba hopola hore ke bo mang ba sehlopheng sa bona.
- 11** Ba hlalose hore ha o re” hauweng” baithuti ba na le metsotswana e 30 feela ho ya dihlopheng tsa bona.
- 12** Ebe, jwale ba fetisa thupa ena e buang sehlopheng se seng. Ba lokela ho fana sebaka sa ho araba dipotso jwalekaha o ne o ba bontsha.

Tlhokomediso ya ditlhaku le medumo:

Metsotso e 15

Fumana lentswe

- 1** Hopotsa baithuti hore selemong sena ka phaposing ya rona, ho bohlokwa ho latela melao ya phaposi eo re e entseng mmoho.
- 2** Kopa baithuti ho bala melao o mong le o mong.
- 3** Bua ka molao ka mong.
- 4** Botsa baithuti haeba bana le dipotso ka melao ena?
- 5** Bua ka melao ena mme o etse bonnete ba hore baithuti ba a utlwisisa hantle:
  - a** Melao ke eng?
  - b** Hobaneng ha melao e le bohlokwa?
  - c** Ho jwang ho latela molao?
  - d** Ho bolelang ho roba/tlola molao?
  - e** Ditlamorao tsa ho roba/tlola molao ke dife?

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo ka mora ho bala

- 1** Hlalosa hore beke e nngwe le e nngwe ho bala ka kopanelo, re etsa mosebetsi wa diketsahalo kamora ho bala.
- 2** Hlalosa hore baithuti ba tlile ho bua ka seo ba se ratileng setshwantshong.
- 3** **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore ba ka akaretsa jwang ka dipolelo tse 1–2 seo ba se hopolang. **Ke rata ho bapala netebolo le metswalle ya ka hobane e monate.**
- 4** Bontsha baithuti setshwantsho hape.
- 5** **Laela baithuti ho nahana ka kakaretso ya bona.**
- 6** Botsa baithuti ba 2–3 ho **arolelana** ka mehopollo ya bona ka phaposing. **Thusa baithuti ho bopa le ho qetella dipolelo.**
- 7** Hlalosa le ho lokisa mathata a tlwalehileng ho baithuti.
- 8** Hopotsa baithuti ho **buisana/qaqa ka bobedi le balekane.**
  - a** Baithuti ba dutseng mmoho ba shebane.

- b** Ba fapanyetsane ka ho araba dipotso le molekane wa hae.
- c** Ha molekane wa hae a bua, e mong o lokela ho mamela ka hloko!
- d** Laela baithuti ho buisana le ho arolelana tse phethilweng ke molekane wa hae.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 15

- 1** Hopotsa baithuti hore re tlabane le tsela e hantle ya ho fana ka maqhepe a tshebetso a ho bala.
- 2** Hopotsa baithuti hore ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ba tla fana ka maqhepe a tshebetso a ho bala ka phaposing,
- 3** Hopotsa baithuti moo maqhepe a tshebetso a ho bala a tlang ho bolokwa le ho arolwa ka (dihlopha, mela, jwalojwalo).
- 4** Hopotse baithuti ka moo ba ka nkang qubu ya maqhepe a tshebetso a ho bala ka sehlopha, ka mela jwalojwalo.
- 5** Ba hopotse hore ba ka nehelana jwang ka maqhepe a tshebetso ka boikokobetso, ka hlomphe le ka potlako (Ba se ke ba akgela dibuka)
- 6** Bitsa ba hlokomedi/balaodi ba dibuka ho tla fana ka maqhepe a tshebetso a ho bala.
- 7** Ebe. O tla hlalosa seo o tlang ho se etsa nakong ya ho bala ka tataiso ya sehlopha.
- 8** Hlalosa hore o tla bitsa sehlotswana se senyenyane se le seng. Sehlopha sena se tla tla ho dula mmateng se thotse ba dutse sedikadikwe.
- 9** Baithuti bohle ba tshwanetse ho sebedisa maqhepe a tshebetso a ho bala **ha ba bala ka bonngwe**, ho ya ka moo ba ikwetlisitseng ka teng.
- 10** Bitsa sehlopha sa pele. Ha ba dutse sedikadikwe. Laela moithuti ho potoloha a bolela lebitso la hae, le hore o rata pale efe.
- 11** Ha o ntse o bua le sehlopha se senyane, dihlopha tse ding ba lokela ho sebetsa ka bonngwe. Ho bohlokwa ho kgalemela maitshwaro a sa lokang ao e seng a ho sebetsa o le mong.
- 12** Laela sehlopha sa pele sa baithuti ba kgutlele ditulong tsa bona ba thotse.
- 13** Phetha sena le dihlopha tsohle.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

3

MOKOTABA:

Re ya sekolong

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: setshwantsho sa ngwana e monyane a apere diaparo tsa sekolo; mokotla wa dibuka o jarwang; disebediswa tsa ho ngola; dijo tsa motsheare; ditshwantsho tsa diphaposiburutelo tse fapaneng; jwalo jwalo.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: etsa diphuphutso tsa hore o thusa jwang ngwana ya ngongorehileng ka ho qala ho kena sekolo.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maamong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 2, Ha re etseng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 4, Ha re etseng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 5, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa Taka setshwantsho sa hao ka letsatsi la pele la hao sekolong.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi sa buka e kgolo: Ben o ya sekolong
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Re ya sekolong.
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fan aka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
  - a O tla le eng sekolong?
  - b Ho etsahala eng sekolong?
  - c Ke mang ya tlang sekolong?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - thabile
  - iketlile
  - ngongoreha

Raeme kapa pina	Diketso
Bana ba sekolo, bana sekolo	Supa bana ka phaposeng.
Tlong sekolong, tlong sekolong	Phahisa letsoho jwaleka ha o bitsa motho.
Utlwang tshepe ya Ila, Utlwang tshepe ya Ila	Etsa jwalo ka ha eka o letsa tshepe.
Ding dong bele. ding dong bele	Itsoke itsoke

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola: (*palo e fapana ho ya ka puo*)
  - a Modumo o qalang lebitso la hao
  - b Modumo o qalang seboko sa hao
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.

- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Ben o ya sekolong.
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho ngola:

Metsotso e 30

Ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho se bontshang kamoo o ikutlwang ka teng kajeno sekolong.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla taka kamoo ba ikutlwang ka teng sekolong.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ke ikutlwa ke thabile kajeno!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o thabile ka phaposiburutelong.

- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlleng ho a ngola. **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: nna
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dithla ka nantswe a maikutlo le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong, jwaloka: thabile, ngongorehile, saretswe
- 3 Botsa baithuti: O ikutlwa jwang kajeno sekolong?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela kamoo ba ikutlwang ka teng.
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke ikutlwa ke...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

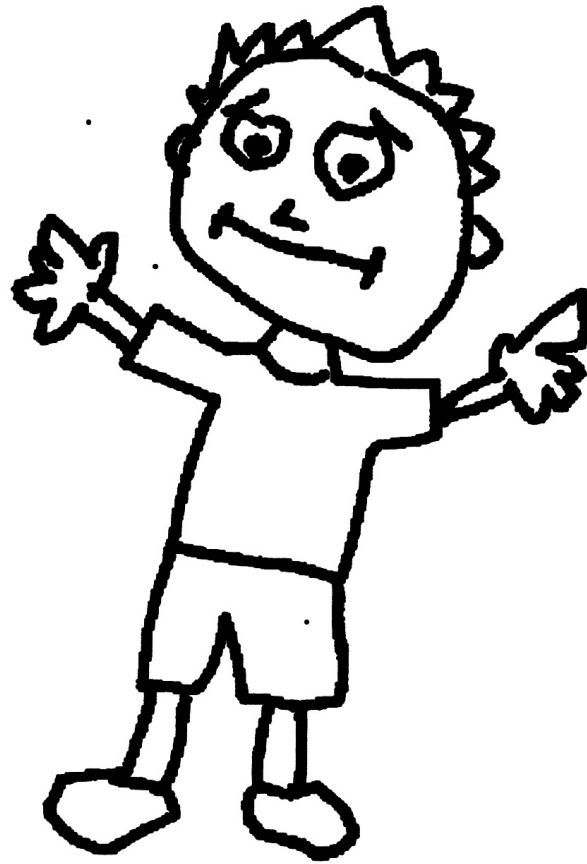
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposeng mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti**.
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehlooho. (nna)
- 5 Kgothatsa baithuti

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

hha

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 3**
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa modumo o motjha le mantswe

TSEBISA MODUMO O MOTJHA

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo/a/.
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/a/o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane.
- 4 Bakeng sa tumannotshi, bontsha baithuti modumo oo tihateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo/a/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a jwaloka: **ama, ala, apole**
- 7 Botsa baithuti: Na o ka hopola mantswe a mang a qetellang ka modumo/a/?
- 8 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang jwaloka: **ema, oma, mama, maema**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

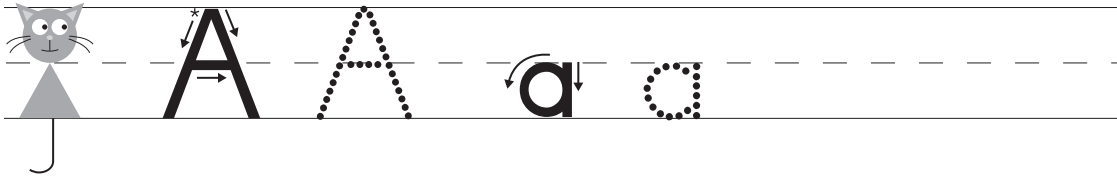

Mongolo:

Metsotso e 15

Ho ngola ditlhaku/mantswe/dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tse kgolo le tse nyenyane ka nepo: **Aa**
- 2 Bontsha baithuti ba sebedisang letsoho le letona ebe o bontsha ba sebedisang le letshehadi tsela eo tlhaku e ngolwang ka yona.
- 3 Bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Kamora seo, bolella baithuti ho ngola tlhaku/ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwana.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti hape tsela eo ditlhaku di ngolwang ka yona ka ho di ngola tlapangollong.
- 6 Baithuti ba tlameha ho ngololla ditlhaku tseo dibukeng tsa bona.

LENANELO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: NAHANA KA SERATSWANA/BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Ke nako ya ho kgutlela sekolong. Matsatsi a phomolo a fedile. Jabu o itokisetsa ho ya sekolong. O sulafalletswe hobane ha a tlo kgona ho bapala bolo le ntja ya hae Ben.</p> <p>O wa ipotsa hore na ntja ya hae e tlo sala e etsang motsheare lohle hae. Jabu o nka mokotla wa hae mme o qalella ho ya sekolong. Ha a bone hore Ben o mo setse morao.</p>	<p>Ke mang ya setseng Jabu morao ho ya sekolong? Ke ntja ya hae Ben!</p>
<p>Jabu ha a fihla sekolong o dumedisisa metswalle ya hae kaofela. Ke dibeke re sa bonaneng. O thabetse ho bona metswalle ya hae hona hoo a sa kang a eellwa Ben. Jabu o ya phaposeng ya hae e ntjha. A kopana le titjhere ya hae e ntjha, Mofumahadi Moleleki.</p>	<p>Ke ya ipotsa hore na Jabu o bone Ben na? Tjhe ha a bone Ben. O maphatephate, o dumedisisa metswalle ya hae.</p>
<p>Titjhere ya hae ke motho ya lokileng. Jabu o thabetse ho kgutlela sekolong. Mofumahadi Moleleki o ruta bana pina e ntjha. Bana ba maphatephate ba ithuta pina e ntjha, ba sa hlokomele hore Ben o ipatile ka tlasa mmata.</p>	<p>Ke ya ipotsa hore na Jabu o bone Ben na. Tjhe, ha a bona Ben. O maphatephate o ithuta pina e ntjha.</p>
<p>Ka nako ya phomolo Jabu le metswalle ya hae ba raha bolo. Jabu o nahana ka ntja ya hae, Ben. "Ben a ka thabela bolo ena e kgolo," ke Jabu eo o a nahana. Jabu a sulafallwa hobane o hlolohelletse Ben, empa ha a kgone ho bapala le yena.</p>	<p>Ke ya ipotsa hore na Jabu o bone Ben na. Ee, qetellong a bona Ben. Ben o bapala bolo le metswalle ya Jabu.</p>

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Yaba hang-hang Ben o mathela ka lebaleng a lelekisa bolo. "Ben, o tswa kae?" ho botsa Jabu. A tsheha yaba o rahela bolo ho Ben.	
Jabu o thabetse ho kgutlela sekolong. O thabetse le ho bapala le metswalle ya hae, hammoho le ntja ya hae. Ke letsatsi le monate!	Jabu o bapala le bo mang? O bapala le metswalle ya hae le Ben.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletseng
Lebitso la titjhere ya Jabu ke mang?	Lebitso la hae ke Mofumahadi Moleleki.
Jabu o ile a bona Ben neng?	O bone Ben ka nako ya kgefutso.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletseng
Hobaneng ha Jabu a sa bona Ben?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o phatiphati o dumedisana metswalle ya hae. Hobane o matphatiphati o ithuta pina e ntjha.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

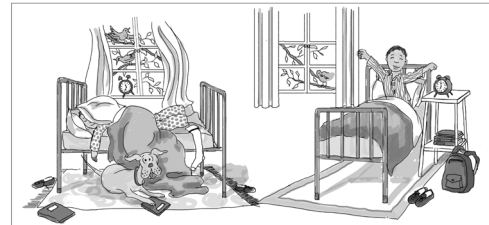
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

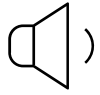
- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - lelekisa
  - latela
  - makala

Raeme kapa pina	Diketso
Bana ba sekolo, bana sekolo	Supa bana ka phaposing.
Tlong sekolong, tlong sekolong	Phahisa letsoho jwaleka ha o bitsa motho.
Utlwang tshepe ya lla, Utlwang tshepe ya lla	Etsa jwalo ka ha eka o letsa tshepe.
Ding dong belele. ding dong belele	Itsoke itsoke

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa modumo o motjha le mantswe.

TSEBISA MODUMO O MOTJHA

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /m/
- 2 Bitsa modumo mme o laele baithuti ho o phetha makgetlo a 3.
- 3 Hlalosa hore modumo/m/o fapane Puong ya Lapeng le English.
- 4 Bontsha baithuti dipapetla tsa medumo bakeng sa didumannotshi.
- 5 Botsa baithuti: Le ka nahana ka mantswe a qalang ka modumo/m/?
- 6 Sekaseka mantswe le baithuti, jwaloka: **metsi, matla, mane, mama**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

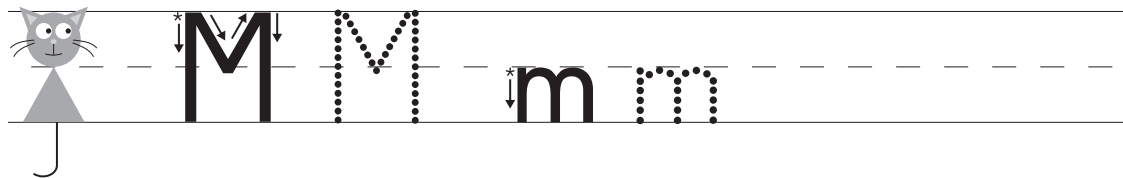

Mongolo:

Metsotso e 15

Ho ngola ditlhaku/mantswe/dipolelo tse ntjha.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tse kgolo le tse nyenyane ka nepo: **Mm**
- 2 Bontsha baithuti ba sebedisang letsoho le letona ebe o bontsha ba sebedisang le letshehadi tsela eo tlhaku e ngolwang ka yona.
- 3 Bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Kamora seo, bolella baithuti ho ngola tlhaku/ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwana.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti hape tsela eo ditlhaku di ngolwang ka yona ka ho di ngola tlapangolong.
- 6 Baithuti ba tlameha ho ngololla ditlhaku tseo dibukeng tsa bona.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho se bontshang motswalle e motjha wa hao wa sekolong.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho taka ka motswalle e motjha sekolong.
- 2 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: Motswalle waka e motjha sekolong ke titjhere e motjha, Mofunahadi Maboya!
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao le Mofunahadi Maboya.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: motswalle
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka/busiana le baithuti ka mantswe a itseng metswalle. Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona motswalle, papadi, thuso
- 2 Botsa baithuti hore: Motswalle wa hao e motjha wa mona sekolong ke mang?
- 3 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 4 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela mabitsa a metswalle e metjha.
- 5 Ba tshwanetse hore: Lebitso la motswalle waka e motjha ke ...
- 6 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

NGODISO

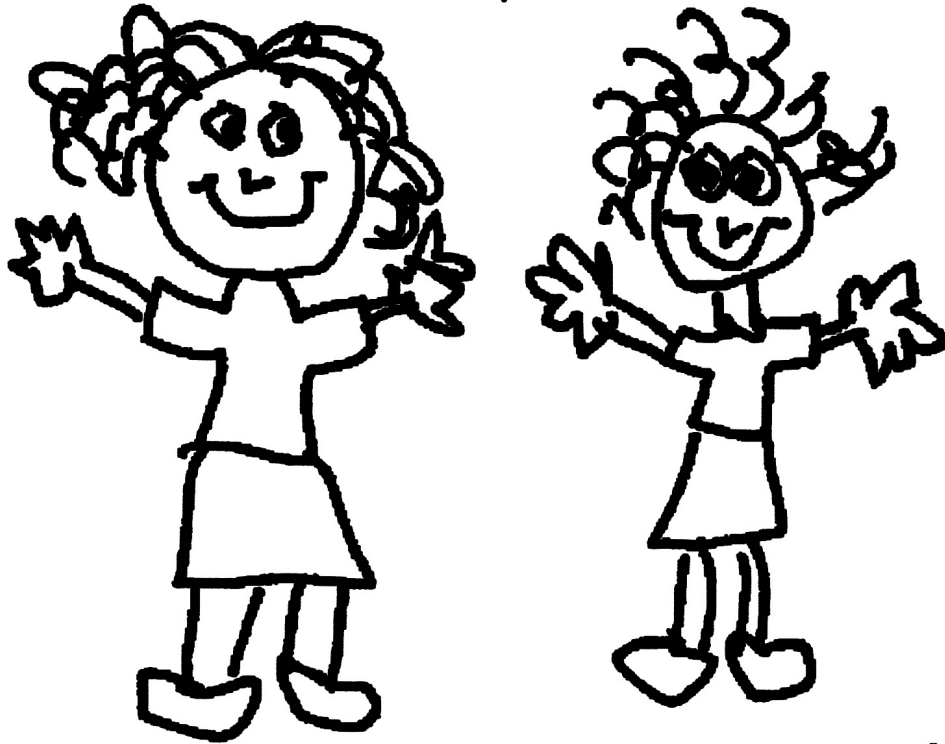
- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehloho.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

motznalle

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phetoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya medumo

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa medumo mme o phahamise dipapetla tsa medumo eo:**a//m/**
- 2 Bitsa modumo mme o laele baithuti ba phethe medumo hararo.
- 3 Bontsha baithuti medumo ena tjhateng ya alfabete.
- 4 Botsa baithuti: Le ka nahana ka mantswe a qalang ka modumo/**a/?**
- 5 Botsa baithuti: Le ka nahana ka mantswe a mang a qalang ka modumo/**m/?**
- 6 Botsa baithuti: Le ka nahana ka mantswe a qetelang ka modumo/**a/?**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: NAHANA KA SERATSWANA/BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Ke nako ya ho kgutlela sekolong. Matsatsi a phomolo a fedile. Jabu o itokisetsa ho ya sekolong. O sulafalletswe hobane ha a tlo kgona ho bapala bolo le ntja ya hae Ben.</p> <p>O ipotsa hore na ntja ya hae e tlo sala e etsang letsheare lohle hae. Jabu o nka mokotla wa hae mme o qalella ho ya sekolong. Ha a bone hore Ben o mo setse morao.</p>	<p>Hobaneng ha Jabu a sulafalletswe? O sulafalleditswe ke hore o ne a sa tlo kgona ho bapala le ntja ya hae Ben.</p>
<p>Jabu ha a fihla sekolong o dumediswa metswalle ya hae kaofela. Ke dibeke sa bonaneng. O thabetse ho bona metswalle ya hae hona hoo a sa kang a eellwa Ben. Jabu o ya phaposing ya hae e ntjha. A kopana le titjhere ya hae e ntjha, Mofumahadi Moleleki.</p>	<p>Hobaneng ha Jabu a thabile? O thabetse ho bona metswalle ya hae. O ba qetetse kgale.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Titjhere ya hae ke motho ya lokileng. Jabu o thabetse ho kgutlela sekolong. Mofumahadi Moleleki o ruta bana pina e ntjha. Bana ba maphatephate ba ithuta pina e ntjha, ba sa hlokomele hore Ben o ipatile ka tlasa mmata.	Hobaneng ha Jabu a thabile? O thabetse ho kgutlela sekolong.
Ka nako ya phomolo Jabu le metswalle ya hae ba raha bolo. Jabu o nahana ka ntja ya hae, Ben. "Ben a ka thabela bolo ena e kgolo," ke Jabu eo o a nahana. Jabu a sulafallwa hobane o hlolohelletse Ben, empa ha a kgone ho bapala le yena. Yaba hang-hang Ben o mathela ka lebaleng a lelekisa bolo. "Ben, o tswa kae?" ho botsa Jabu. A tsheha yaba o rahela bolo ho Ben.	Hobaneng ha Jabu a sulafalletswe? O sulafalletswe hobane ha a kgone ho bapala le ntja ya hae Ben.
Jabu o thabetse ho kgutlela sekolong. O thabetse le ho bapala le metswalle ya hae, hammoho le ntja ya hae. Ke letsatsi le monate!	Hobaneng ha Jabu a thabile? Hobane o na le metswalle ya hae le Ben.
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke mang ya setseng Jabu morao ho ya sekolong?	Ben o setse Jabu morao ho ya sekolong.
Jabu o ne a ikutlwa jwang ha a fihla sekolong?	<ul style="list-style-type: none"> • O ne a ikutlwa a thabile ha a bona metswalle ya hae. • O ne a ikutlwa a thabetse ho kgutlela sekolong. • O ne a ikutlwa a sulafalletswe hobane a sa kgone ho bapala le Ben.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng ha Jabu a ile a hlolohellwa Ben?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane ha a tsebe hore Ben o teng sekolong. • Hobane o ne a hlolohelletse ho bapala bolo le Ben. • Mohlomong o ne a tseba hore Ben a ka thabela ho bapala bolo.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - tshupiso
  - le letshehadi
  - le letona

Raeme kapa pina	Diketso
Bana ba sekolo, bana sekolo	Supa bana ka phaposeng.
Tlong sekolong, tlong sekolong	Phahisa letsoho jwaleka ha o bitsa motho.
Utlwang tshepe ya lla, Utlwang tshepe ya lla	Etsa jwalo ka ha eka o letsa tshepe.
Ding dong bele. ding dong bele	Itsoke itsoke

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Seratswana se mabapi le...
Ke ratile ha...
Ke nahana...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya medumo

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa medumo mme o phahamise dipapetla tsa medumo eo:/a//m/
- 2 Bitsa modumo mme o laele baithuti ba phethe medumo hararo.

- 3 Bontsha baithuti medumo ena tjhateng ya alfabete.
- 4 Botsa baithuti: Le ka nahana ka mantswe a qalang ka modumo/**a**/?
- 5 Botsa baithuti: Le ka nahana ka mantswe a qalang ka modumo/**m**/?
- 6 Botsa baithuti: Le ka nahana ka mantswe a qetelang ka modumo/**a**/?

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO

KAKARETSO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore kajeno re tlike ho *nahana ka karolo tse bohlokwa tsa seratswana*.
- 2 Re tla nahana hape ka *seo re tshwanetseng ho ithuta sona ho tswa seratswaneng*.
- 3 Laela baithuti ho sebedisa foreimi ho araba potso:
Seratswana se mabapi...(mela e 2–3)
Ke ratile ha...
Ke nahana hore pale ena e ngotswe ho nthuta ka...
- 4 Hlalosetsa baithuti hore ha ho kgonahale ho bolela tsohle ka seratswana – ba lokela ho kgetha dikarolo tse bohlokwa.
- 5 Efa baithuti nako ya ho nahana ka karolo tse bohlokwa tsa seratswana.
- 6 Bolella baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ho abelana kakaretso tsa bona tsa seratswana.
- 7 Bitsa baithuti ho kgutsa le ho mamela.
- 8 Kopa baithuti ba 2–3 ho abela baithuti ba bang dikakaretso tsa bona.
- 9 Akaretsang hammoho le le phaposi, ka mokgwa ona: **Pale ena e mabapi** le *Ben ntja e salang monga yona morao, Jabu ha a ya sekolong*. **Ke ratile** Ben a bapala bolo le Jabu sekolong. **Ke nahana pale ena e ngotswe ho nthuta** hore dintja e kaba metswalle ya bohlokwa ho rona.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational subjects and tools, including books, pencils, globes, lightbulbs, gears, and laboratory equipment. The icons are scattered across the page, creating a textured, academic atmosphere.

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

4

MOKOTABA:

Re ya sekolong

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka mehlala ya mosebetsi wa baithuti; setshwantsho sa phaposiburutelo ho tswa naheng enngwe.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: etsa diphuphutso hore batswadi ba ka nka karolo jwang thutong ya bana ba bona.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 6, Ha re etseng setshwantsho

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 7, Ha re etseng setshwantsho

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 8, Ha re etseng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa dintho tsohle tse ka hara mokotla wa hao wa sekolo.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi jj Bukeng e kgolo: Letsatsi la pele la Olwethu sekolong
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Re ya sekolong
- 3 Taka sedikadikwe tlapangollong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
  - a Ke dife dintho tseo re di etsang sekong?
  - b Jabu o entseng sekolong?
  - c Batho ba ikutlwa jwang ha ba le sekolong?

BEKE 4

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - disebediswa tsa ho ngola le ho ngolla
  - hopotsa
  - kgokahanyo

Raeme kapa pina	Diketso
Bana ba sekolo, bana sekolo	Supa bana ka phaposeng.
Tlong sekolong, tlong sekolong	Phahisa letsoho jwaleka ha o bitsa motho.
Utlwang tshepe ya Ila, Utlwang tshepe ya Ila	Etsa jwalo ka ha eka o letsa tshepe.
Ding dong belele. ding dong belele...	Itsoke itsoke

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a a
  - b m
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.

- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokanng thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Letsatsi la pele la Olwethu sekolong
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho ngola:

Metsotso e 30

ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho se botshang mosebetsi oo ratang wa sekolo.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla taka seo ba ratang ho se etsa sekolong.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Mosebetsi oo ke o ratang ke ho le balla buka e kgolo!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o balla baithuti buka e kgolo.

- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: bala
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dithla ka mesebetsi ya sekolo le baithuti. Ngola mantswe letlapangollong, jwaloka: bala, ngola, medumo, dipalo, etc.
- 2 Botsa baithuti: Ke mosebetsi ofe oo le o ratang wa sekolo?
- 3 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 4 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela mosebetsi eo ba e ratang ya sekolo.
- 5 Ba tshwanetse bare: Mosebetsi oo ke o ratang wa sekolo ke...
- 6 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

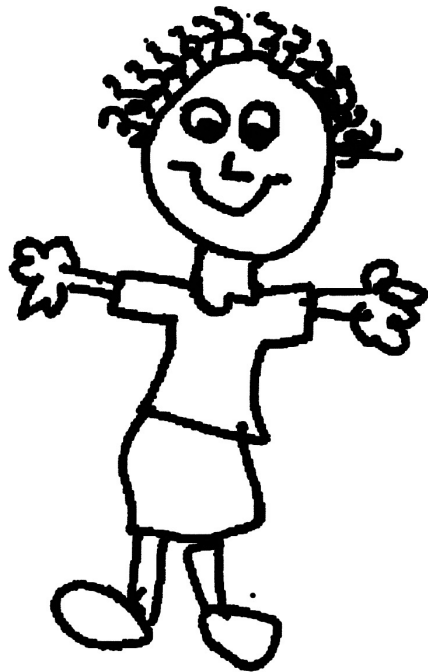
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehlooho
- 5 Kgothatsa baithut

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

$$1 + 1 = 2$$

$$1 + 2 = 3$$

$$1 + 3 = 4$$

dipalo

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Make note of any changes to be made to reading groups or activities.
- 10 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/o/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/o/o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona/o/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **ona, oma, omo, ola**
- 7 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qetelang ka modumo ona/o/?
- 8 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **omana, otsela, olla,**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **ona, oma**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

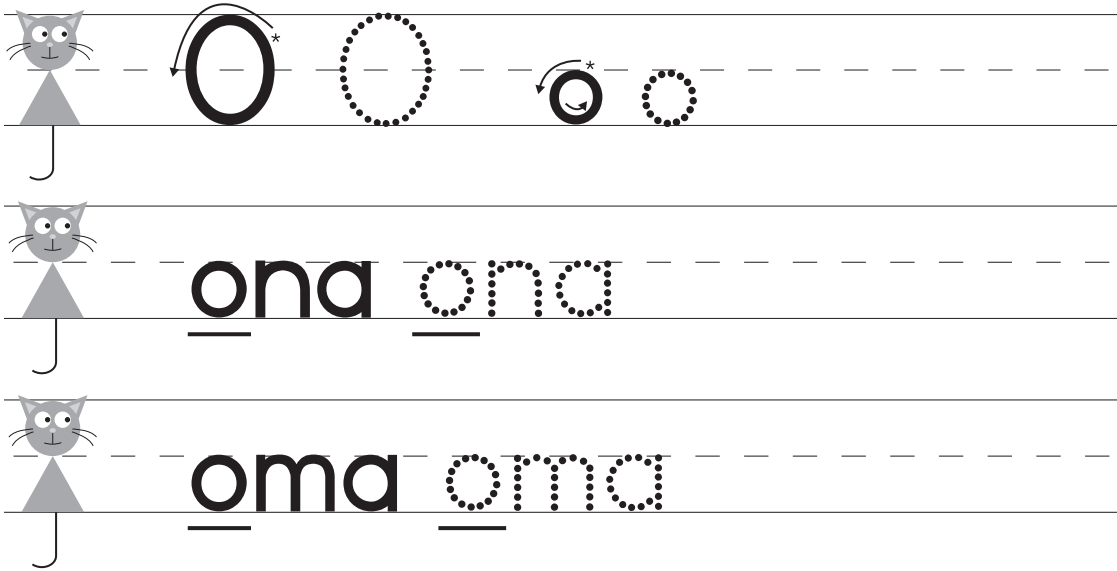
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/mantswe a matjha/dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **Oo**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.

- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHILELE BA HAO

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Haufinyana Olwethu o tla qala ho ya sekolong. Olwethu o ne a tshwenyehile, a sa kgone ho robala le ho ja.	Ke ya kgona ho ikamahanya le diketsahalo tsena hobane le nna ha ke ikutlwa ke tshohile, ha ke kgone ho robala.

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Matsatsi a mararo pele dikolo di bulwa, nkgono wa Olwethu o ile a ya le yena mabenkeleng ho mo rekela diaparo tsa sekolo, dieta le disebediswa tsa ho ngola le ho ngolla. Olwethu o a rata ho ya mabenkeleng.</p> <p>'Ha ke batle ho ya mabenkeleng', Olwethu o ne a lla ka tekesing ho ya fihla toropong. Kamehla o rata ho ya mabenkeleng!' ho rialo nkgono</p> <p>'Ha ke batle ho ya sekolong, ha ke batle ho tloha pela hao letsatsi lohle!, a rialo.</p> <p>'O se ke wa tshoha!' ho rialo nkgono.'O tla mphumana ke le teng hae kamehla ha o tswa sekolong!.</p>	<p>Ao! Olwethu ha batle ho ya sekolong hobane o tshaba hore o tla hopola nkgono wa hae. Ke ya kgonahona ho ikamahanya le ketsahalo ena! Ha mora wa ka a ne a qala ho ya keretjhe kgetlo la pele, o ile a lla hobane o ne a hopola hoba le nna letsatsi lohle.</p>
<p>Matsatsi a mabedi pele dikolo di bulwa, ausi wa Olwethu, Zinzi o ile a mo thusa ho pakela disebediswa tsa hae tsa ho ngola le ho ngolla ka mokotleng wa dibuka.</p> <p>'Ha ke batle ho pakela mokotla wa dibuka tsa sekolo'. Olwethu o a lla.</p> <p>'Hobaneng? O na le mokotla o motle o motjha le dintho tsohle tse ntle tsa ho ngola le ho ngolla!' ho rialo Zinzi.</p> <p>'Ha ke batle ho ya sekolong, ha ke batle ho dula letsatsi lohle sekolong!' a rialo.</p> <p>'O se ke wa tshoha!' ho rialo Zinzi, 'Ke tla ba le wena kamehla'.</p>	<p>--</p>
<p>Letsatsi pele dikolo di bulwa, Mme wa Olwethu o ile a mmontsha ho bentsha dieta tsa hae tse ntjha.</p> <p>'Ha ke batle ho rwala dieta tseo!' Olwethu o a lla.</p> <p>'Hobaneng? O rata dieta tse ntjha!' ho rialo Mme wa Olwethu.</p> <p>'Ha ke batle ho ya sekolong, ke batla ho dula hae ke bapale letsheare lohle!' a rialo.</p> <p>'O se ke wa tshoha!' ho rialo Mme wa hae, o tla bapala ka nako ya kgefutso le ha sekolo se tswa.</p>	<p>Ke nahana Olwethu o tlwaetse ho bapala letsatsi lohle. Ke hopola hore ke ikutlwa jwang ha ke lokela ho ya mosebetsing kamora phomolo ya dikolo. Qalong o tla utlwa ho le boima ho kgutlela mosebetsing o sa dule letsatsi lohle hae</p>
<p>Letsatsi la fela la fihla hore Olwethu a ye sekolong.</p> <p>Olwethu a apara diaparo tsa hae tse ntjha tsa sekolo.</p> <p>Olwethu a kwala mokotla wa hae wa sekolo a o jara mme a utlwa o le boima.</p> <p>Olwethu a rwala dieta tsa hae tse ntjha tse benyang.</p>	

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
O ile a itjheba ka seiponeng, a le motle a lokile. Empa yena o ne a sa ikutlwe a lokile. 'Ha re tsamaye', ho rialo Zinzi	
'Ha ke batle ho ya sekolong!' Olwethu a lla tsela yohle ho ya sekolong.	--
Ha tshepe e lla, o ile a kena phaposing ya hae e ntjha. Titjhere a mmontsha setulo sa hae pela ngwanana ya lokisitseng moriri hantle jwaloka yena. Ba bososela hammoho. Titjhere a ba ruta pina e ntjha, mme ba rala ditshwantsho tsa malapa a bona.	Ke nahana Olwethu o nahanne hore sekolo se a tshosa, empa ha a fihla sekolong a etsa metswalle habonolo a natefelwa haholo. A utlwa a se a sa tshoha haholo.
Qetellong, ke nako ya ho ya hae!' Ha ke batle ho ya hae!' Olwethu o lla.	Ke ya kgona ho ikamahanya le ketsahalo ena. Ka nako e nngwe ho etsa ntho kgetlo la pele ho boima ebile ho a tshosa. Empa ha ho hobe jwalokaha re ne re nahana.
Haufinyana Olwethu o tla qala ho ya sekolong. Olwethu o ne a tshwenyehile, a sa kgone ho robala le ho ja.	Ke ya kgona ho ikamahanya le ketsahalo ena hobane le nna ha ke ikutlwa ke tshohile, ha ke kgone ho robala.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Pale e bua ka mang?	E bua ka Olwethu.
Olwethu o ile kae kgetlo la pele?	O ile sekolong.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Olwethu a ne a sa batle ho ya sekolong?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a tshohile. Hobane o ne a so ka a ya sekolong. Hobane o ne a batla ho dula le nkgono wa hae hae. Hobane o ne batla ho bapala letsheare lohle.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

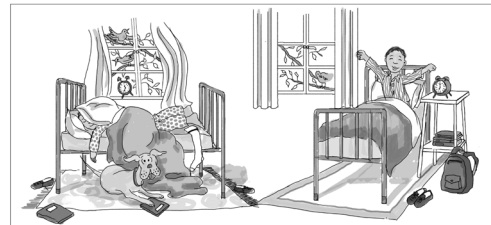
- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - matsatsi a phomolo
  - mosebetsi
  - kamehla

Raeme kapa pina	Diketso
Bana ba sekolo, bana sekolo	Supa bana ka phaposing.
Tlong sekolong, tlong sekolong	Phahisa letsoho jwaleka ha o bitsa motho.
Utlwang tshepe ya Ila, Utlwang tshepe ya Ila	Etsa jwalo ka ha eka o letsa tshepe.
Ding dong belele. ding dong belele	Itsoke itsoke

BEKE 4

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/n/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/n/o tshwanang Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane/le kamoo o fapaneng Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo/n/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **mona, nona, nama, nana**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **nona, nana, nama, mona**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

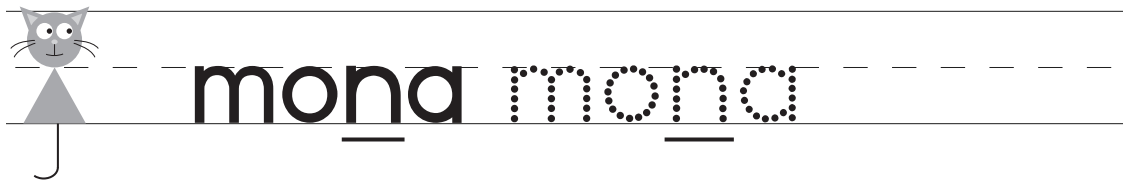
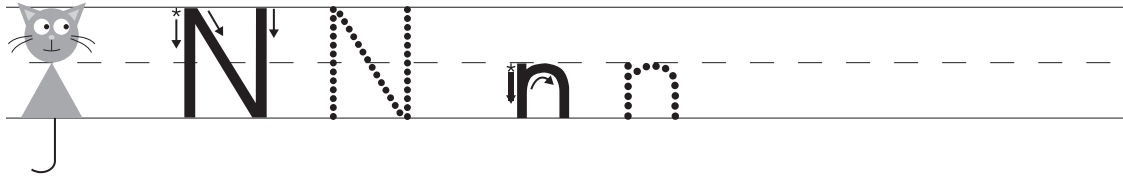
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha/mantswe a matjha/ dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **Nn**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang

- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho se bontshang ntho eo o batlang ho ithuta ka yona selemong sena sekolong.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho taka ka seo ba tshepang hore batla ithuta yona selemong sena.
- 2 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke batla ho ithuta haholwanyane ka lona!
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao o bua le moithuti ka phaposiburutelo.
- 5 Hlalosa hore ke mantswa afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswa le leng le leng mola: ka mokgwa ona: ithuta
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangollong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka/busiana le baithuti ka mantswa a itseng a dinthe tseo re batlang ho ithuta. Ngola mantswa tlapangollong, ka mokgwa ona diphoofolo, setswalle, daenaso, Afrika Borwa
- 2 Botsa baithuti hore: Le tshepa le tlo ithuta ka eng selemong sena?
- 3 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 4 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka seo ba ka ratang ho ithuta sona.
- 5 Ba tshwanetse hore: Ke batla ho ithuta haholo ka...
- 6 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

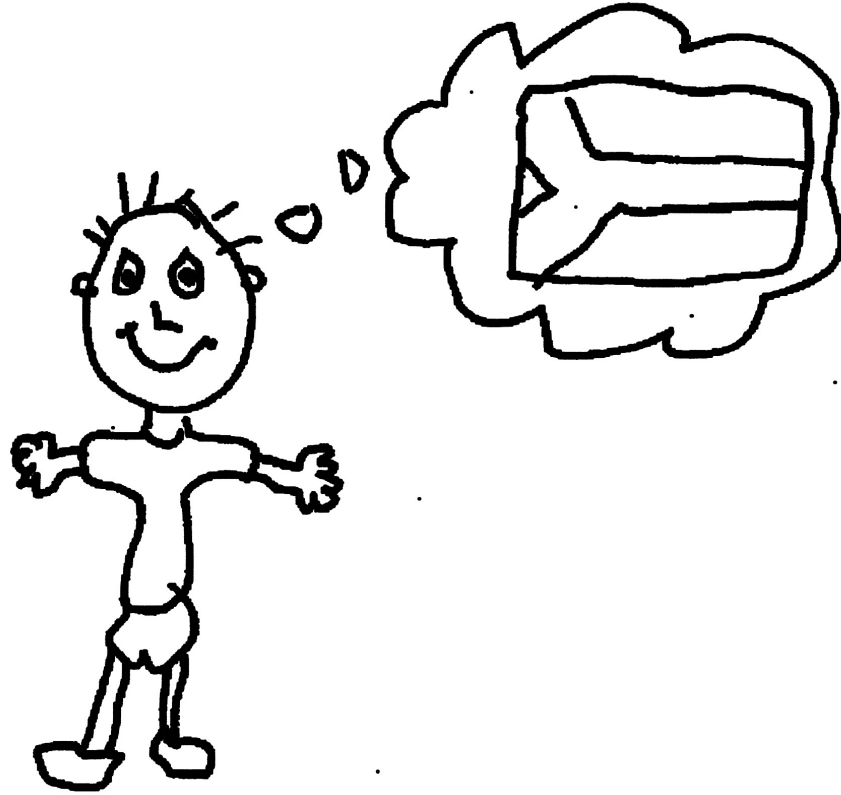
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposiburutelo ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehloho.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Afrika   Borwa

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

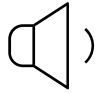
Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phetoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ona**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /o/-/n/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /o/
- 5 Qapodisa modumo o mahareng lentsweng: /n/
- 6 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 7 Ngola lentswe tlapangolong: **ona**
- 8 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /o/-/n/-/a/= **ona**
- 9 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **nama**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **oma**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /o/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? /m/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /a/
- 6 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /o/-/m/-/a/
- 7 Ngola lentswe: **oma**
- 8 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /o/-/m/-/a/= **olla**
- 9 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **mona**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHILELO BA HAO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Haufinyana Olwethu o tla qala ho ya sekolong. Olwethu o ne a tshwenyehile, a sa kgone ho robala le ho ja.</p>	<p>Ho ka tshosa haholo ha o qala ho etsa ntho e itseng. Ho nkgopotsa kamoo ke neneng ke ikutlwa ka teng ha ke qala hoba titjhere. Ke hopola kamoo ke neng ke tshohile, ka qeta bosiu bohle ke nahana ka dintho tse mpe tse ka etsahalang.</p>
<p>Matsatsi a mararo pele dikolo di bulwa, nkgono wa Olwethu o ile a ya le yena mabenkeleng ho mo rekela diaparo tsa sekolo, dieta le disebediswa tsa ho ngola le ho ngolla. Olwethu o a rata ho ya mabenkeleng.</p> <p>'Ha ke batle ho ya mabenkeleng', Olwethu o ne a lla ka tekesing ho ya fihla toropong. Kamehla o rata ho ya mabenkeleng!' ho rialo nkgono</p> <p>'Ha ke batle ho ya sekolong, ha ke batle ho tloha pela hao letsatsi lohle!, a rialo.</p> <p>'O se ke wa tshoha!' ho rialo nkgono. 'O tla mphumana ke le teng hae kamehla ha o tswa sekolong!.</p>	<p>Ke ya kgona ho ikamahanya le diketsahalo tsena! Ha maikutlo a ka a se monate, le dintho tseo ke di ratang kamehla hoba boima ho di etsa.</p>
<p>Matsatsi a mabedi pele dikolo di bulwa, ausi wa Olwethu, Zinzi o ile a mo thusa ho pakela disebediswa tsa hae tsa ho ngola le ho ngolla ka mokotleng wa dibuka.</p> <p>'Ha ke batle ho pakela mokotla wa dibuka tsa sekolo'. Olwethu o a lla. 'Hobaneng? O na le mokotla o motle o motjha le dintho tsohle tse ntle tsa ho ngola le ho ngolla!' ho rialo Zinzi.</p> <p>'Ha ke batle ho ya sekolong, ha ke batle ho dula letsatsi lohle sekolong!' a rialo. 'O se ke wa tshoha!' ho rialo Zinzi, 'Ke tla ba le wena kamehla.</p>	<p>--</p>
<p>Letsatsi pele dikolo di bulwa, Mme wa Olwethu o ile a mmontsha ho bentsha dieta tsa hae tse ntjha.</p> <p>'Ha ke batle ho rwala dieta tseo!' Olwethu o a lla.</p> <p>'Hobaneng? O rata dieta tse ntjha!' ho rialo Mme wa Olwethu.</p> <p>'Ha ke batle ho ya sekolong, ke batla ho dula hae ke bapale letsheare lohle!' a rialo.</p> <p>'O se ke wa tshoha!' ho rialo Mme wa hae, o tla bapala ka nako ya kgefutso le ha sekolo se tswa.</p>	<p>Ke ya bona motho e mong le e mong o leka ho thusa Olwethu hore a natefelwe ke ho ya sekolong. Ke hopola ha molekane wa ka a ne a leka ho nketsetsa tee e le ho kokobetsa maikutlo a ka ha ke ikutlwa ke tshohile ka letsatsi la ka la pele ke le titjhere.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Letsatsi la fela la fihla hore Olwethu a ye sekolong.</p> <p>Olwethu a apara diaparo tsa hae tse ntjha tsa sekolo. Olwethu a kwala mokotla wa hae wa sekolo a o jara mme a utlwa o le boima.</p> <p>Olwethu a rwala dieta tsa hae tse ntjha tse benyang. O ile a itjheba ka seiponeng, a le motle a lokile. Empa yena o ne a sa ikutlwe a lokile.</p> <p>'Ha re tsamaye', ho rialo Zinzi</p>	<p>Ke ya kgona ho ikamahanya le ketsahalo ena, ke ne ke rekile mose o motjha wa letsatsi la ka la pele la botithjere! Ha ke itjheba seiponeng, ke lokile, empa nna ke ntse ke ikutlwa ke tshohile.</p>
<p>'Ha ke batle ho ya sekolong!'Olwethu a lla tsela yohle ho ya sekolong.</p>	<p>Hona ho nkgopotsa kamoo ke ileng ka ikutlwa ka teng letsatsing la ka la pele la botithjere! Ke ne ke batla ho kgutlela morao mme ke ye hae. ka morao ha ho kganna koloi ho ya sekolong.</p>
<p>Ha tshepe e lla, o ile a kena phaposing ya hae e ntjha. Titjhere a mmontsha setulo sa hae pela ngwanana ya lokisitseng moriri hantle jwaloka yena. Ba bososela hammoho.</p> <p>Titjhere a ba ruta pina e ntjha, mme ba rala ditshwantsho tsa malapa a bona.</p>	--
<p>Qetellong, ke nako ya ho ya hae! Ha ke batle ho ya hae! Olwethu o lla.</p>	<p>Ho nkgopotsa kamoo ke ileng ka ikutlwa ka teng kamora letsatsi la ka la pele la botithjere! Ha ho le lebe le etsahetseng! Ke ne ke tshohile ntho e siyo hoba ke ile ka natefelwa haholo.</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Ke bo mang a thusitseng Olwethu ho itokisetsa letsatsi la pele sekolong?</p>	<p>Ke nkgono wa hae, ausi wa hae Zinzi le Mme wa hae.</p>
<p>Olwethu o ile a ikutlwa jwang ha sekolo se tswa mme a ya hae?</p>	<p>O ile a ikutlwa a sa thaba/O ne a sa batle ho ya sekolong.</p>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng Olwethu a ne a sa batle ho ya hae qetellong ya pale?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ile a rata sekolo. • Hobane o ile a etsa metswalle. • Hobane o ile a natefelwa • Hobane o ile a natefelwa hoo a neng a se a sa batle letsatsi le ka dikela

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - mokotla
  - boima
  - bobebe

Raeme kapa pina	Diketso
Bana ba sekolo, bana sekolo	Supa bana ka phaposing.
Tlong sekolong, tlong sekolong	Phahisa letsoho jwaleka ha o bitsa motho.
Utlwang tshepe ya lla, Utlwang tshepe ya lla	Etsa jwalo ka ha eka o letsa tshepe.
Ding dong bele. ding dong bele	Itsoke itsoke

BEKE 4

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Seratswana se mabapi le...
Ke ratile ha...
Ke nahana...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

a	m	o
n		

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**o**/le/**n**/
- 2 Etsa boikgoptsa ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**n**/- /**o**/-/**n**/-/**a**/
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /**o**/kapa/**n**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**m**/-/**a**/-/**m**/-/**a**/

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **o, n**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **ama, mama, oma, ona, nana, nona, nama, mona**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHIHLELO BA HAO

MOQOQO WA MOLOMO KA PALE/SERATSWANA

- 1 Hlalosetsa baithuti hore ba tla bua ka karolo eo ba e ratileng paleng e badilweng: Letsatsi la pele la Olwethu sekolong.
- 2 Bontsha ka ho etsa kamoo baithuti ba ka fanang ka dipolelo tse 2–3 ho qoqa ka **seo ba ikamahanyang le diketsahalo tsa bophelo** ba bona ka sona. jwaloka: ke ratile **Ha Olwethu** a batla ho dula hae, **seo se nkgopoditse nna mohla ke tshwanetse** ho etsa ntho tse ntjha, ka nako tse ding ke ikutlwa ke tshaba.
- 3 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane hore ke eng se etsahalang.
- 4 Laela baithuti ho nahana ka **seo se amanang le diketsahalo tsa bophelo ba bona** ka pale eo.
- 5 Kopa baithuti ba 2–3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 6 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 7 Laela baithuti ho qoqa ka bobedi ba phete seratswana le balekane babona. (*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolo ya bona ya sethatong.*)

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general learning (books, papers, lightbulbs, gears).

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

5

MOKOTABA:

Lelapa leso

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa lelapa a “fapaneng”; ditshwantsho tsa meketjana ya lelapa; jwaloka moketjana wa letsatsi latswalo kapa keresemese; poponyana; ntho e bohlokwa lelapeng la hao, jwaloka kobo e fetileng meloko le meloko; jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: etsa diphuphutso kamoo malapa a fapaneng a phelang ka teng lefatshe ka bophara; etsa diphuphutso hore ke malapa a makae a nang le motswadi a le mong; kapa batswadi ba bong bo tshwanang, jj.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 9, Ha re fumaneng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe 10, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 1: Leqephe 11, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa ba leloko ba o phelang le bona!

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi sa buka e kgolo: Bongi o letile.
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Lelapa lesa
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fan aka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
  - a Lelapa ke eng?
  - b Ke mang ya teng lelapeng leno?
  - c O rata ho etsa eng mmoho lelapa leno?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantsewe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - lelapa
  - leloko
  - dikamano

Raeme kapa pina	Diketso
Ntatemoholo leoto le kae?	Supa leoto
Le ka phokothong	Kenya letsoho pokothong
Le ntshe ke bone	Kenya letsoho pokothong
Ee ngwanaka le tla utlwa bohloko	Tsitsinya hlooho ho bontsha ho hana
Leoto kwatla kwatla kwatla, leoto kwatla kwatla kwatla	Qhiletstsa jwaleka motho ya senang leoto

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantsewe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a a
  - b m
  - c o

d n
e nana
f mona

- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswa tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokanng thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswa: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Bongi o letile
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswa a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho ngola:

Metsotso e 30

ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa hao mmoho le lelapa la heno

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla taka malapa a bona. Hlalosa hore a fapane ha a tshwane – ha hona lelapa le nepahetseng kapa le fosahetseng.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Lelapa laka le le nyane. Ke nna le molekane waka feela!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao le molekane wa hao.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: molekane waka
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dinthla ka mantsewe a lelapa le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangolong, jwaloka: ausi, abuti, mme, ntate, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mang ya lelapeng la hao?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela hore ke mang ya lelapeng la bona.
- 6 Ba tshwanetse bare: ...ba teng lelapeng leso.
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

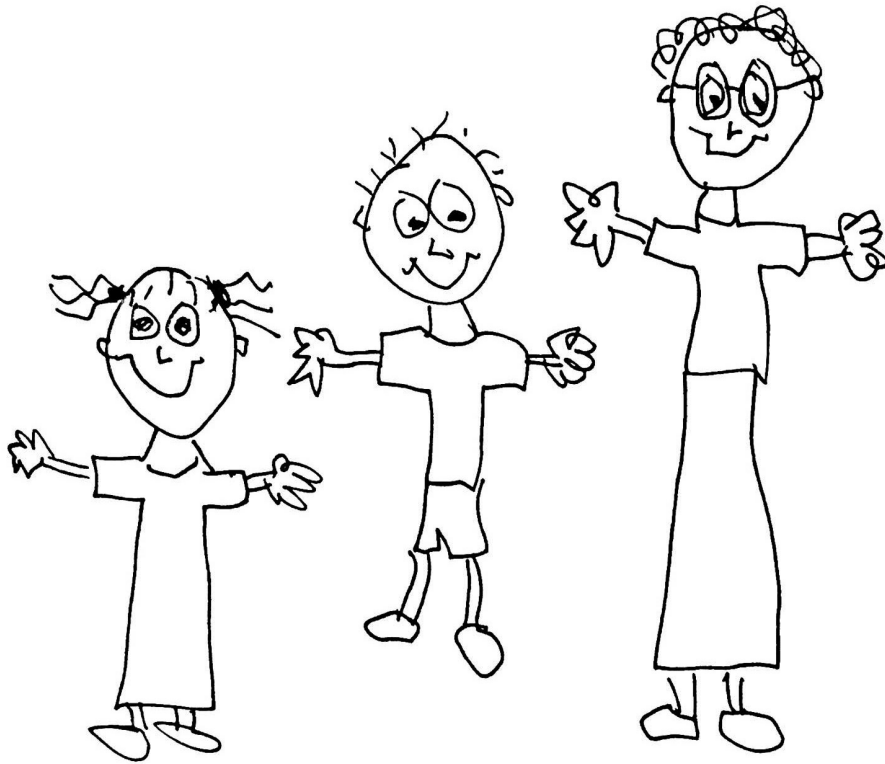
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti**.
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehlooho
- 5 Kgothatsa baithut

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

lelapa leso

Ho bala ka tataiso ya sehlopha Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo: Metsotso e 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/e/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/e/o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona/e/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **ema, eme, ena, eno, emola, esele**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentse ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **ema, eme, ena**
- 2 Bontsha lentse ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

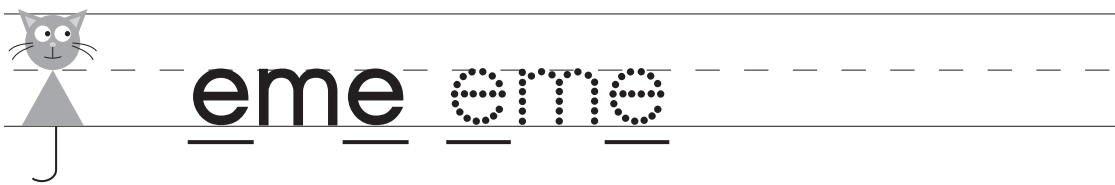
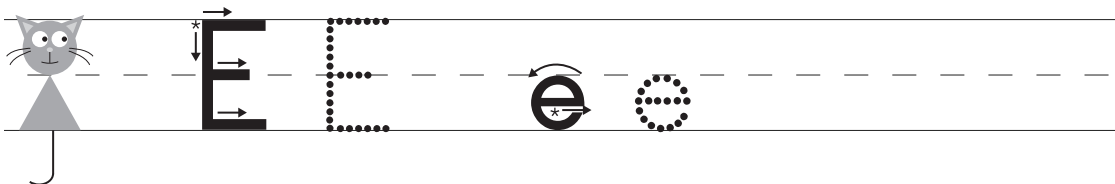
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/mantswe a matjha/dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **Ee**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.

- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantwe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantwe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantwe: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Nkgono le ntemoholo ba Bongi ba tla kajeno ho tswa Malelane. Batswadi ba hae ba rerile ho besa nama. Bongi o ne a thabile haholo. Hoseng, Bongi o ile a thusa ntate wa hae ho hlwekisa jarete ka morao. O ile a nwe setsa jwang, mme ntate a fokotsa difate</p> <p>Motswalle wa Bongi Anna o fihlile ka nako ho tlo bapala. O ile a hlwella hodimo lentlwane sefateng, a hweletsa Bongi "Tlo bapale!" "Ke tshwanela ho thusa ntate pele" ho araba Bongi. Anna o ile a ipapalla le moena wa Bongi, Gugu. Bongi o ne a inahanetse feela ka ho fihla ha nkgono le ntate-moholo.</p>	<p>Ekare ke ya bona ha Bongi a thusa ntate wa hae. O sebetsa ka thata ho etsa hore jarete e be ntle e hlweke.</p>
<p>Qetellong jarete e hlwekile. "Ke lebohela thuso ya hao!" ke ntate eo. O ile a kena ka tlung ho apara diaparo tse hlwekileng. Bongi yena o ile a sala kantle a bapala kgati le Gugu le Anna. Ho ne ho le monate empa a ntse a nahanne ka ho fihla ha nkgono le ntate – moholo.</p>	<p>Ekare ke ya bona ha Bongi a tloa kgati. A tloa a ya hodimo le tlase, hodimo le tlase</p>
<p>Gugu o ile a kgathala ke ho tloa kgati. "Ha re keneng ka tlung re ilo bapala ka diboloko." Ho bolela Gugu. Ee!" ho araba Anna. Ba ile ba etsa moaho o molelele. Empa Bongi o ne a se na thahasello ya ho aha, a kgetha ho balla Siya pale. O ne a inahanetse ka ho fihla ha nkgono le ntate moholo.</p>	<p>Ekare ke ya bona ha Bongi a bala le Siya. Siya o a tsheha ha Bongi a ntse a bala.</p>
<p>Nako ya ho besa nama ene e se e atametse. Mme o ile a nka Siya. "Tsamaya o ilo apara diaparo tse hlwekileng," ho rialo mme. "Nkgono o re ba se ba le haufi!" Mme, ntate le Siya ba ya kantle ho emela nkgono le ntate moholo. Ha Bongi a ntse a apara diaparo tse ding, o ne a ntse a inahanetse ka ho fihla ha nkgono le ntate – moholo.</p>	-
<p>"Ba fihlile!" ho rialo ntate, nkgono le ntate – moholo ba Bongi ba qetelletse ba fihlile. Bongi a mathela kantle ho ba dumedisa. Yaba ba qalella ho besa nama.</p>	-

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Bongi o ne a emetse mang?	O ne a letile Nkgono le Ntate Moholo ba hae.
Bongi o ile a etsa eng ha a ntse a emetse nkgono le ntate-moholo?	O ile a thusa ntate wa hae, a tlola kgati, a balla lesea Siya hape a bapala le metswalle ya hae.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng ha Bongji a ne a emetse nkgono le ntate-moholo?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane nkgono le ntate – moholo ba ne ba e so fihle. Hobane ba ne ba tswa hole.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - sitisehile
  - ho fihla
  - jarete

Raeme kapa pina	Diketso
Ntatemoholo leoto le kae?	Supa leoto
Le ka phokothong	Kenya letsoho pokothong
Le ntshe ke bone	Kenya letsoho pokothong
Ee ngwanaka le tla utlwa bohloko	Tsitsinya hlooho ho bontsha ho hana
Leoto kwatla kwatla kwatla, leoto kwatla kwatla kwatla	Qhiletstsa jwaleka motho ya senang leoto

BEKE 5

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/l/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/l/o tshwanang Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane./le kamoo o fapaneng Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabeto.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo/l/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **lema, loma, lona, mela, leema, mola**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentse ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentse: **lema, lona, mela, mola, loma**
- 2 Bontsha baithuti lentse ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

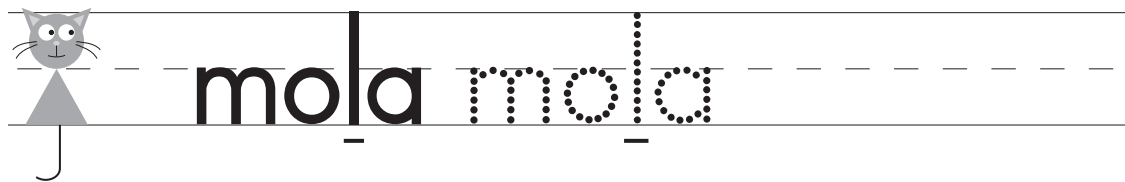
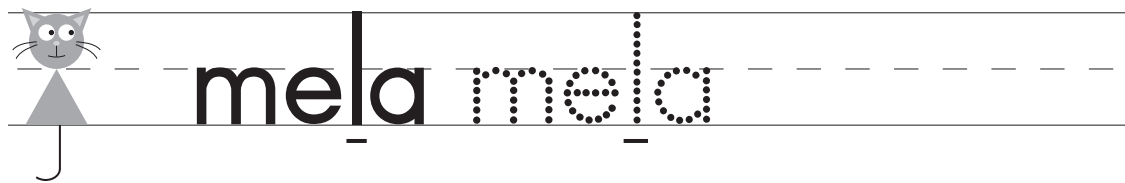
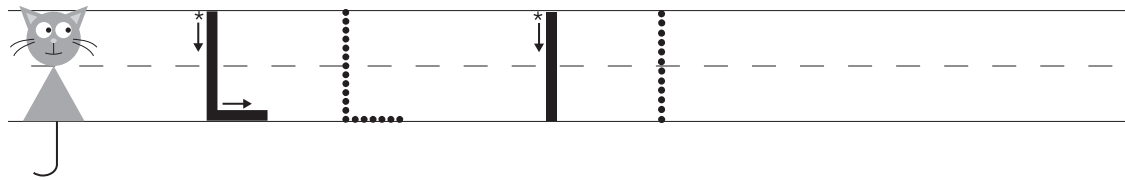
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha/mantswe a matjha/dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **LI**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona

- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa hao o thusa ka ho itseng lapeng.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho taka mesebetsi eo ba e etsang ho thusa lapeng.
- 2 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: ke phehela lelapa laka dijo tsa mantsibuya. Ke hoo ke ho etsang ho thusa!
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao o pheha dijo tsa mantsibuya
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Ke pheha dijo tsa mantsibuya
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka/busiana le baithuti ka mantswe a mesebetsi ya ho thusa.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona ke hlatswa dikotlolo, ke nwe setsa serapana sa dijalo, ke balla kgaitsemi yaka, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: O etsang eng hore o thuse ha o le hae?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ntho e le nngwe eo ba e etsang e thusa hae.
- 6 Ba tshwanetse hore: ke... ho thusa!
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehloho.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke hlatswa dijana

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

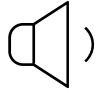

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ema**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /e/-/m/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /e/
- 5 Qapodisa modumo o mahareng lentsweng: /m/
- 6 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 7 Ngola lentswe tlapangolong: **ema**
- 8 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /e/-/ma/ = **ema**
- 9 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **lona**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ena**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /e/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? /n/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /a/
- 6 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /e/-/n/-/a/
- 7 Ngola lentswe: **ena**
- 8 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /e/-/na/ = **ena**
- 9 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **mela**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Nkgono le ntemoholo ba Bongi ba tla kajeno ho tswa Malelane. Batswadi ba hae ba rerile ho besa nama. Bongi o ne a thabile haholo. Hoseng, Bongi o ile a thusa ntate wa hae ho hlwekisa jarete ka morao. O ile a nweletsa jwang, mme ntate a fokotsa difate</p> <p>Motswalle wa Bongi Anna o fihlile ka nako ho tlo bapala. O ile a hlwella hodimo lentlwane sefateng, a hweletsa Bongi "Tlo bapale!" "Ke tshwanela ho thusa ntate pele" ho araba Bongi. Anna o ile a ipapalla le moena wa Bongi, Gugu. Bongi o ne a inahanetse feela ka ho fihla ha nkgono le ntate-moholo.</p>	<p>Ekare ke ya bona ha Bongi a thusa ntate wa hae, empa a nahanne ka nkgono le ntate – moholo.</p>
<p>Qetellong jarete e hlwekile. "Ke lebohela thuso ya hao!" ke ntate eo. O ile a kena ka tlung ho apara diaparo tse hlwekileng. Bongi yena o ile a sala kantle a bapala kgati le Gugu le Anna. Ho ne ho le monate empa a ntse a nahanne ka ho fihla ha nkgono le ntate – moholo.</p>	<p>Ekare ke ya bona ha Bongi a tlola kgati empa a ntse a etsa diphoso hobane o ne a inahanetse ka nkgono le ntate – moholo.</p>
<p>Gugu o ile a kgathala ke ho tlola kgati. "Ha re keneng ka tlung re ilo bapala ka diboloko." Ho bolela Gugu. Ee!" ho araba Anna. Ba ile ba etsa moaho o molelele. Empa Bongi o ne a se na thahasello ya ho aha, a kgetha ho balla Siya pale. O ne a inahanetse ka ho fihla ha nkgono le ntate moholo.</p>	<p>Ekare ke ya bona ha Bongi a dutse le Siya a bala empa a ntse a lebala mantswe a mang hobane o nahanne ka nkgono le ntate – moholo.</p>
<p>Nako ya ho besa nama ene e se e atametse. Mme o ile a nka Siya. "Tsamaya o ilo apara diaparo tse hlwekileng," ho rialo mme. "Nkgono o re ba se ba le haufi!" Mme, ntate le Siya ba ya kantle ho emela nkgono le ntate moholo. Ha Bongi a ntse a apara diaparo tse ding, o ne a ntse a inahanetse ka hofihla ha nkgono le ntate – moholo.</p>	-
<p>"Ba fihlile!" ho rialo ntate, nkgono le ntate – moholo ba Bongi ba qetelletse ba fihlile. Bongi a mathela kantle ho ba dumedisana. Yaba ba qalella ho besa nama.</p>	<p>Ekare ke ya bona ha Bongi a bososela a tlolela hodimo. Ke nahana o mathela kantle hobane o thabetse ho bona nkgono le ntate moholo.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletseng
Bongi o ne a nahanne eng letsheare lohle?	O ne a nahanne ka nkgono le ntate – moholo.
Bongi o ile a etsa eng ha nkgono le ntate – moholo ba fihla?	O ile a mathela kante ho ba dumedisa.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletseng
Hobaneng ha Bongsi a ile a mathela kante ha nkgono le ntate – moholo ba fihla?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane esale a ba emela. • Hobane o ne a thabetse ho ba bona. • Hobane ba ne ba tswa hole.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

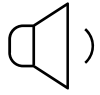
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - ho thusa
  - eta
  - moeti

Raeme kapa pina	Diketso
Ntatemoholo leoto le kae?	Supa leoto
Le ka phokothong	Kenya letsoho pokothong
Le ntshe ke bone	Kenya letsoho pokothong
Ee ngwanaka le tla utlwa bohloko	Tsitsinya hlooho ho bontsha ho hana
Leoto kwatla kwatla kwatla, leoto kwatla kwatla kwatla	Qhiletstsa jwaleka motho ya senang leoto

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Seratswana se mabapi le...
Ke ratile ha...
Ke nahana...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

e	l	m
o	a	n

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke:/e/le/l/
- 2 Etsa boikgoptsa ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka:/m/-/e/-/l/-/a/
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise/e/kapa/l/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka:/m/-/a/-/m/-/a/

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **e, l**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **ama, mama, oma, nona, nana, nama, mona, eme, ema, ena, lema, lona, mela, mola, loma, malome, molala, inama, omo**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

MOQOQO WA MOLOMO KA PALE/SERATSWANA

- 1 Hlalosetsa baithuti hore ba tla bua ka karolo eo ba e ratileng paleng e badilweng:
Bongi o leta
- 2 Ba tla boela ba qoqe ka karolo ya pale e amanang le diketsahalo tsa bophelo ba bona
- 3 Bontsha ka ho etsa kamoo baithuti ba ka fanang ka dipolelo tse 2–3 ho qoqa ka **seo ba se ratileng ka pale** le seo pale e **amanang le diketsahalo tsa bophelo** ba bona. jwaloka: **ke ratile ha** Bongsi a ne a thusa ntate wa hae ho hlwekisa jarete. **Ekare ke bona** jwang bo le metsi ha Bongsi a qeta ho bo nweketsa!
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane hore ke eng se etsahalang.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka seo ba se ratang le se amanang le diketsahalo tsa bophelo ba bona ka pale eo.
- 6 Kopa baithuti ba 2–3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolu ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 8 Laela baithuti ho qoqa ka bobedi ba phete seratswana le balekane babona. (*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolu ya bona ya sethatong.*)

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (le Puo ya Senyesemane (ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

6

MOKOTABA:

Lelapa lesa

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebotla la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: mose wa lenyalo kapa setshwantsho sa lenyalo; diaparotse bana; nkgono a roka kapa o loha ho itseng; lengolo la tlhaho; jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: ho hloka mohlala o motle wa motho wa ntate ho ka ba le tshusumetso efe.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 12, Ha re etseng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 14, Ha re etseng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 15, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa Taka setshwantsho sa ntho eo o ratang ho e etsa le lelapa leno.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi jj Bukeng e kgolo: Lesea la Tseko
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Lelapa lesa
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
  - a Ke bo mang ba teng malapeng a rona?
  - b Ke mesebetsi efe eo re e etsang ho thusa lapeng?
  - c Ke eng ntho e bohlokwa ka lelapa?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantsewe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - kgujwana
  - tswalwa
  - moetlo

Raeme kapa pina	Diketso
Ntatemoholo leoto le kae?	Supa leoto
Le ka phokothong	Kenya letsoho pokothong
Le ntshe ke bone	Kenya letsoho pokothong
Ee ngwanaka le tla utlwa bohloko	Tsitsinya hlooho ho bontsha ho hana
Leoto kwatla kwatla kwatla, leoto kwatla kwatla kwatla	Qhiletstsa jwaleka motho ya senang leoto

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantsewe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a a
  - b m
  - c o

d n

e mola

f loma

- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswa tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Lesea la Tseko
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho ngola:

Metsotso e 30

ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa mohla e mong lapeng leno a o ruta ho itseng ho hotjha

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehloho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla taka setshwantsho sa mohla e mong lapeng leno a o ruta ho itseng ho hotjha.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ntate waka o nthutile ho bapala papadi e bitswang Chess!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa ntate wa hao a o ruta ho bapala Chess.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: bapala papadi
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dinthla ka mehopolo ya dinto tse ntjha tseo re ithutang le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong, jwaloka: ho bapala papadi e itseng, ho pheha, ho bala, ho ngola lebitso laka, ho hlokomela dijalo, jj.
- 3 Botsa baithuti: Ke eng seo o ithutileng sona ho setho se seng sa lelapa?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela seo ba ithutileng sona ho tswa ho setho sa lelapa
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke ithutile ho... ho...waka
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlike ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

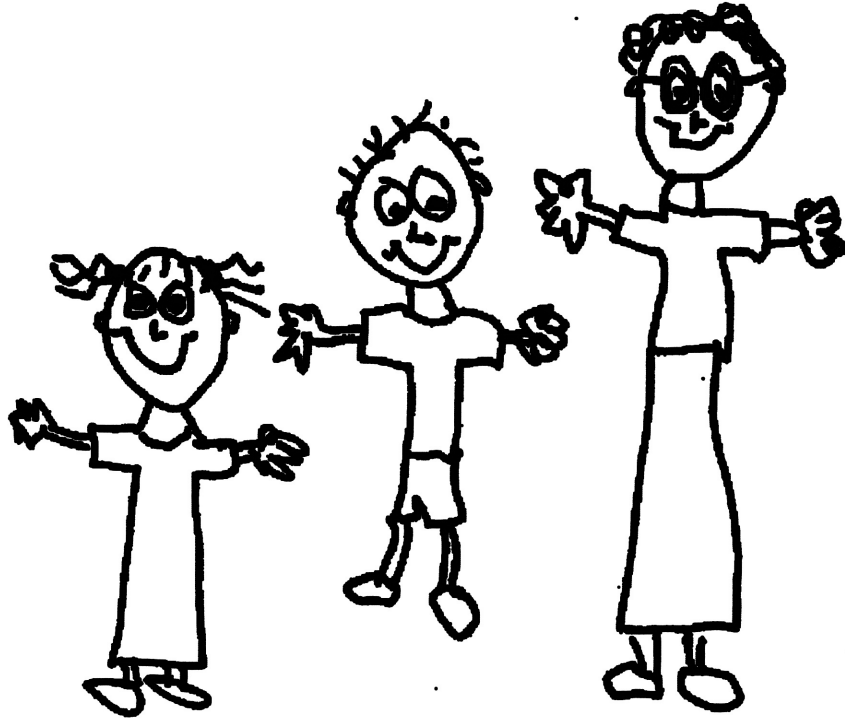
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti**.
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehlooho
- 5 Kgothatsa baithut

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

lelapa leso

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/i/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/i/o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tumannotshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona/i/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe, jwaloka: **ile, isa, ima, imela, inela, isetsa**
- 7 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qetellang modumo/i/?
- 8 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **pedi, lesedi, seriti, Ati**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentse ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **ina, ile, ima, imela**
- 2 Bontsha lentse ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

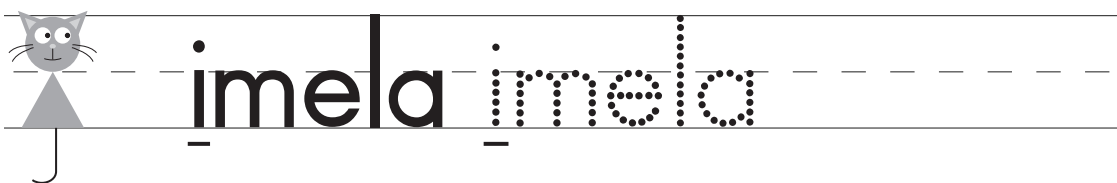
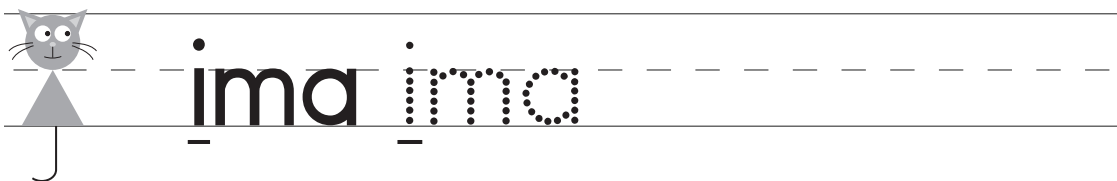
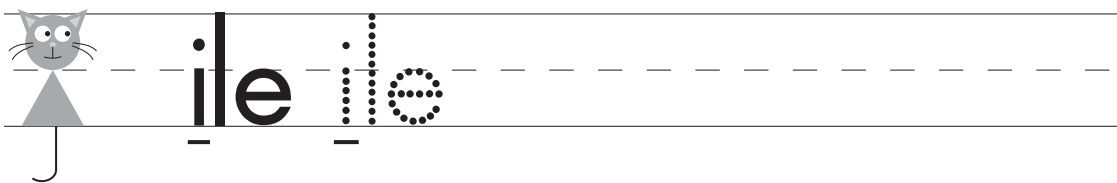
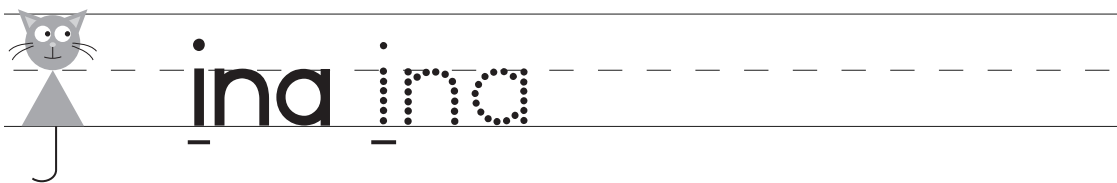
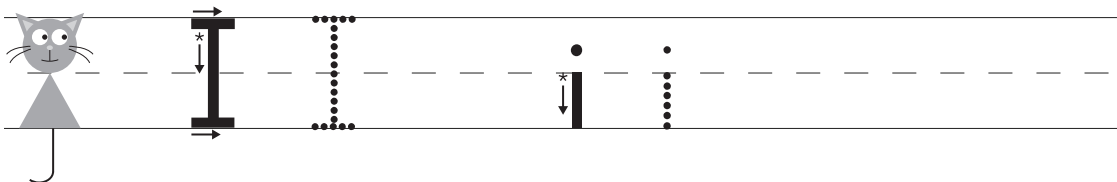
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/mantswe a matjha/dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **Ii**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.

- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

pag

MAANO A KUTLWISISO: NAHANA KA (HO IPOTSA)/HO AKANYA DINTHO EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Ho ne ho setse beke e le nngwe feela pele kgaitse di ya Tseko e hlaha.	
Ka nako e nngwe, Tseko o ne a kgathatswa ke hobane a ne a sena aubuti kapa ausi – e ne e le yena ngwana a le mong feela. Tseko o ne a kgathatsehile hore ho tla ba jwang ha ho se ho na le lesea le letjha. O kgathatswa le ke hore ho tla ba jwang ho ba le kgaitse di.	Tseko ke ngwana a le mong habo, nka etsa qeto hore ha ho so ka ho ba le lesea lapeng labo.
Empa ka nako e nngwe Tseko a ikutlwa a thabile, hobane nkgono wa hae o ne a tlo ba tjhakela. Ntate wa Tseko a mo tsebisa hore nkgono o tla dula le bona dikgwedi tse tharo kaofela, jwalekaha a kile a etsa hoba Tseko a hlahe. “Ke moetlo o kgethehileng hore nkgono a dule ho fihlela kgujwana ya lesea e wa”. Ho hlalosa ntate wa Tseko.” Ke hopola ya hao ha e ne e wa hantle, jwaleka haeka ke maobane.	
Eitse Tseko le ntate wa hae ha ba kopana le nkgono boemelong ba dibese, Tseko a thaba haholo. O ile a matha ho haka nkgono wa hae. “Tseko ngwanaka! Na ha o a thabela ho tlo ba aubuti e moholo, ho botsa nkgono”. “Ha ke tsebe, ho rialo Tseko, ‘ha ke tsebe ke etse eng ka lesea’.	Oho! Nka etsa qeto hore Tseko o kgathatswa ke hobane ha a tsebe a etse eng ka lesea le letjha.
Ha ba fihla hae, nkgono a bitsa Tseko. “Ke o tshwaretse mpho e kgethehileng!” a rialo. A ntsha popi e ntjha ka mokotleng wa hae mme a e neha Tseko. “Ke ne ke nahana dipopi ke tsa banana feela, ke Tseko eo. “Ke ditlwaelo tsa kgale tseo. “Ho tsheha nkgono,” motho e mong le e mong a ka bapala ka popi.” O tla tseba jwang ka lesea ha o sa bapale ka popi.	Nka etsa qeto ya hore Tseko ha a na popi, hobane o nahanne ke tsa banana feela
Nkgono a qala ka ho bontsha Tseko ho tshwara le ho koyetsa lesea. “O tlamehile ho etsa bonnete ba hore o tshwere hlooho ya lesea hantle, hobane melala ya bona ha e so tiye hantle”, ho rialo nkgono.	Nka etsa qeto hore nkgono o tlile le popi ho tla bontsha Tseko ho hlokomela lesea pele kgaitse di ya hae e hlaha

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Ho latetelang nkgono a bontsha Tseko ho ntsha lesea leleiri. O ne a tlile le maleiri a kgethehileng a lekanang boholo ba popi, e le hore Tseko a kgone ho ikwetlisa ka ona. "O tlameha ho sebetsa ka potlako le ka hloko ha o ntsha lesea leleiri, hobane masea a rata ho sisinyeha le ho lla!" ho rialo nkgono	Nka etsa qeto hore Tseko ha a so ka a ntsha lesea leleiri, hobane ha a na banababo ebile o qala ho ba le popo
Nkgono a bontsha Tseko ha ho phuthelwa lesea ka kobo. "Masea a rata ho phuthelwa hantle," ho rialo nkgono.	Nka etsa qeto hore, Tseko ha a so ka a phuthela lesea, hobane ha a na banababo ebile o qala ho ba le popo
Nkgono le Tseko ba ikwetlisa. "O tla ba aubuti e moholo wa sebele", nkgono o a bososela. Tseko a tseba hore o tlameha ho ikutlwa a thabile jwale, empa o ntse a ikutlwa a kgathatsehile leha ho le jwalo. "Nkgono, Ebe Mme, o tla rata lesea ho mpheta?" Ebe le wena o ka rata lesea ho mpheta?" ho botsa Tseko. Nkgono a mo haka. "Re na le lerato le lekaneng ho lona le le babedi. O se kgathetsehe ka hoo!"	
Ho tloha tsatsing leo, Tseko a ikutlwa a nyakalletse.	Nka etsa qeto hore Tseko o ikutlwa betere jwale kamora hoba nkgono a mmontshe hore lesea le letjha le hlokomelwa jwang
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke mang ya tlileng ho tihakela Tseko?	Nkgono wa hae o ne a tihakile.
Nkgono o ne a tletse Tseko mpho ya eng?	O ne a mo reketse popi/popo.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng nkgono a ne a tletse Tseko popi e ntjha?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ne a batla ho tlela Tseko mpho. • Hobane dipopi ke tsa bohle –eseng banana feela. • Hobane o ne a batla ho bontsha Tseko hore lesea le hlokomelwa jwang • Hobane ho bapala ka popi ke yona feela tsela eo a ka ithutang ho hlokomela lesea ka yona. • Hobane o ne a batla Tseko a ikwetlisetse ho hlokomela lesea.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

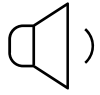
- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - ikwetlisa
  - phuthela
  - tiileng

Raeme kapa pina	Diketso
Ntatemoholo leoto le kae?	Supa leoto
Le ka phokothong	Kenya letsoho pokothong
Le ntshe ke bone	Kenya letsoho pokothong
Ee ngwanaka le tla utlwa bohloko	Tsitsinya hlooho ho bontsha ho hana
Leoto kwatla kwatla kwatla, leoto kwatla kwatla kwatla	Qhiletstsa jwaleka motho ya senang leoto

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Boella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hloko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/w/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/w/o tshwanang Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane./le kamoo o fapaneng Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo/w/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **wena, wona, wane, wele**
- 7 Botsa baithuti: Na o ka hopola mantswe a mang a nang le modumo/w/mahareng?
- 8 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **nwa, nwesa, ngwana, monwana**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **wena, wona, wane, wele**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

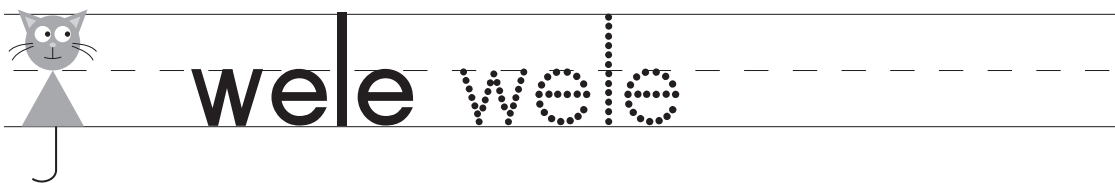
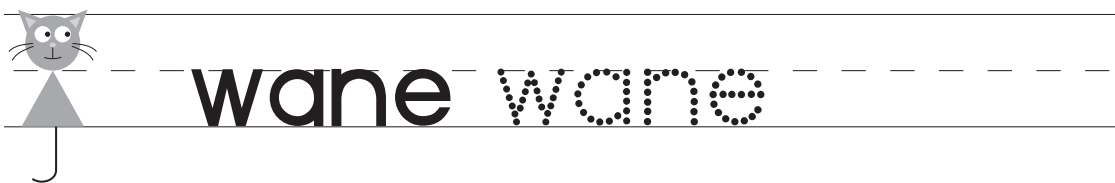
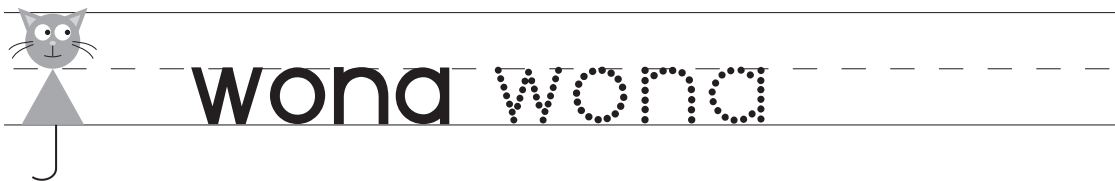
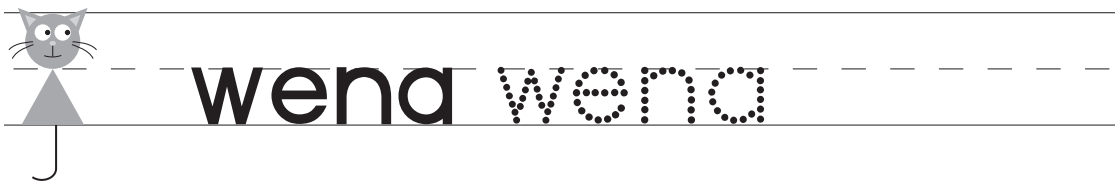
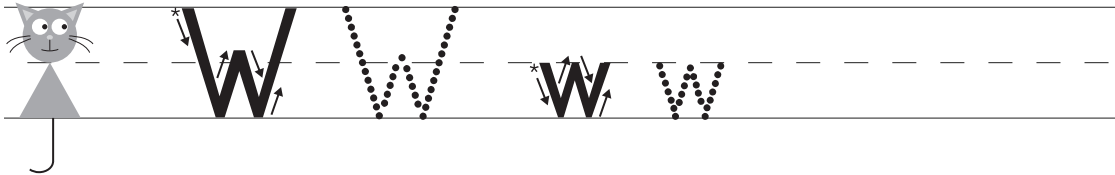
Ho ngola:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha/mantswe a matjha/ dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **Ww**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.

- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore ditlhaku le mantšwe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/mantšwe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotšweng mantšweng/kapa dipolelong tse ngotšweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantšwe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa moetlo o ikgethileng wa lelapa

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO ETSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho taka setshwantsho ka moetlo/tlwaelo o ikgethileng wa malapa a bona.
- 2 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona re ja dijo tsa mantsibuya a Sontaha se seng le se seng ha mmoho le bo rakgadi le bo malome.
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa sa lelapa le leholo le ja dijo tsa mantsibuya mmoho.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: dijo tsa mantsibuya
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolong ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka/busiana le baithuti ka mantswe a itseng meetlo/ditlwaelo tsa lelapa.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona dijo tsa mantsibuya, letsatsi la phomolo, ho eta, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke ofe moetlo/tlwaelo e ikgethileng ya lelapa leno?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka meetlo/ditlwaelo tse ikgethileng tsa malapa a bona.
- 6 Ba tshwanetse hore: Moetlo/tlwaelo e ikgethileng ya lelapa lesa ke ho...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehloho.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

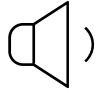
Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1 wa Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phetoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ile**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /i/-/l/-/e/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe. /i/
- 5 Qapodisa modumo o mahareng lentsweng: /l/
- 6 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /e/
- 7 Ngola lentswe tlapangollong: **ile**
- 8 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /i/-/le/ = **ile**
- 9 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **wena**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: /**imela**/
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /i/
- 4 Botsa baithuti hore: modumo wa bobedi lentsweng ke ofe? /m/
- 5 Botsa baithuti hore: modumo wa boraro lentsweng ke ofe? /e/
- 6 Botsa baithuti hore: modumo wa bone lentsweng ke ofe? /l/
- 7 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetelang lentswe? /a/
- 8 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /i/-/m/-/e/-/l/-/a/
- 9 Ngola lentswe: **imela**
- 10 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /i/-/me/-/la/= **imela**
- 11 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **wele**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: NAHANA KA (HO IPOTSA)/HO AKANYA DINTHO EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Ho ne ho setse beke e le nngwe feela pele kgaitsemi ya Tseko e hlaha.	
Ka nako e nngwe, Tseko o ne a kgathatswa ke hobane a ne a sena aubuti kapa ausi – e ne e le yena ngwana a le mong feela. Tseko o ne a kgathatsehile hore ho tla ba jwang ha ho se ho na le lesea le letjha. O kgathatswa le ke hore ho tla ba jwang ho ba le kgaitsemi.	Tseko ke ngwana a le mong habo, nka etsa qeto hore ha ho so ka ho ba le lesea lapeng labo.
Empa ka nako e nngwe Tseko a ikutlwa a thabile, hobane nkgono wa hae o ne a tlo ba tjhakela. Ntate wa Tseko a mo tsebisa hore nkgono o tla dula le bona dikgwedi tse tharo kaofela, jwalekaha a kile a etsa hoba Tseko a hlahe. “Ke moetlo o kgethehileng hore nkgono a dule ho fihlela kgujwana ya lesea e wa”. Ho hlalosa ntate wa Tseko.” Ke hopola ya hao ha e ne e wa hantle, jwaleka haeka ke maobane.	
Eitse Tseko le ntate wa hae ha ba kopana le nkgono boemelong ba dibese, Tseko a thaba haholo. O ile a matha ho haka nkgono wa hae. “Tseko ngwanaka! Na ha o a thabela ho tlo ba aubuti e moholo, ho botsa nkgono”. “Ha ke tsebe, ho rialo Tseko, ‘ha ke tsebe ke etse eng ka lesea’.	Oho! Nka etsa qeto hore Tseko o kgathatswa ke hobane ha a tsebe a etse eng ka lesea le letjha.
Ha ba fihla hae, nkgono a bitsa Tseko. “Ke o tshwaretse mpho e kgethehileng!” a rialo. A ntsha popi e ntjha ka mokotleng wa hae mme a e neha Tseko. “Ke ne ke nahana dipopi ke tsa banana feela, ke Tseko eo. “Ke ditlwaelo tsa kgale tseo. “Ho tsheha nkgono,” motho e mong le e mong a ka bapala ka popi.” O tla tseba jwang ka lesea ha o sa bapala ka popi.	Nka etsa qeto ya hore Tseko ha a na popi, hobane o nahanne ke tsa banana feela
Nkgono a qala ka ho bontsha Tseko ho tshwara le ho koyetsa lesea. “O tlamehile ho etsa bonnete ba hore o tshwere hlooho ya lesea hantle, hobane melala ya bona ha e so tiiye hantle”, ho rialo nkgono.	Nka etsa qeto hore nkgono o tlile le popi ho tla bontsha Tseko ho hlokomela lesea pele kgaitsemi ya hae e hlaha

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Ho latetelang nkgono a bontsha Tseko ho ntsha lesea leleiri. O ne a tllile le maleiri a kgethehileng a lekanang boholo ba popi, e le hore Tseko a kgone ho ikwetlisa ka ona. "O tlameha ho sebetsa ka potlako le ka hloko ha o ntsha lesea leleiri, hobane masea a rata ho sisinyeha le ho lla!" ho rialo nkgono	Nka etsa qeto hore Tseko ha a so ka a ntsha lesea leleiri, hobane ha a na banababo ebile o qala ho ba le popo
Nkgono a bontsha Tseko ha ho phuthelwa lesea ka kobo. "Masea a rata ho phuthelwa hantle," ho rialo nkgono.	Nka etsa qeto hore, Tseko ha a so ka a phuthela lesea, hobane ha a na banababo ebile o qala ho ba le popo
Nkgono le Tseko ba ikwetlisa. "O tla ba aubuti e moholo wa sebele", nkgono o a bososela. Tseko a tseba hore o tlameha ho ikutlwa a thabile jwale, empa o ntse a ikutlwa a kgathatsehile leha ho le jwalo. "Nkgono, Ebe Mme, o tla rata lesea ho mpheta?" Ebe le wena o ka rata lesea ho mpheta?" ho botsa Tseko. Nkgono a mo haka. "Re na le lerato le lekaneng ho lona le le babedi. O se kgathatsehe ka hoo!"	
Ho tloha tsatsing leo, Tseko a ikutlwa a nyakalletse.	Nka etsa qeto hore Tseko o ikutlwa betere jwale kamora hoba nkgono a mmontshe hore lesea le letjha le hlokomelwa jwang
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Nkgono o tlo dula nako e kae?	O tla dula dikgwedi tse tharo
Nkgono wa Tseko o ile a mmotsha ho etsa eng?	<ul style="list-style-type: none"> • O ile a mmontsha ho: • Ho tshwara le ho koiyetsa/robatsa lesea • Ho ntsha le leleiri • Ho phuthela lesea ka kobo
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Tseko a ile a ikutlwa a thabile qetellong ya pale?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ikutlwile a phutholohile hobane o tla tseba ho hlokomela lesea • Hobane jwale o se a tseba ho hlokomela lesea • Hobane jwale o ikutlwa hore e tla ba aubuti wa sebele • Hobane ha a sa kgathatsehile ka hore Mme le nkgono ba tla rata lesea ho feta yena.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - matla
  - fokola
  - molala

Raeme kapa pina	Diketso
Ntatemoholo leoto le kae?	Supa leoto
Le ka phokothong	Kenya letsoho pokothong
Le ntshe ke bone	Kenya letsoho pokothong
Ee ngwanaka le tla utlwa bohloko	Tsitsinya hlooho ho bontsha ho hana
Leoto kwatla kwatla kwatla, leoto kwatla kwatla kwatla	Qhiletstsa jwaleka motho ya senang leoto

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Seratswana sa rona sa beke se ne se le ka...
Ke nahana Tseko o...hobane...
Karolo eo ke ratileng ya seratswana ke...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

a	m	o
n	e	i
i	w	

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: **/i/le/w/**
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: **/w/-/a/-/n/-/e/**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela **/i/kapa/w/**
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng le leng jwang, jwaloka: **mona**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehlooho sena: **i, w**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **ile, isa, ima, wele, wona, wena, ama, mama, nama**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: HO AKANYA DINTHO EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

TAKA SETSHWANTSHO SA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti hantle ditulong tsa bona, ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa leqephe le sa ngollang, phensele le dikherayone.
- 2 Hlalosetsa baithuti hore ba tlile **ho akanya dintho le ha ba sena bonnete ba tsona** ka seratswana ha se ka tswelapele.
- 3 Bontsha ka ho etsa kamoo baithuti ba ka **akanyang diketsahalo tse ka latelang seratswaneng le ha ba sena bonnete ba tsona** jwaloka: Ke nahana ho latelang, Tseko o tla kopana le kgaitsele ya e ntjha sepetelele, mme a ikutlwe a nyakalletse!
- 4 Taka setshwantsho sa hao tlapangolong sa Tseko a kukile lesea.
- 5 Kamora moo, laela baithuti hore ba akanye diketsahalo tse ka latelang.
- 6 Kopa baithuti ho tutubala mme ba iketle. Ba balle seratswana hang hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take setshwantsho seo ba se entseng ka hlohong tsa bona.
- 8 Qetellong, bolella baithuti hore ba buisana ka bobedi ka ditshwantsho tseo ba di takileng le balekane ba bona.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng (HL) le Puo ya Senyesemane (EFAL) ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, triangles), arts (pencils, paint palettes, books), and general learning (books, lightbulbs, gears).

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

7

MOKOTABA:

Re bapalla kantle

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebotla la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: bolo; kgati; sejalo; setshwantsho sa lebala la dipapadi; jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: papadi e ntjha e bapallwang kantle eo o tla e ruta baithuti.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 16, Ha re etseng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 18, Ha re etseng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 1: Leqephe la 20, Ha re etseng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa Taka setshwantsho sa ntho eo o ratang ho e etsa kantle.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa bana ba fufuletswe bukeng e kgolo: Letsatsi le tjhesang haholo
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Re bapalla kante
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollo mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fan aka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
  - a O rata ho etsang kante?
  - b Ke eng seo abuti le ausi wa hao ba ratang go se etsa kante?
  - c Ke dipapadi dife tseo o ratang ho di etsa ka nako kgefutso?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - moriti
  - lehlasedi
  - mofufutso

Raeme kapa pina	Diketso
Rona re metswalle re a tlola – tlola	Akaretsa ka letsoho ho bontsha bongata
Ha re bonana, re a tlola – tlola	Shebanang, o tlole – tlole
Ha re bapala, re a tlola – tlola	Bontsha ho bapala
Ha re bapala kgati, re a tlola – tlola	Etsa eka o bapala kgati
Ha re ja, re a tlola – tlola	Etsa eka o a ja

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a i
  - b w
  - c nama

- d eme
- e ima
- f imela
- g wele

- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Letsatsi le tjhesang haholo.
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho ngola:

Metsotso e 30

ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa motho/batho ba o ratang ho bapala le bona kantie.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehloho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla taka ditshwantsho tsa batho ba ratang bapala le bona kante – ekaba motho a le mong kapa ba mmalwa!
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka Ke rata ho bapalla kante le moradi waka!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o bapala le moradi wa hao kante.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: moradi waka
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dithla ka mantse a batho le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong, jwaloka: moahisane, ausi, abuti, motswala, mme, motswalle ji.
- 3 Botsa baithuti: Ke mang eo o ratang ho bapala le yena kante?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela motho/batho bao ba ratang ho bapalla kante le bona.
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke rata ho bapalla kante le...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

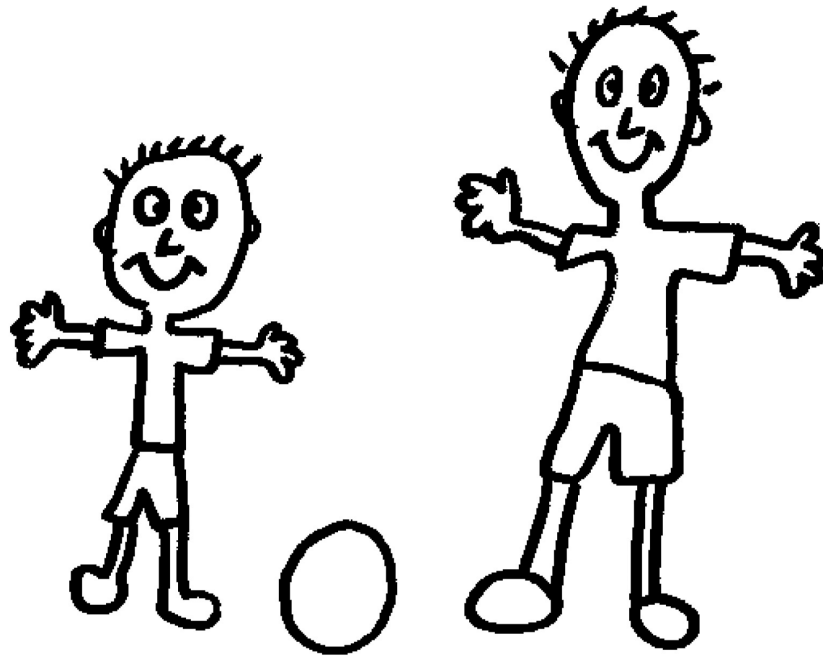
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposeng mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti**.
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehlooho
- 5 Kgothatsa baithut

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ntate wa ka

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/u/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/u/o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona/u/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **ulu, utswa, utlwa, una**
- 7 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qetelang ka modumo ona/u/?
- 8 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **lamunu, kuku, sutu**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **ulu**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

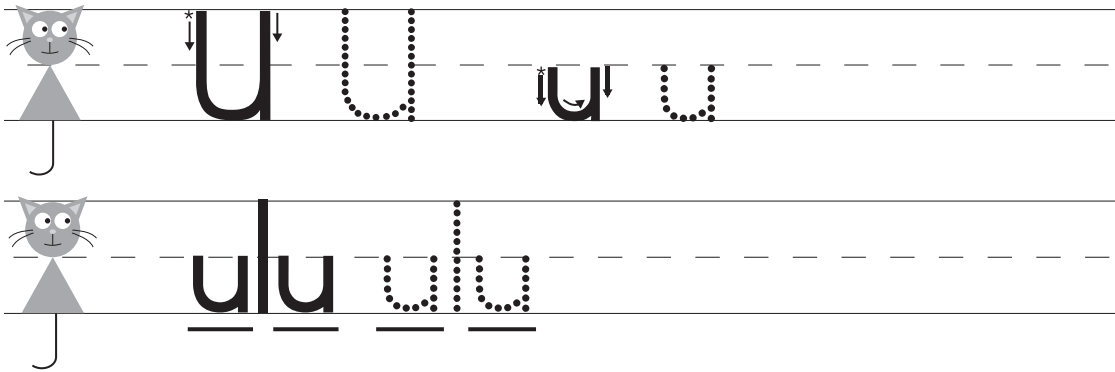
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/mantswe a matjha/dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **Uu**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.

- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Karabo, Tshepo le Cathy ke metswalle. Ba rata ho bapala papadi ya bolo ya maoto. Ba bapala le ka Moqebelo! Empa kajeno ho ya tjhesa ba ile ba bapala nako e kgutshwane mme ba tlameha ho emisa. Ba ya tjhesa, ba ya fufulelwa. "Ho tjhesa haholo" ho bolela Karabo. Ha re yeng hae.	Hobaneng ha bana ba ile ba tlameha ho emisa ho bapala? Ba ile ba emisa hobane ho ne ho tjhesa haholo.

Karabo, Tshepo le Cathy ba ya hae. Ba feta bana ba ntseng ba bapala pakeng, le bona ba ne ba bonahala ba tjhesa haholo. Ba ne ba fufuletswe jwalo ka Karabo, Tshepo le Cathy. Karabo o ile a hopola hore hona le letangwana haufinyana. A tlelwa ke mehopolo mme a bitsa metswalle ya hae.	Karabo o isa metswalle ya hae kae ? Ha re tsebe hantle ha jwale, ha re so tsebe mohopolo wa hae.
'Bonang!' Ho rialo Karabo, ha ba fihla letangwaneng. Ha re keneng ka hare!' 'Ke mohopolo o motle!' ke Tshepo eo. 'Hoo ho tla etsa hore re phole, yaba Karabo a rola dieta o qhomela ka metsing a phodileng.	Mohopolo wa Karabo ke ofe ? Mohopolo wa Karabo ke ho itahlela ka letangwaneng hore a phole.
Ho jwang? Ho botsa Tshepo. 'Ho phodile ha monate' ho araba Karabo. 'Kenang!' Karabo o ikutlwa a pholile. Empa jwale o utlwa ntho e ngwe e sa tlwaelehang hodima hlooho ya hae. Cathy a qala ho tsheha. 'Hona le tlhapi hodima hlooho ya hao!' ho rialo Cathy. Karabo le yena a tsheha! "Ke tlo sesa letsheare lohle, jwalo ka yona tlhapi ena" ho rialo Karabo.	Karabo o tlo sesa nako e kae ? O batla ho sesa letsheare lohle.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Metswalle ya Karabo ke bo mang?	Metswalle ya hae ke Cathy le Tshepo.
Ke eng e neng e le hloohong ya Karabo?	Ho ne ho na le tlhapi hloohong ya hae.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Karabo a ne a batla ho itahlela ka letangwaneng?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a utlwa a tjhesa. Hobane o ne a batla ho phola. Hobane o ne a batla hore metswalle ya hae e bone letangwana. Hobane ho itahlela ka metsing ha re tjhesa ho etsa hore re phole.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

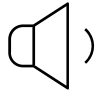
- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - sehla
  - Selemo
  - Lehlabula

Raeme kapa pina	Diketso
Rona re metswalle re a tlola – tlola	Akaretsa ka letsoho ho bontsha bongata
Ha re bonana, re a tlola – tlola	Shebanang, o tlole – tlole
Ha re bapala, re a tlola – tlola	Bontsha ho bapala
Ha re bapala kgati, re a tlola – tlola	Etsa eka o bapala kgati
Ha re ja, re a tlola – tlola	Etsa eka o a ja

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha**TSEBISA MODUMO**

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/y/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/y/o tshwanang Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane./le kamoo o fapaneng Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tihateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo/y/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **yona, yena, yane, yoyo**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **yena, yona, yane, eya**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

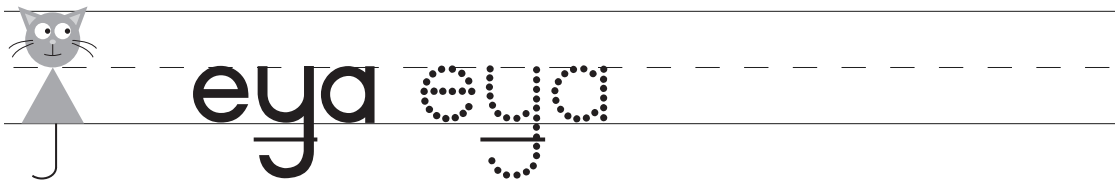
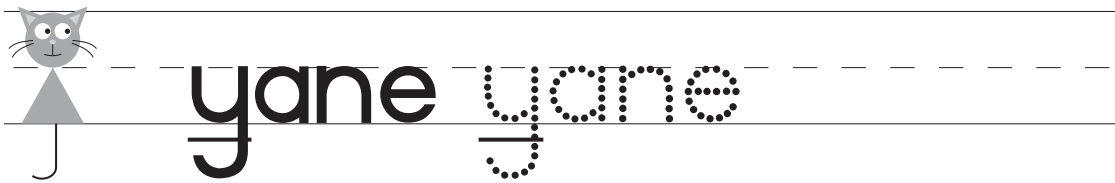
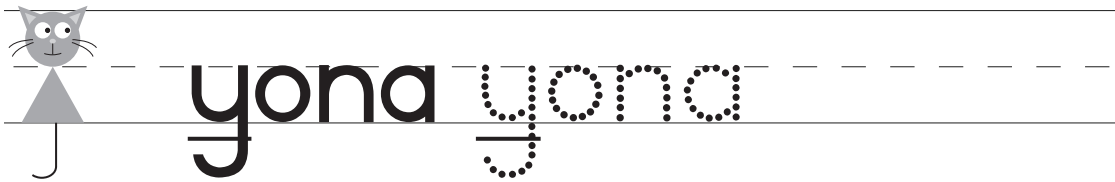
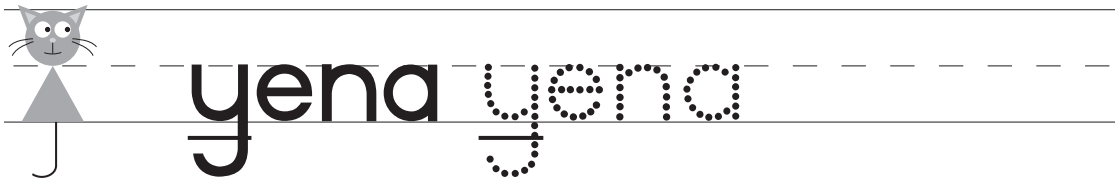
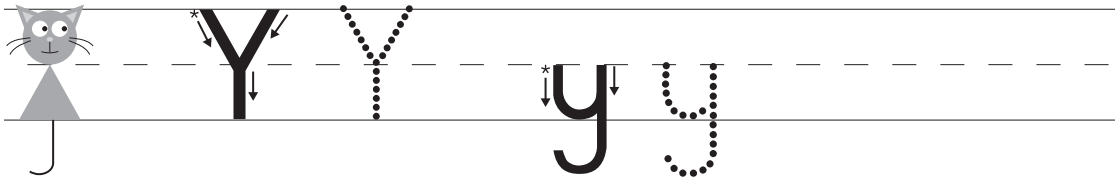
Mongolo:

Metsotso e 15

**Ngola (di)tlhaku tse ntjha/mantswe a matjha/
dipolelo tse ntjha**

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **Yy**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang

- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa ntho eo o ratang ho e etsa kante ha ho tjhesa!

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho taka ka seo ba ratang ho se etsa kante ha ho tjhesa.
- 2 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke rata ho paqama kante moriting ha ho tjhesa.
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao o paqame tlasa moriti wa sefate.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: letsatsi le tjhesang.
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka/busiana le baithuti ka mantswe a diketso tseo ba ka di etsang ha ho tjhesa
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona sesa, matha, moriti jj
- 3 Botsa baithuti hore: Ke eng seo o ratang ho se etsa kante ha letsatsi le tjhesa?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela seo ba ratang ho se etsa kante ha letsatsi le tjhesa.
- 6 Ba tshwanetse hore: Ha ho tjhesa kante, ke rata ho...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

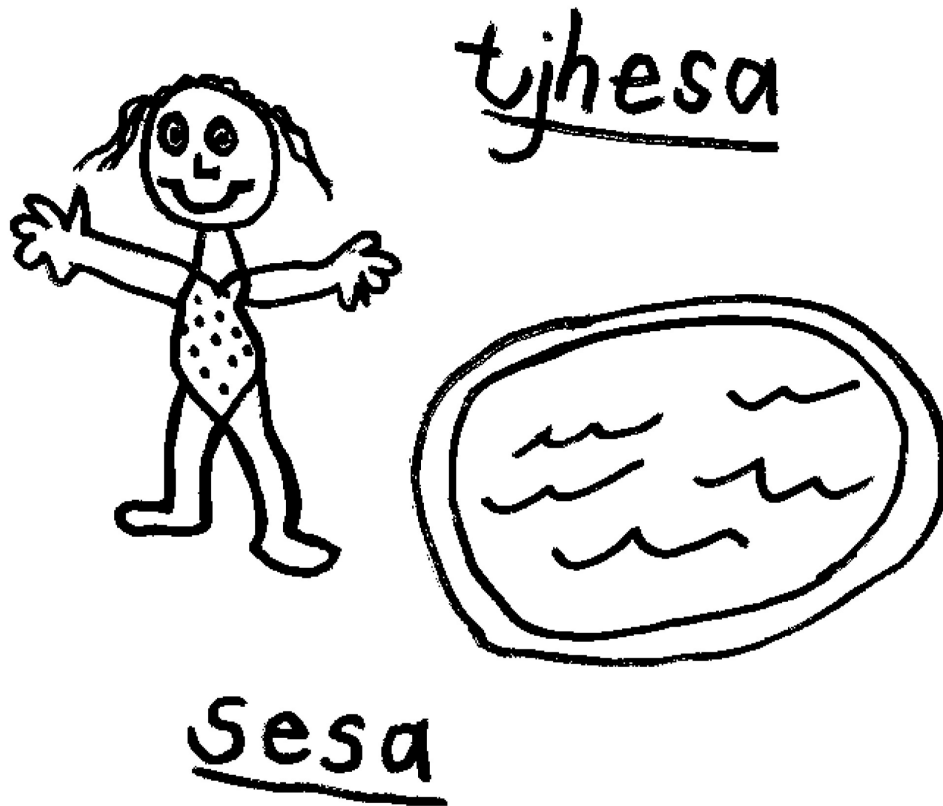
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehloho.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ulu**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: **/u/-/l/-/u/**
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: **/u/**
- 5 Qapodisa modumo o mahareng lentsweng: **/l/**
- 6 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: **/u/**
- 7 Ngola lentswe tlapangolong: **ulu**
- 8 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: **/u/-/lu/= ulu**
- 9 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **yona**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ulu**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? **/u/**
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o mahareng lentsweng? **/l/**
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? **/u/**
- 6 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: **/u/-/l/-/u/**
- 7 Ngola lentswe: **ulu**
- 8 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: **/u/-/lu/= ulu**
- 9 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **yane**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: BATLISISA DIKARABO SERATSWANENG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Karabo, Tshepo le Cathy ke metswalle. Ba rata ho bapala papadi ya bolo ya maoto. Ba bapala le ka Moqebelo! Empa kajeno ho ya tjhesa ba ile ba bapala nako e kgutshwane mme ba tlameha ho emisa. Ba a tjhesa, ba a fufulelwa. "Ho tjhesa haholo" ho bolela Karabo. Ha re yeng hae.	Bana ba ikutlwa jwang? Bana ba ikutlwa ba tjhesa hobane ho tjhesa haholo
Karabo, Tshepo le Cathy ba ya hae. Ba feta bana ba ntseng ba bapala pakeng, le bona ba ne ba bonahala ba tjhesa haholo. Ba ne ba fufuletswe jwalo ka Karabo, Tshepo le Cathy. Karabo o ile a hopola hore hona le letangwana haufinyana. A tlelwa ke mehopollo mme a bitsa metswalle ya hae.	Ebe Karabo o ile a hopola eng? O ile a hopola hore hona le letangwana haufinyana.
'Bonang!' Ho rialo Karabo, ha ba fihla letangwaneng. Ha re keneng ka hare!' 'Ke mohopolo o motle!' ke Tshepo eo. 'Hoo ho tla etsa hore re phole, yaba Karabo a rola dieta o qhomela ka metsing a phodileng.	Tshepo o re ke eng e tla ba phodisa? O itse ho itahlela ka metsing ho tla ba phodisa.
Ho jwang? Ho botsa Tshepo. 'Ho phodile ha monate' ho araba Karabo. 'Kenang!' Karabo o ikutlwa a pholile. Empa jwale o utlwa ntho e ngwe e sa tlwaelehang hodima hlooho ya hae. Cathy a qala ho tsheha. 'Hona le tlhapi hodima hlooho ya hao!' ho rialo Cathy. Karabo le yena a tsheha! "Ke tlo sesa letsheare lohle, jwalo ka yona tlhapi ena" ho rialo Karabo.	Karabo o ikutlwa jwang ka letangwaneng? O ikutlwa a phodile. Ha a sa tjhesa.
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng ha bana ba ile ba emisa ho bapala papadi ya bolo maoto?	Hobane ho ne ho tjhesa haholo hore ba ka bapala.
Ke mang ya neng a fufuletswe?	<ul style="list-style-type: none"> • Karabo, Cathy le Tshepo ba ne ba fufulelwa. • Bana ba neng ba le lebaleng la dipapadi le bona ba ne ba fufuletswe
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng ha Karabo a ne a phodile ha monate?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ile a itahlela ka letangwaneng. • Hobane letangwana le phodile ha monate. • Hobane letangwana le ile la mo phodisa.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 7**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

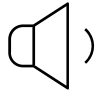
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - Lehwetla
  - Mariha
  - themphereitjha

Raeme kapa pina	Diketso
Rona re metswalle re a tlola – tlola	Akaretsa ka letsoho ho bontsha bongata
Ha re bonana, re a tlola – tlola	Shebanang, o tlole – tlole
Ha re bapala, re a tlola – tlola	Bontsha ho bapala
Ha re bapala kgati, re a tlola – tlola	Etsa eka o bapala kgati
Ha re ja, re a tlola – tlola	Etsa eka o a ja

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Seratswana sa rona sab eke se ne se le mabapi le...
Baphetwa seratswaneng ke...
Karolo eo ke ratileng ya seratswana ke...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

u	y	a
m	o	n
i	e	l

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke:/u/le/y/
- 2 Etsa boikgotsa ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka:/y/-/e/-/n/-/a/
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela/u/kapa/y/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka:/m/-/o/-/n/-/a/

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **u, y**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **ulu, yena, yona, yoyo, moya, ile, ema, mena**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

TAKA SETSHWANTSHO SA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti hantle ditulong tsa bona, ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa leqephe le sa ngollang, phensele le dikherayone.
- 2 Bontsha baithuti hore o iketsetsa setshwantsho jwang ka hlohong le ho se taka ho tswa seratswaneng, jwaloka: ke bona baphetwa ba pale ba tjhesa ebile ba fufuletswe.
- 3 Taka setshwantsho sa hao talangolong sa Karabo, Tshepo le Cathy ba fufuletswe.
- 4 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho iketsetse setshwantsho ka hlohong ka seratswana se badilweng.
- 5 Kopa baithuti ho tutubala mme ba iketle. Ba balle seratswana hang hape.
- 6 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take setshwantsho seo ba se entseng ka hlohong tsa bona.
- 7 Qetellong, bolella baithuti hore ba buisana ka bobedi ka ditshwantsho tseo ba di takileng le balekane ba bona.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 7**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

8

MOKOTABA:

Re bapalla kantle

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebotla la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka setshwantsho sa letangwana; mahlaku; jeresi; sekgele; jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: dipapadi tse bapalwang ha maemo a lehodimo a tjhesa; dipapadi tse bapalwang ha maemo a lehodimo a bata; melemo bakeng sa bana ya ho bapalla kante; jj.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 22, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 24, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 25, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa Taka setshwantsho sa ntho eo o ratang ho e etsa ka nako ya kgefutso sekolong.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi jj Bukeng e kgolo: Ho qaphatsa metsi hwa letsatsi la pele la sehla sa Selemo
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Re bapalla kantle
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
  - a O rata ho bapala eng kantle ha ho tjhesa?
  - b O rata ho bapala le mang?
  - c O rata ho bapala eng kantle ha ho bata?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - kolobileng
  - nkgo
  - tshela

Raeme kapa pina	Diketso
Rona re metswalle re a tlola – tlola	Akaretsa ka letsoho ho bontsha bongata
Ha re bonana, re a tlola – tlola	Shebanang, o tlole – tlole
Ha re bapala, re a tlola – tlola	Bontsha ho bapala
Ha re bapala kgati, re a tlola – tlola	Etsa eka o bapala kgati
Ha re ja, re a tlola – tlola	Etsa eka o a ja

BEKE 8

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a u
  - b y
  - c eme

- d oma
- e ima
- f imela
- g ulu
- h yena

- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswa tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlohang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswa: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Ho qaphatsa metsi hwa letsatsi la pele la sehla sa Selemo
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswa a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho ngola:

Metsotso e 30

ho rala le ho thala

SEHLOHO: O rata ho bapalla kantle ka Selemo, Lehlabula, Lehwetla kapa Mariha. Taka setshwantsho sa sehla seo o nahanang se hantle bakeng sa ho bapalla kantle.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla taka sehla seo ba se ratang bakeng sa ho bapalla kante.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: ke rata Lehwetla hobane mahlaku a wela fatshe!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o bapala ka mahlaku le bana ba hao.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: Ke rata Lehwetla
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dithla ka mantse a sehla le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangolong, jwaloka: Selemo, Hlabula, Hwetla, Mariha
- 3 Botsa baithuti: Ke sefe sehla seo o ratang ho bapalla kante ka sona? Hobaneng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela sehla seo ba se ratang, le hore hobaneng
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke rata... hobane...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

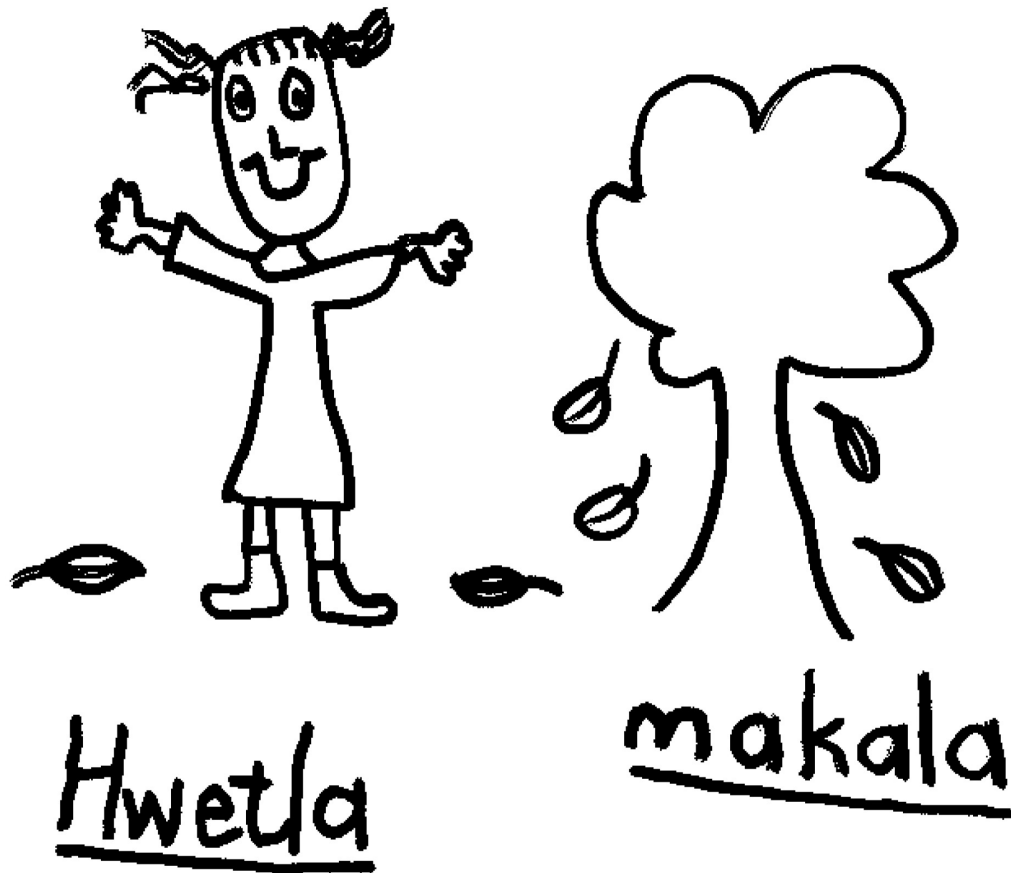
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti**.
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehlooho
- 5 Kgothatsa baithut

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 8.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: **mm/**
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/**mm/**o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona/**mm/**
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **mme, mmala, mmone,**
- 7 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a nang le modumo mahareng/**mm/**
- 8 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **lomme, momme, romme**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **mme, mmila, mmone, mmela**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

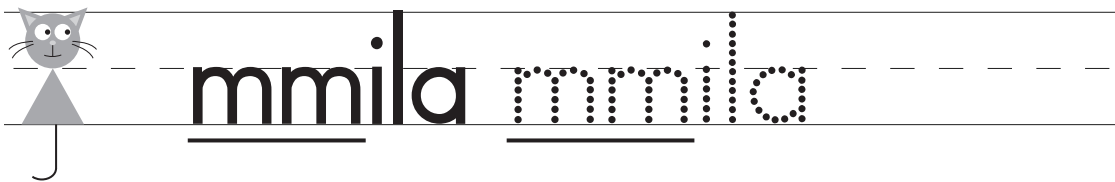
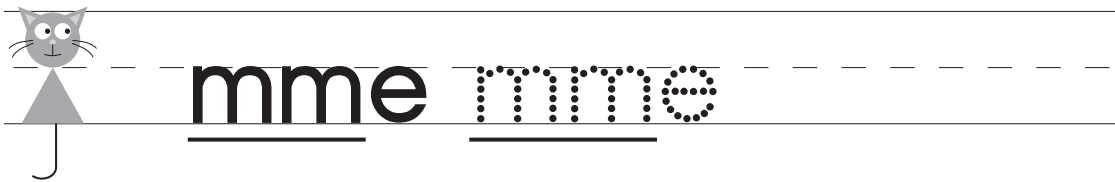
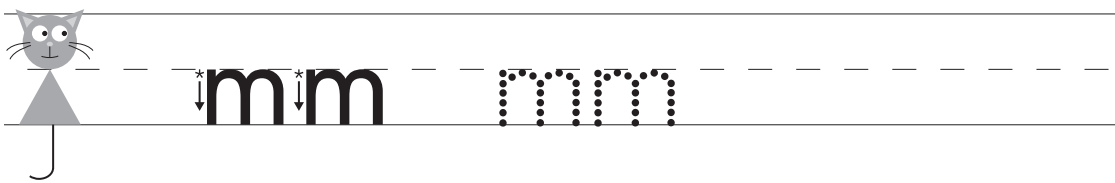
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/mantswe a matjha/dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **mm**

- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Letsatsi le pele la kgwedi ya Lwetse le tsejwa ka hore ke letsatsi le qalang Selemo Afrika Borwa. E meng ya meetlo e tlwaetsweng ho etswa makeisheneng a mangata ke hore bohle ha ba kgutla ho tswa sekolong kapa mesebetsing ba tshelwa ka emere ya metsi, ba hweletsa 'Nako ya Hlabula'. Moetlo ona o bontsha qetello kapa ho tswa ha Mariha, mme ho qala ha sehla se setjha. Hona ho ntse ho etsahala dibakeng tse ding empa ho ntse ho ya ho feela.	
Ka Labohlano le leng hoseng, Olwethu le Katekani ba ne ba tsamaya mmoho ho ya sekolong. Ke dikgwedi jwale ba rwala dikatiba le dijeresi tse tenya tsa Mariha. Empa kajeno letsatsi le tjhabile hamonate, Katekani o hlobotse jeresi ya hae. E se e le Hlabula, ho rialo Katekani a bososela.	Nka etsa setshwantsho ka hlohong ha Katekani a fufuletswe ke ho tsamaya letsatsing le tjhesang.
Olwethu le Katekani ba tlwaetse ho tsamaya ka potlako hore ba futhumale. Empa kajeno ba tsamaya butle. "Bona!" ke Olwethu eo, a ema ho sheba dirurubele tse pedi tse mmala o motle o kganyang wa lamunu. "Mamela!" ke Katekani eo, a supa ditholopjwe (dinonyana tse lohang) tse neng di etsa serobe tsa tsona hodima sefate se sehlo 'Ho nkgang?' ke Olwethu eo, a hemela hodimo, dipalesa di a tla.	Ke etsa setshwantsho ka hlohong ha Katekani le Olwethu ba tsamaya butle mme ba elellwa matshwao oohle a nako ya Selemo
Hoseng hoo ha ba fihla sekolong, Mofumahatsana Soko a ngola letsatsi hodima letlapa. 'Oho! bonang! ke letsatsi la pele la Lwetse-ke letsatsi le qalang Selemo! a rialo a bososela. Katekani a sheba Olwethu. "Tjhe bo!" ho dumaela Katekani, aubuti wa ka o rata ho nkenya letsatsing le qalang Selemo! Re tlamehile ho mathela hae hang ha tshepe e lla – a se ke a re fumana.	Ke etsa setshwantsho ka hlohong ha Mofumahatsana Soko a ngola letsatsi letlapeng, a bososela ha a bolella baithuti hore ke Letsatsi le qalang Selemo
Empa eitse ha tshepe e lla, Katekani, Olwethu le metswalle ya bona ba sala ho bapala. "Tlong le bapaleng le rona!" Andiswa o ba bitsa a mathela mozwinking le Thato. "Tlong, ha re bapaleng!" ho rialo Olwethu.	Nke etsa setshwantsho ka hlohong banana ba matha ba bososela letsatsing le futhumetseng. Ho futhumetse hamonate kantle –ke nako ya Selemo!

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Katekani a lebala ho mathela hae ka nako, o ile a bapala le metswalle ya hae.	
Kamora nakwana ha banana ba ntse ba bapala, ba bona Mofumahatsana Soko a tswa phaposiborutelong. A hweletsa a re "Salang hantle banana, e bang le letsatsi le monate la ho qala selemo!" "Ao bathong!" ke Katekani a dumaela," ke lebetse ka letsatsi la ho qala selemo!ha re tsamaye Olwethu-empa re tlameha ho hlokomela.	Ke ya ipotsa hore aubuti wa Katekani o tla kgona ho ba fumana na?
Ba qalella ho mathela hae, empa Olwethu a kgathala kapele." Ha ke kgone ho matha hakana!" a rialo a hemela hodimo haholo. Katekani a qamaka a ngongorehile."Re tlamehile ho hlokomela", a rialo. Ba tsamaya ka potlako, ba sa bue letho. Qetellong Katekani a bona monyako wa habo, a hema haholo." Re fihlile!" a rialo.	Ke ya ipotsa batla kena ka tlung ba sa koloba na?
Empa ka nako yona eo, Katekani a utlwa aubuti wa hae a tsheha. Ba hetla mme ba bona Kulani le metswalle ya hae, ba le metsi! Kaofela ba ne ba tshwere diemere tsa metsi.	Ke iketsetsa setshwantsho hlohong ha Kulani a kolobile. O eme letsatsing le futhumetseng hore a se ke a hatsela haholo.
Katekani a phahamisa matsoho a hae, Ho lokile, ho lokile, le re fumane! mme a tsheha. "Bonyane e reng re theole mekotla ya rona".	
Hang feela ha Olwethu le Katekani ba theola mekotla ya bona, Kulani le metswalle ba mathela ho bona. Olwethu le Katekani ba tsheha, ba hweletsa ha bashemane ba ba kolobisa ka metsi	Ke iketsetsa setshwantsho hlohong sa metsi a batang a tshela Olwethu le Katekani. Monate ke hore ho futhumetse, ke letsatsi la qalo la Selemo.
"Letsatsi le monate le qalang selemo!" Kulani a rialo. Ba tshehela tlase kaofela.	Ke ya ipotsa ebe batla fumana batho ba bang ho ba kolobisa.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Ketakani le Olwethu ba ile ba bona eng ha ba ya sekolong?	<ul style="list-style-type: none"> Ba bone serurubele sa mmala wa lamunu. Ba bone ditholopjwe(dinyana tse lohanga) di etsa sehlahla.
Pale ena e etsahetse ka nako efe?	E etsahetse ka Letsatsi la pele la Lwetse-letsatsi le qalang selemo.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Ketakani le Olwethu ba ne ba tsamaya butle ho ya sekolong?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane ba ne ba sa hloke ho leka ho iphuthumatsa. Hobane e ne e se e ntse e le Selemo. Hobane ba ile ba hlokomela matshwao a ho fetoha ha sehla. Hobane ba ile ba ema ho sheba letholopjwe(nonyanaya e lohanga) e etsa sehlahla. Hobane ba ile bae ma ho nka dipalesa.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

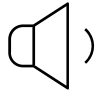
- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - kgarafu
  - qhoboshiane ya lehlabathe
  - leqhubu

Raeme kapa pina	Diketso
Rona re metswalle re a tlola – tlola	Akaretsa ka letsoho ho bontsha bongata
Ha re bonana, re a tlola – tlola	Shebanang, o tlole – tlole
Ha re bapala, re a tlola – tlola	Bontsha ho bapala
Ha re bapala kgati, re a tlola – tlola	Etsa eka o bapala kgati
Ha re ja, re a tlola – tlola	Etsa eka o a ja

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephela ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Hopotsa baithuti hore beke e fetileng ba qapile dipale tsa bona ba sebedisa ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena ba tlile ho sebeta ka dihlopha ho qapa dipale tsa bona.
- 5 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 6 Laela baithuti ho mamela ka hloo.
- 7 Kopa moithuti a 1 ho isa ho 2 ho abelana ka mehopollo ya bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: **nn/**
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/**nn/**o tshwanang Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane./le kamoo o fapaneng Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo/**nn/**?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a qalang ka modumo, jwaloka: **nna, nneha, nnehile, nnete**
- 7 Botsa baithuti: Na o ka hopola mantswe a mang a nang le modumo/**nn/mahareng**?
- 8 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **monna, banna, manna, nonne**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **nna, nne, nnana, nnile, monna**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

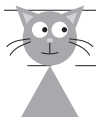

Ho ngola:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha/mantswe a matjha/ dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **nn**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.

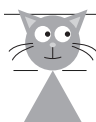

- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/kapa dipolelong tse ngotsweng.

  nn nn

  nna nna

  nne nne

  nnana nnana

  nnile nnile

  monna monna

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa ntho eo o e ratang ka tlhaho.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehloho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho taka ka ntho eo o e ratang ka tlhaho.
- 2 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke rata difate. Ke rata ho dula moriting wa difate.
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao o bala buka tlasa sefate.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: tlhaho sefate
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopollo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka/busiana le baithuti ka mantswe a itseng tlhaho.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona sefate, thaba, ditshila, seboko, lebopo la lewatele, lehlabathe, mahlaku, ji.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke karolo efe ya tlhaho eo o e ratang?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ntho e le nngwe eo ba e ratang ka tlhaho.
- 6 Ba tshwanetse hore: Karolo eo ke ratang ya tlhaho ke...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

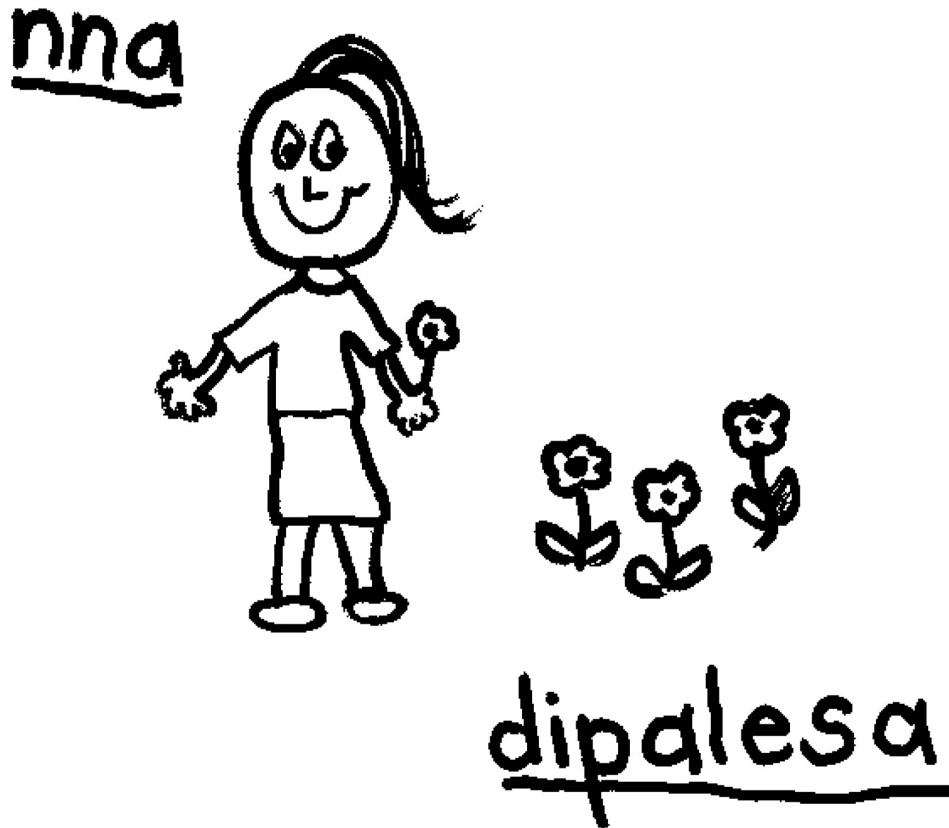
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehloho.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **mmila**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**mm**/-/**i**/-/**l**/-/**a**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**mm**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**i**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**l**/
- 7 Qapodisa modumo wa bone wa lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **mmila**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**mmi**/-/**la**/= **mmila**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **nnana**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **mmela**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**mm**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /**e**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /**l**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetelang? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**mm**/-/**e**/-/**l**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **mmela**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**mme**/-/**la**/= **mmela**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **monna**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Letsatsi le pele la kgwedi ya Lwetse le tsejwa ka hore ke letsatsi le qalang Selemo Afrika Borwa. E meng ya meetlo e tlwaetsweng ho etswa makeisheneng a mangata ke hore bohle ha ba kgutla ho tswa sekolong kapa mesebetsing ba tshelwa ka emere ya metsi, ba hweletsa 'Nako ya Hlabula'. Moetlo ona o bontsha qetello kapa ho tswa ha Mariha, mme ho qala ha sehla se setjha. Hona ho ntse ho etsahala dibakeng tse ding empa ho ntse ho ya ho feela.</p>	<p>Nka iketsetsa setshwantsho ka hlohong sa batho ba nyonyoba ka diemere tsa metsi ka letsatsi la qalo ya Selemo, jwalokaha ke hopola seo Kulani a ileng a se etsa</p>
<p>Ka Labohlano le leng hoseng, Olwethu le Katekani ba ne ba tsamaya mmoho ho ya sekolong. Ke dikgwedi jwale ba rwala dikatiba le dijeresi tse tenya tsa Mariha. Empa kajeno letsatsi le tjhabile hamonate, Katekani o hlobotse jeresi ya hae.</p> <p>E se e le Hlabula, ho rialo Katekani a bososela.</p>	
<p>Olwethu le Katekani ba tlwaetse ho tsamaya ka potlako hore ba futhumale. Empa kajeno ba tsamaya butle. "Bona!" ke Olwethu eo, a ema ho sheba dirurubele tse pedi tse mmala o motle o kganyang wa lamunu. "Mamela!" ke Katekani eo, a supa ditholopjwe (dinonyana tse lohang) tse neng di etsa serobe tsa tsona hodima sefate se seholo</p> <p>'Ho nkgang?' ke Olwethu eo, a hemela hodimo, dipalesa di a tla.</p>	
<p>Hoseng hoo ha ba fihla sekolong, Mofumahatsana Soko a ngola letsatsi hodima letlapa.' Oho! bonang! ke letsatsi la pele la Lwetse-ke letsatsi le qalang Selemo! a rialo a bososela.</p> <p>Katekani a sheba Olwethu."Tjhe bo!" ho dumaela Katekani, aubuti wa ka o rata ho nkenya letsatsing le qalang Selemo! Re tlamehile ho mathela hae hang ha tshepe e lla – a se ke a re fumana.</p>	<p>Oho! Ho bonahala Katekani a tseba moetlo wa letsatsi la qalo ya Selemo hantle. Nka iketsetsa setshwantsho ka hlohong ha a ne a dumaella hodimo a nahana aubuti wa hae a mo tshela ka metsi. A ka be a nahanne ka letsatsi la qalo ya Selemo selemong se fetileng</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Empa eitse ha tshepe e lla, Katekani, Owethu le metswalle ya bona ba sala ho bapala. "Tlong le bapaleng le rona!" Andiswa o ba bitsa a mathela mozwinking le Thato. "Tlong, ha re bapaleng!" ho rialo Olwethu.</p> <p>Katekani a lebala ho mathela hae ka nako, o ile a bapala le metswalle ya hae.</p>	<p>Ke iketsetsa setshwantsho hlohong ha Katekani a matha a bapala le metswalle ya hae. O ne a natefetswe haholo a ba a lebala ho mathela hae ha sekolo se tswa</p>
<p>Kamora nakwana ha banana ba ntse ba bapala, ba bona Mofumahatsana Soko a tswa phaposiborutelong. A hweletsa a re "Salang hantle banana, e bang le letsatsi le monate la ho qala selemo!"</p> <p>"Ao bathong!" ke Katekani a dumaela," ke lebetse ka letsatsi la ho qala selemo!ha re tsamaye Olwethu-empa re tlameha ho hlokomela.</p>	<p>Ke iketsetsa setshwantsho hlohong ha Katekani a dumaella hodimo ha a hopola hore ke letsatsi le qalang Selemo. O ne a nahana ka ho kolobiswa ka metsi.</p>
<p>Ba qalella ho mathela hae, empa Olwethu a kgathala kapele." Ha ke kgone ho matha hakana!" a rialo a hemela hodimo haholo. Katekani a qamaka a ngongorehile."Re tlamehile ho hlokomela", a rialo. Ba tsamaya ka potlako, ba sa bue letho. Qetellong Katekani a bona monyako wa habo, a hema haholo." Re fihlile!" a rialo.</p>	<p>Ke iketsetsa setshwantsho hlohong ha Katekani a fehella hodimo ha a bona ntlo ya habo, a nahana hore o phonyohile ho tshelwa ka metsi.</p>
<p>Empa ka nako yona eo, Katekani a utlwa aubuti wa hae a tsheha. Ba hetla mme ba bona Kulani le metswalle ya hae, ba le metsi! Kaofela ba ne ba tshwere diemere tsa metsi.</p>	<p>Ke iketsetsa setshwantsho hlohong sa sefahleho sa Katekani ha a utlwa aubuti wa hae a tshehela tlase.</p>
<p>Katekani a phahamisa matsoho a hae, Ho lokile, ho lokile, le re fumane! mme a tsheha. "Bonyane e reng re theole mekotla ya rona".</p>	<p>Ke iketsetsa setshwantsho hlohong ha Katekani a phahamisetsa matsoho hodimo, hobane a tseba ba motshwere mme ha ho letho leo a ka le etsang.</p>
<p>Hang feela ha Olwethu le Katekani ba theola mekotla ya bona, Kulani le metswalle ba mathela ho bona. Olwethu le Katekani ba tsheha, ba hweletsa ha bashemane ba ba kolobisa ka metsi</p>	<p>Nka iketsetsa setshwantsho hlohong ha metsi a tshela Olwethu le Katekani ho tswa emereng, mme diaparo tsa bona di ba metsi haholo.</p>
<p>"Letsatsi le monate le qalang selemo!" Kulani a rialo. Ba tshehela tlase kaofela.</p>	<p>Ke iketsetsa setshwantsho hlohong sa bana bohle ba eme ka diaparo tsa bona tse metsi ba tsheha ha monate.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Olwethu le Katekani ba ile ba etsang ha etswa sekolong?	Ba ne ba bapala le metswalle ya bona kantle
Ke eng se ileng sa hopotsa Katekani hore ke letsatsi le qalang selemo?	Ka nako eo titjhere a neng a tswa phaposeng ya borutelo mme a re, "Letsatsi le monate la ho qala selemo!"
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Katekani le Olwethu ba ne ba kolobile ke metsi?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane e ne e le letsatsi la ho qala selemo. Hobane ke moetlo dibakeng tse itseng ho tshela batho ka emere ya metsi ka letsatsi la ho qala selemo Afrika Borwa. Hobane Katekani le Olwethu ba ile ba bapala le metswalle ya bona ha sekolo se tswa hona le ho mathela hae. Hobane aubuti wa Katekani, Kulani, o thabela ho mofumana ka letsatsi la ho qala selemo.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 8**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - tlhaho
  - lebala la dipapadi
  - batla ho tseba

Raeme kapa pina	Diketso
Rona re metswalle re a tlola – tlola	Akaretsa ka letsoho ho bontsha bongata
Ha re bonana, re a tlola – tlola	Shebanang, o tlole – tlole
Ha re bapala, re a tlola – tlola	Bontsha ho bapala
Ha re bapala kgati, re a tlola – tlola	Etsa eka o bapala kgati
Ha re ja, re a tlola – tlola	Etsa eka o a ja

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Seratswana se ka...
Ke ratile...
Ke nahana seratswana sena se ngotswe ho nthuta...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

a	i	e
mm	o	m
nn	l	n

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: **/mm/le/nn/**
- 2 Etsa boikgoptsa ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: **/mm/-/o/-/n/-/e/**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise **/mm/kapa/nn/**
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng le le leng jwang, jwaloka: **loma**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **mm, nn**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **lomme, mmila, mmone, amme monna, nonne, alola, mina, mena, mona**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG/KAKARETSO

TAKA SETSHWANTSHO SA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti hantle ditulong tsa bona, ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa leqephe le sa ngollang, phensele le dikherayone.
- 2 Bontsha baithuti hore o **iketsetsa setshwantsho ka hlohong/supisa ka ho itseng** ho tswa seratswaneng, jwaloka: Ke bona setshwantsho ka hlohong sa Olwethu le Katekani ba kolobile ba le metsi. Diaparo di mamaretse mmele ya bona.
- 3 Taka setshwantsho sa hao talangolong sa Olwethu le Katekani, ba kolobile.
- 4 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ka seratswana se badilweng.
- 5 Kopa baithuti ho tutubala mme ba iketle. Ba balle seratswana hang hape.
- 6 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take setshwantsho seo ba se entseng ka hlohong tsa bona.
- 7 Qetellong, bolella baithuti hore ba buisana ka bobedi ka ditshwantsho tseo ba di takileng le balekane ba bona.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 8.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 1 wa Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

9

MOKOTABA:

Re na le maikutlo

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa difahleho tse bontshang maikutlo a fapaneng, setshwantsho sa batho ba hakane; jj
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso hore o ka tshehetsa jwang moithuti ya lahlehetsweng ke leloko la lelapa
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 26, Ha re bueng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 27, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 28, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa kamoo o ikutlwang ka teng kajeno.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele sa buka e kgolo: Dan o sulafallwa ke beke.
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Re na le maikutlo.
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fan aka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
  - a O na le maikutlo afe?
  - b O ikutlwa jwang?
  - c Ke mang ya nang le maikutlo?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - ferekane
  - lebalang
  - phoso

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o ntse o re ke mobe, ke makopo	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ke boya ke ka thokolosi	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ha o ntse o re ke ditsebe – tsebe	<i>Supa ditsebe</i>
Wena o jwang?	<i>Supa ka monwana eka o supa motho</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
  - a mm
  - b nn
  - c ama
  - d loma
  - e yona

f mme
g mela
h nnana

- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswa tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO NOHA/LEPA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Dan o sulafallwa ke beke
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho ngola:

Metsotso e 30

ho rala le ho thala

SEHLOHO: Draw a picture of a time you felt sad. Taka sethwantsho sa hao mohla o ne o saretswe.

MOSEBETSI: Taka sethwantsho mme o se fe sehloho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla taka setshwantsho sa mohla ba neng ba ikutlwa ba saretswe.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ke ne saretswe mohla nkgono waka a hlokahetse!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa sefahleho sa hao o saretswe.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: Ke ikutlwa ke saretswe
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dinthla ka dintho tse ka etsang re saretswe/hloname le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong, jwaloka ho tswa kotsi, ho qabana le motswalle, ho senya sebakadiswa seo o se ratang, arohana le motho eo o mo ratang. jj
- 3 Botsa baithuti: Ke ntho efe eo e ileng ya etsa o saretswe/hloname?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka nako eo ba neng ba saretswe.
- 6 Ba tshwanetse bare: ke ile ka ikutlwa ke saretswe ha...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehlooho
- 5 Kgothatsa baithuti

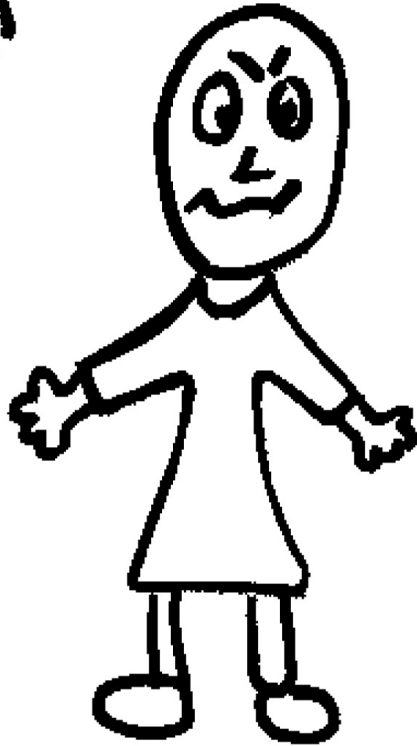
BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

hna

halefile

Ho bala ka tataiso ya sehlopha Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo: Metsotso e 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/II/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/II/o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tihateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a qalang ka modumo ona/II/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a qalang ka modumo ona, jwaloka: **lla, llile, lletse**
- 7 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a nang le modumo ona mahareng?/II/?
- 8 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang a nang le modumo, jwaloka: **mollo, sello, dillo, kelello**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **lla, llela, llile, mollo**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/mantswe a matjha/dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **ll**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/dipolelong tse ngotsweng.

ll ll ll

ll la la

llela llela

llile llile

mollo mollo

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo

Metsotso e 15

Padiso ya Pele**MAANO A KUTLWISISO: HO NAHANA (HO IPOTSA)/HO AMAHANYA
DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHILELO BA HAO**

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Dan wa batho o bile le beke e seng monate. O ile a selwa ka Mantaha a siuwa ke bese mme a fihla ka morao ho nako sekolong	Ke ipotsa hore ho tla etsahala eng ka Dan ha a fihla sekolong.
“Hobaneng ha o fihlile ka morao ho nako, Dan?” ho botsa titjhere wa hae.	Ke ya ipotsa hore na ebe Dan o ikutlwa jwang? O ne a sa ikemisetsa ho ba morao nakong.
Ka Labobedi, Dan o ile a tsoha hoseng haholo hore bese e se ke ya mo siya hape. Ao, Dan wa batho a lebala mokotla wa hae wa dibuka tsa sekolo ka beseng. Ha a fihla ka phaposeng ya borutelo, o ne a tshwere bolo feela.	Ke ya ipotsa mokotla wa dibuka tsa sekolo wa Dan o na le eng ka hare.
“Mokotla wa hao wa dibuka tsa sekolo o kae, Dan?” ho botsa titjhere.	Ke ya ipotsa hore ebe Dan o ne a na le dintho tsa bohlokwa ka mokotleng wa hae
Ka Laboraro, Dan o ile a tsoha hantle ka nako. “Ha ke ya tshwanela ho lebala mokotla wa dibuka tsa sekolo kajeno,” o nahana ha a kena ka beseng. Esale a tiisitse mokotla wa hae nako yohle ka beseng, empa Dan o ne a le ka beseng esele mme ya mo isa sekolong se sele.	Ke ya ipotsa hore Dan o ile a ikutlwa jwang ha a fihla sekolong se sele. O leka ho etsa dintho tse nepahetseng empa o dula a etsa diphoso.
“Dan o kae kajeno?” ho botsa titjhere wa hae.	-
Dan ha a ka a fumana diaparo tsa hae tsa sekolo ka Labone. “Ka Labone re a sesa”, ke Dan eo. Dan a apara diaparo tsa ho sesa ho ya sekolong	Ke ya ipotsa ke ne ke tla etsang ha ke sa fumane diaparo tsa ka tsa sekolo. Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke sa tlo ya sekolong ho hang. Dan o leka ka matla ho etsa dintho tse nepahetseng
“Dan diaparo tsa hao tsa sekolo di kae?” ho botsa titjhere.	Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla lakatsa hore titjhere wa ka a thabe hoba ke lekile ka thata ho tla sekolong.
Ka Labohlano, Dan o ile a tsoha ka matjeke. O ne a apere diaparo tsa hae tsa sekolo, a palama bese e nepahetseng a tiisitse mokotla wa hae wa dibuka. O fihlile sekolong hoseng haholo ebile ho sa le lefifi!	Ke ya ipotsa Dan o tla qetella a bile le letsatsi le monate na.

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>"Ka ba ka qetella ke entse dintho tse nepahetseng!" ke Dan eo. Ao, Dan o ne a kgathetse hoo a ileng a robala ka phaposing ya borutelo.</p>	
<p>"Dan hobaneng ha o robotse?" ho botsa titjhere.</p>	<p>Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla lakatsa hore titjhere a bone kamoo ke lekileng ho etsa dintho tse nepahetseng ka teng.</p>
<p>Ka Moqebelo, Dan o ile sekolong ka nako, a apere diaparo tsa sekolo, a tshwere mokotla wa hae wa dibuka.</p> <p>"Kajeno ke etsa tse nepahetseng!" ho nahana Dan. "Ha ke robale tsatsing lena" Empa ha a fihla sekolong, a fumana diheke tsa sekolo di notletswe.</p>	<p>Ke ya ipotsa hobaneng Dan a ya sekolong ka Moqebelo. Ke hobane o leka ka matla ho etsa dintho tse nepahetseng. Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla lakatsa hore titjhere a bone kamoo ke lekang ka matla kateng ho etsa dintho tse nepahetseng</p>
<p>" Ha hona sekolo ka Moqebelo!" ho rialo Dan a ikomanya.</p>	<p>Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla labalabela hore titjhere a bone kamoo ke lekang ka matla ho etsa dintho tse nepahetseng. Dan o lekile ka matla hoo a bileng a yang sekolong ka Moqebelo!</p>
<p>Dan o ile a ya moketeng wa letsatsi la tswalo la motswala wa hae ka Sontaha. O ne a thabile haholo a kgotjwa mme a wela hodima kuku ya Letsatsi la tswalo "Jo! aa beke e mpe! Ho nahana Dan. Ke tshepa hore beke e tlang e tla ba hantle ho feta ena.</p>	<p>Ke ya ipotsa beke e latelang ya Dan e tla ba hantle na.</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Ho etsahetse eng hore beke ya Dan e se ke ya eba monate</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O siuwe ke bese mme a fihla ka morao ho nako sekolong. • O lebetse mokotla wa hae wa dibuka tsa sekolo. • O ile a ya sekolong se sele. • Titjhere wa hae o ne a mo halefetse. • Jwalo-jwalo...
<p>Dan o wetse hodima kuku ya mokete wa letsatsi la tswalo neng?</p>	<p>O wetse hodima kuku ya mokete wa Letsatsi la tswalo ka Sontaha moketeneng wa motswala wa hae.</p>
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng ha Dan a lekile ho ya sekolong ka Moqebelo?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tsatsi le leng le le leng o ne a hlalhelwa ke ntho tse sa lokang. • Dan o ne a batla ho ba le letsatsi le monate sekolong. • Dan o ne a batla ho ba le letsatsi le senang diphoso sekolong. • Dan o ikemiseditse ho ba le letsatsi le monate sekolong a ba a lebala hore sekolo ha se kene ka Moqebelo.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

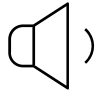
- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - kgoptjwa
  - tlontlolehile
  - kotsi

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o ntse o re ke mobe, ke makopo	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ke boya ke ka thokolosi	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ha o ntse o re ke ditsebe – tsebe	<i>Supa ditsebe</i>
Wena o jwang?	<i>Supa ka monwana eka o supa motho</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo:/b/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo/b/o tshwanang Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane./le kamoo o fapaneng Puong ya Lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tjhateng ya alfabete.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang le a mang a qalang ka modumo/b/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **bolo, bua, bona, bina**
- 7 Botsa baithuti: Na o ka hopola mantswe a mang le a mang a nang le modumo/b/ mahareng?
- 8 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **mobu, mobe, seba, sebe**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentse ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentse: **bala, bana, bona, bina, bula, mobu**
- 2 Bontsha baithuti lentse ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

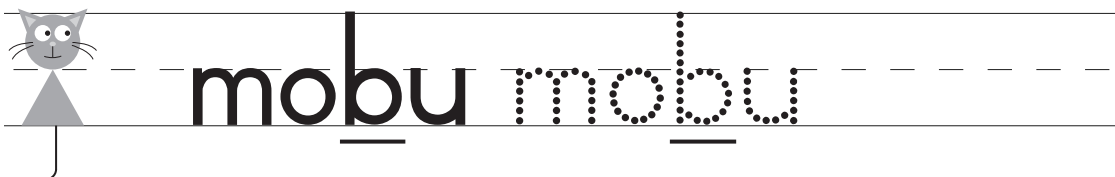
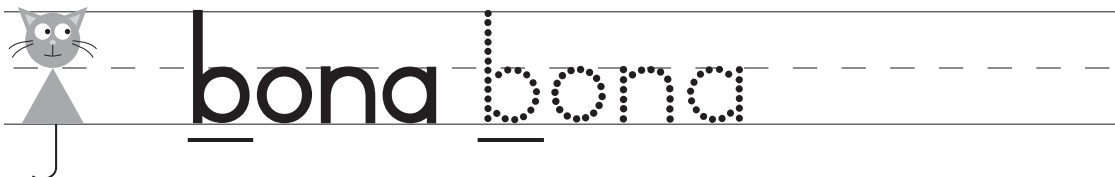
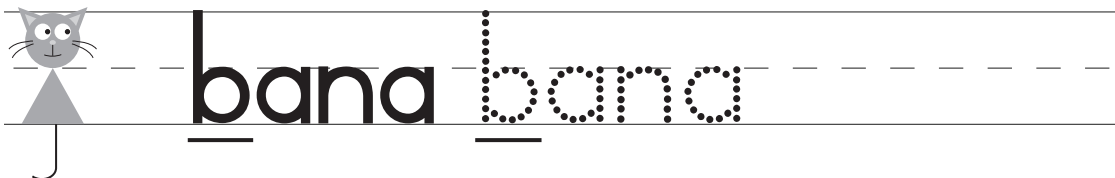
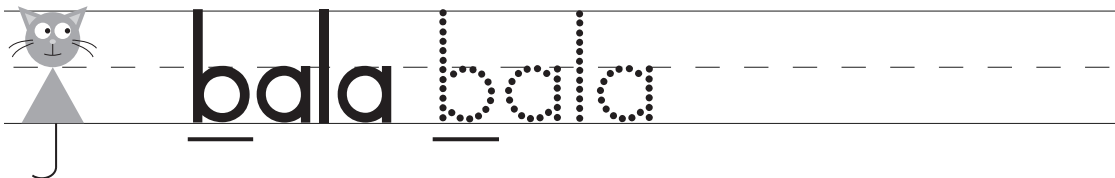
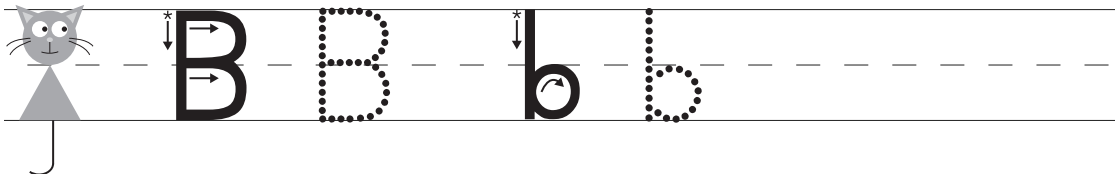
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha/mantswe a matjha/ dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse kgolo le tse nyenyane: **Bb**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.

- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho rala le ho thala**SEHLOHO:** Taka setshwantsho sa mohla o bileng le letsatsi le lebe, jwaloka Dan!**MOSEBETSI:** Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.**FOREIMI YA HO NGOLA:** n/a**BONTSHA KA HO E TSA**

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho taka ka letsatsi le lebe
- 2 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke ile ka ba le letsatsi le lebe mohla founu yaka e utswitswe. Ke ne ke halefile ebile ke kgenne.
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao o saretswe/hloname.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: hloname halefile
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka/busiana le baithuti ka mantswe a itseng a hoba le letsatsi le lebe.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona saretswe, halefile, kgenne, ferekane.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke eng e entseng o be le letsatsi le lebe? One o ikutlwa jwang?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela mohla ba ne ba ena le letsatsi le lebe.
- 6 Ba tshwanetse hore: Ke ile ka ba le tsatsi le lebe mohla.../ke ne ke ikutlwa ke...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

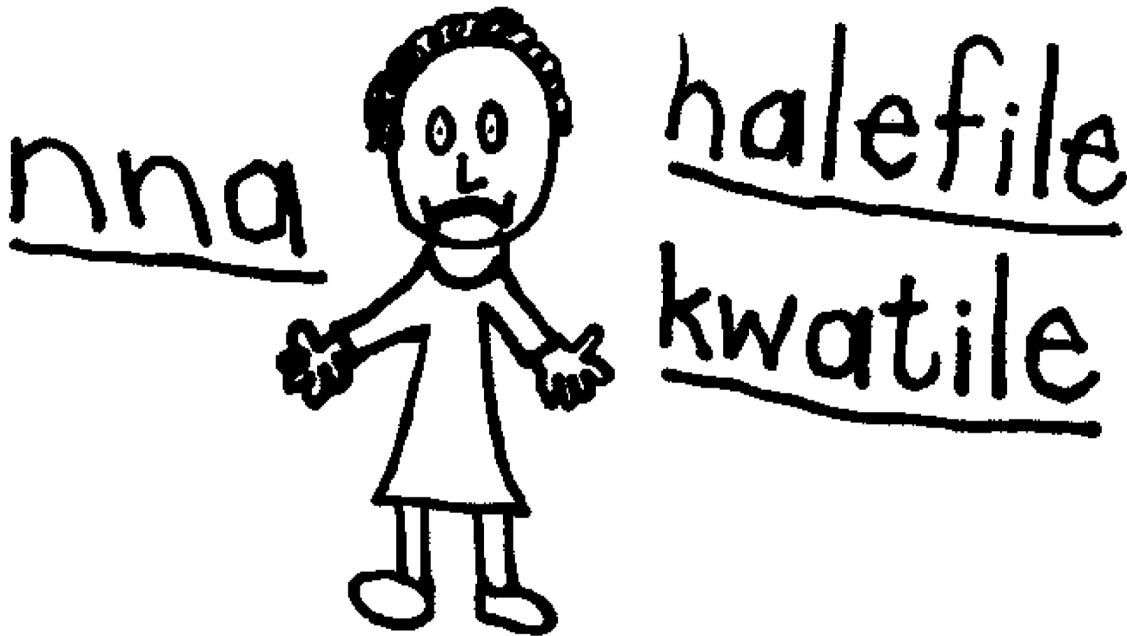
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehloho.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Ho arola le ho kopanya medumo/mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **llela**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: **/ll/-/e/-/l/-/a/**
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: **/ll/**
- 5 Qapodisa modumo o latelang lentsweng: **/e/**
- 6 Qapodisa modumo wa boraro lentsweng: **/l/**
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: **/a/**
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **llela**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: **/lle/-/la/= llela**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **bala**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **mollo**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? **/m/**
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa bobedi lentsweng? **/o/**
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe wa boraro lentsweng? **/ll/**
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? **/o/**
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: **/m/-/o/-/ll/-/o/**
- 8 Ngola lentswe: **mollo**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: **/mo/-/llo/= mollo**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **bina**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHILELO BA HAO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Dan wa batho o bile le beke e seng monate. O ile a selwa ka Mantaha a siuwa ke bese mme a fihla ka morao ho nako sekolong	Ha ke rate ho fihla ka morao ho nako. Ke ikutlwa ke kgathatsehile ha ke le morao nakong. Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla kgathatseha ho fihlela ke fihla sekolong.
“Hobaneng ha o fihlile ka morao ho nako, Dan?” ho botsa titjhere wa hae.	Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla ikutlwa ke swabile ha titjhere a nkgalefela ka pela bana ba bang.
Ka Labobedi, Dan o ile a tsoha hoseng haholo hore bese e se ke ya mo siya hape. Ao, Dan wa batho a lebala mokotla wa hae wa dibuka tsa sekolo ka beseng. Ha a fihla ka phaposeng ya borutelo, o ne a tshwere bolo feela.	Nka amahanya diketsahalo ka hore dibeke tse mmalwa tse fetileng ha ke ne ke siile mokotla wa ka hae, ke ne ke itenehetse hore ebe ke siile ntho e nngwe le e nngwe eo ke e hlohang hae!
“Mokotla wa hao wa dibuka tsa sekolo o kae, Dan?” ho botsa titjhere.	Ha ke ne ke le Dan, ho ne ho tla etsa ke kwate haholo. Tjhere o ntsa nkwtisa le ho feta ke se ntse ke sa ikutlwe hantle ka ho siya mokotla wa dibuka tsa sekolo ka beseng.
Ka Laboraro, Dan o ile a tsoha hantle ka nako. “Ha ke ya tshwanela ho lebala mokotla wa dibuka tsa sekolo kajeno,” o nahana ha a kena ka beseng. Esale a tiisitse mokotla wa hae nako yohle ka beseng, empa Dan o ne a le ka beseng esele mme ya mo isa sekolong se sele.	Nka amahanya diketsahalo ho ya ka hore nkile ka robala ke palame terene mme yare ha ke tsoha ka fumana ke fetile moo ke neng ke tlameha ho theoha teng mme ke le sebakeng se fosahetseng. Ke ne ke itenehetse ho bona ke le sebakeng se sele
“Dan o kae kajeno?” ho botsa titjhere wa hae.	-
Dan ha a ka a fumana diaparo tsa hae tsa sekolo ka Labone. “Ka Labone re a sesa”, ke Dan eo. Dan a apara diaparo tsa ho sesa ho ya sekolong	Ha ke rate ho batla ntho ke be ke sa e fumane. Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla kwata ha ke sa fumane diaparo tsa ka tsa sekolo.
“Dan diaparo tsa hao tsa sekolo di kae?” ho botsa titjhere.	Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla ikutlwa ke swabile ha titjhere a mpoisa dipotso tse jwalo ka pela bana ba bang.
Ka Labohlano, Dan o ile a tsoha ka matjeke. O ne a apere diaparo tsa hae tsa sekolo, a palama bese e nepahetseng a tiisitse mokotla wa hae wa dibuka. O fihlile sekolong hoseng haholo ebile ho sa le lefifi! “Ka ba ka qetella ke entse dintho tse nepahetseng!” ke Dan eo. Ao, Dan o ne a kgathetse hoo a ileng a robala ka phaposeng ya borutelo.	Nka amahanya diketsahalo ka hore nakong eo ke etsang diphoso ke be ke leka ho etsa ntho tse nepahetseng. Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla lakatsa ho ba le letsatsi le leng le monate sekolong ka mora beke ya diphoso tse kana tse bothoto

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
"Dan hobaneng ha o robetse?" ho botsa titjhere.	Ao! Dan, a sebeditse ka thata hakana! Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla ikwatela hore ke ile ka robala ka phaposing
Ka Moqebelo, Dan o ile sekolong ka nako, a apere diaparo tsa sekolo, a tshwere mokotla wa hae wa dibuka. "Kajeno ke etsa tse nepahetseng!" ho nahana Dan. "Ha ke robale tsatsing lena" Empa ha a fihla sekolong, a fumana diheke tsa sekolo di notletswe.	
" Ha hona sekolo ka Moqebelo!" ho rialo Dan a ikomanya.	Ha ke ne ke le Dan, ke ne ke tla itsheha! Ke ne ke tla ikutlwa ke le sethoto.
Dan o ile a ya moketeng wa letsatsi la tswalo la motswala wa hae ka Sontaha. O ne a thabile haholo a kgotjwa mme a wela hodima kuku ya Letsatsi la tswalo "Jo! aa beke e mpe! Ho nahana Dan. Ke tshepa hore beke e tlang e tla ba hantle ho feta ena.	Nka amahanya diketsahalo hore ha ke ne ke matha ho dumedisisa motswalle wa ka ke ile ka kgotjwa mme ka wa. Ke ne ke thabile haholo mme ke sa hlokomele. Ke ya kgolwa Dan o ipone bophooqo ka ho wela hodima kuku ya mokete wa tswalo.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Dan o ile a ya kae ka Moqebelo?	O ile a ya sekolong.
Ho amahanya dikamanyo hore ke neng ha o ne o ikutlwa jwalo ka Dan?	(Mamela dikarabo tsa barutwana)
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng ha Dan a bile le beke e seng monate?	<ul style="list-style-type: none"> • Ha ho na motho ya neng a hlokomela hore Dan o ne a leka ka matla ho etsa dintho tse nepahetseng. • O ne a dula a etsa diphoso le ha a ne a leka ho di lokisa. • O ne a ikutlwa a swabile. • O ne a ikutlwa e le sethoto. • O ne a ikutlwa a tenehile/kwatile

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 9**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

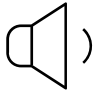
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - hloka botsitso
  - ngongorehile
  - tenehile

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o ntse o re ke mobe, ke makopo	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ke boya ke ka thokolosi	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ha o ntse o re ke ditsebe – tsebe	<i>Supa ditsebe</i>
Wena o jwang?	<i>Supa ka monwana eka o supa motho</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Seratswana sena se mabapi le...
Ha ke ya rata ha...
Ke nahana Dan...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

o	a	mm
b	nn	i
l	e	ll

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke:/ll/le/b/
- 2 Etsa boikgoptsa ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka:/ll/-/e/-/l/-/a/
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise/ll/kapa/b/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng le le leng, jwaloka:/i/-/l/-/e/

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **ll, b**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **lla, mollo, llela, bona, bina, bela, mobe, nna, monna, mmila, mme**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: HO AMAHANYA DIKETSAHALO HO YA KA BOIPHILELO BA HAO/KAKARETSO

MOQOQO WA MOLOMO KA PALE/SERATSWANA

- 1 Hlalosetsa baithuti hore ba tla bua ka karolo eo ba e ratileng paleng e badilweng: Dan o sulafallwa ke beke.
- 2 Ba tla boela ba qoqe ka karolo ya pale e amanang le diketsahalo tsa bophelo ba bona
- 3 Bontsha ka ho etsa kamoo baithuti ba ka fanang ka dipolelo tse 2–3 ho qoqa ka **seo ba se ratileng ka pale** le seo pale e **amanang le diketsahalo tsa bophelo** ba bona. jwaloka: ke ratile ha **ke ratile hore** Dan o ile a nna a leka, le ha ile a etsa diphoso tse ngata. **Ha Dan a lebala mokotla wa hae ka beseng, ke ile ka hopola mohla** ke ne ke lebetse mokotla waka hae. Ke ile ka ikutlwa ke ferekane hore ke siile ntho tseo ke neng ke di hloka!
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane hore ke eng se etsahalang.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka seo ba se ratang le se amanang le diketsahalo tsa bophelo ba bona ka pale eo.
- 6 Kopa baithuti ba 2–3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 8 Laela baithuti ho qoqa ka bobedi ba phete seratswana le balekane babona. (*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolo ya bona ya sethatong.*)

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 9**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 1

KOTARA 1

Beke

10

MOKOTABA:

Re na le maikutlo

Boitokisetso ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebotla la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: setshwantsho sa motho e moholo a bua le ngwana; jenale; jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: ditshebeletso tsa thuso tsa ban aba hlokang thuso/tshehetso; jj.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 29, Ha re etseng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 30, Ha re bueng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 1: Leqephe la 31, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa Taka setshwantsho sa ntho e etsang o ikutlwe o thabile.

Mantaha

Mosebetsi wa molomo

Metsotso e 15

PHETA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG (BEKE YA BOBEDI YA MOKOTABA)

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi jj Bukeng e kgolo: Lebitso laka ke Buhlebendalo
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Re na le maiutlo.
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
  - a Ke ntho dife tse etsang re ikutlwe hampe?
  - b Ke ntho dife tse etsang re ikutlwe re hantle?
  - c Re ka etsa jwang ha re ikutlwa re halefile/saretswe/phoqehile?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantsewe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
  - ikokobeditse
  - ho tella
  - phoqehile

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o ntse o re ke mobe, ke makopo	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ke boya ke ka thokolosi	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ha o ntse o re ke ditsebe – tsebe	<i>Supa ditsebe</i>
Wena o jwang?	<i>Supa ka monwana eka o supa motho</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantsewe a latelang mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona:
  - a mona
  - b yane
  - c bula

- d mobu
- e wele
- f mmela
- g monna
- h mollo

- 3 Kamora moo, bolella baithuti ho nka dipensele tsa bona tsa mmala ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswa tlapangolong.
- 5 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ele baithuti ba hlokang thuso hloko.

LENANELO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso pele o bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Lebitso laka ke Buhlebendalo
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho ngola:

Metsotso e 30

ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa ntho e etsang o ikutlwe o tshohile.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehlooho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla taka setshwantsho sa ntho e etsang o ikutlwe o tshohile.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ke ikutlwa ke tshaba ha ke le mong ka tlung mme motlakase o wele – ha ke rate ho ba mong lefifing!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o le lefifing, mme o tshohile.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: Ke ikutlwa ke tshohile
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mehopolo ya dintho tse etsang re ikutlwe re tshohile le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong, jwaloka: dikgo, lefifi, filimi e tshosang, dinoha.
- 3 Botsa baithuti: Ke ntho efe e etsang re ikutlwe re tshohile?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka ntho tse ba tshosang.
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke ikutlwa ke tshohile ha...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

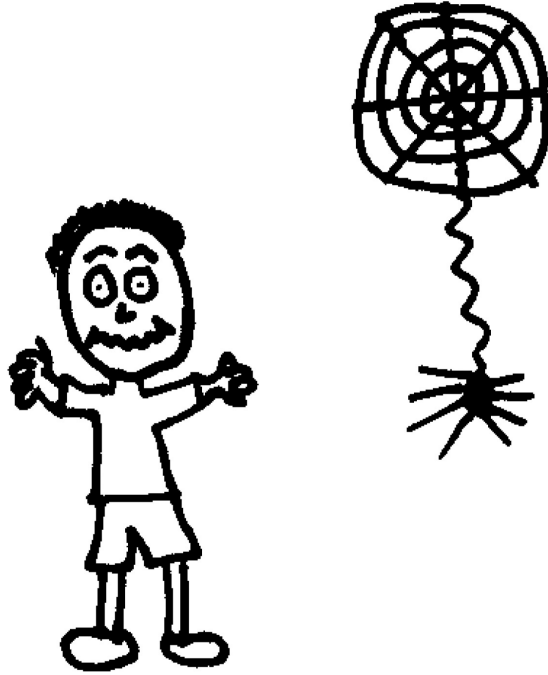
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti**.
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola sehlooho
- 5 Kgothatsa baithut

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke tshohile

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya medumo le mantswe a rutilweng.

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa, mme o phahamise dipapetla tsa medumo yohle e rutilweng kotareng: **/a//m//o//n//e//l//i//w//u//y//mm//nn//ll//b/**
- 2 Phahamisa dipapetla tsa medumo ka tatellano tse fapaneng, mme o botse baithuti ka bonngwe ho qapodisa/bala medumo.
- 3 Manamisa dipapetla tsa medumo tlapangolong.
- 4 Botsa baithuti ba fapaneng ho tla bopa mantswe tlapangolong.
- 5 Bolella baithuti ho ngola ka dibukeng tsa bona, mantswe a mangata eo ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

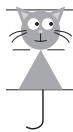

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku/mantswe/dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba elelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

Nnana o loma nama.

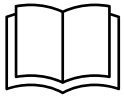

Bana ba bona mollo.

LENANELO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya Pele

MAANO A KUTLWISISO: HO ETSA QETO

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Ha e sale a tswalwa, batho bohle ba lelapa la habo Buhlebendalo, ba ne ba mo bitsa ka lebitso la hae le monate le felletse, Buhlebendalo. O ne a rata modumo wa lebitso la hae. O ne a rata ho le bitsa ka butle, senoko – ka –senoko. Ebile, o ne a rata ho le bua ka ho potlaka. O ne a rata ntho e nngwe le e nngwe ka lebitso la hae!	
Ka letsatsi la hae la pele sekolong, titjhere wa Buhlebendalo o ile a bolella baithuti bohle hore ba eme ka pela phaposi ya borutelo. Titjhere o ile a ba bitsa ka bonngwe ka bonngwe, a ba bontsha moo ba tshwanetseng ho dula teng. O ne a behile lebitso la moithuti e mong le e mong hodima deseke e nngwe le e nngwe.	Ke letsatsi la pele la Buhlebendalo sekolong. Ke etsa qeto hore ke kgetlo la hae la pele a na le deseke ya hae mme e ngotswe lebitso la ya hae.
Qetellong, titjhere o ile a bitsa lebitso la hae. O ile a le bua butle, senoko – ka – senoko. Buhlebendalo o ile a bososela haholo, a phahamisa letsoho la hae. 'Ke tla o bitsa Buhle,' ho rialo tithere' lebitso la hao le letelele haholo.' Buhlebendalo ha a ka a rata ho bonahala eka ke ngwana ya se nang mekgwa, mme ha a ka a bua letho.	Ke a ipotsa hore hobaneng Buhlebendalo a ne sa kgaleme titjhere wa hae? Oho!, Ke etsa qeto hore o ne a tshaba hore o tla kena mathateng ka ho kgalema titjhere ya hae.
Ha a dula deseke ya hae, lebitso la hae le ne le ngotswe Buhle. Ho ne ho sa ngolwa lebitso la hae le letle le felletse. Ho bososela ho sefahlehong sa hae ho ile ha fela.	
Ha morao letsatsing leo, titjhere wa Buhlebendalo o ile a mo bitsa ho tla araba potso. 'Buhle!' ke titjhere eo a mmitisa. Empa Buhle o ile a fosa nako ya ho araba, hobane o ne a sa elellwa hore titjhere o bitsa yena!	Nka etsa qeto hore titjhere o nahana Buhle le Buhlebendalo ke mabitso a tshwanang, empa ho Buhlebendalo, ke mabitso a fapaneng haholo.

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Tsatsi le leng le le leng sekolong, Titjhere o ne a fosa modumo wa lebitso la hae ha le felletse. Buhlebendalo o ne a nahana ka ho kgalema titjhere ya hae, empa o ne a sa rate ho bonahala jwaleka ngwana ya se nang mekgwa.</p>	<p>Nka etsa qeto hore sekolong Buhlebendalo o bitswa Buhle ka dinako tsohle.</p>
<p>Kamora dibeke di se kae, Buhlebendalo o ile a tla hae le setshwantsho sa hae seo a se ratang haholo ho tswa sekolong, ho bontsha Mme wa hae.</p> <p>‘Oho! Hobaneng o fetotse lebitso la hao?’ Ho botsa Mme wa hae.</p> <p>‘Hantle-ntle ke ne ke se na le boikgethelo. Titjhere o itse lebitso la ka le letelele haholo. Ke ne ke sa batle ho utlwahala ke le ngwana ya se nang mekgwa!’ Ho rialo Buhlebendalo.</p> <p>‘Ha o batla ho bitswa Buhle, ho lokile. Empa ha o sa rate ntho eo, o tshwanetswe ho bolella titjhere wa hao. Ha se hobane o sena mekgwa! O na le tokelo ya hore o bitswe ka lebitso la hao le monate le felletse!’ ho rialo Mme wa hae. ‘Ke a utlwisa hore o tshaba ho bolella titjhere wa hao.’ Ke tla tla ke bue le yena bakang sa hao.’</p>	<p>Nka etsa qeto hore Buhlebendalo ha a ka a bolella Mme wa hae hore sekolong o bitswa Buhle. Mme wa hae o ne a sa tsebe!</p>
<p>Ka letsatsi le latelang, Mme wa Buhlebendalo o ile a ya le yena sekolong. Ba fihlile esale hoseng haholo sekolong. Buhlebendalo o ile a ya bapala le metswalle ya hae e metjha, ha Mme wa hae a ilo bua le titjhere ya hae.</p>	
<p>Eitse ha tshepe ya sekolo e lla, Buhlebendalo a ikutlwa a tshohile. ‘Haeba jwale titjhere o se a nhloile?’ o kgathatsehile haholo. Empa eitse ha a kena phaposeng, titjhere o ile a bososela le yena.</p> <p>‘Dumela Buhlebendalo’ ho rialo titjhere.</p>	<p>Ke etsa qeto hore Mme wa Buhlebendalo o buile le titjhere ka ho bitsa lebitso la hae le monate le felletse, e seng Buhle. Jwale titjhere o mo bitsa ka lebitso le nepahetseng!</p>
<p>Ha Buhlebendalo a dula desekeng ya hae, lebitso la hae le ne le se le fetotswe. Ho ne ho se ho ngotswe lebitso la hae le monate le felletseng: Buhlebendalo.</p>	<p>Nka etsa qeto hore ho tloha tsatsing leo, sekolong Buhlebendalo o tla bitswa ka lebitso la hae le monate le felletse.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Buhlebendalo o ne a lebelletse ho bona eng desekeng ya hae?	O ne a lebelletse ho bona lebitso la hae le monate le ngotswe le felletse.
Titjhere wa Buhlebendalo o ne a mo bitsa mang?	O ne a mmitisa Buhle.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Buhlebendalo a ne a swabile?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a nahana hore lebitso la hae le monate le tla ngolwa desekeng ya hae le felletse. Hobane titjhere o ne a kgutsufaditse lebitso la hae. Hobane sekolong o ne a sa bitswe ka lebitso la hae le monate le felletse.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - mosa
  - kgopo
  - dikgapha

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o ntse o re ke mobe, ke makopo	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ke boya ke ka thokolosi	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ha o ntse o re ke ditsebe – tsebe	<i>Supa ditsebe</i>
Wena o jwang?	<i>Supa ka monwana eka o supa motho</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya mantswe a seng a rutilwe

POELETSO/PHETHO YA MANTSWE

- 1 Hlophisa dipapetla tsa medumo kaofela.
- 2 Bontsha papetla ya lentswe mme o kope baithuti ba fapaneng ho a bala.
- 3 Ha moithuti a hloleha ho bala lentswe, mo thuse ho le qapodisa/bala.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Mongolo:

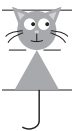
Metsotso e 15

Phetha ditlhaku/mantswe/dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangollong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

Nana o llela mobu.

Monna yane o a bina.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho rala le ho thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa mohla o ne o ikutlwa o phoqehile.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o se fe sehloho.

FOREIMI YA HO NGOLA: n/a

BONTSHA KA HO ETSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho taka ka setshwantsho sa mohla ba neng ba ikutlwa ba phoqehile, jwaloka Buhlebendalo mohla karetjana ya lebitso la hae e ngotswe 'Buhle' bakeng sa lebitso le feletseng, le monate.
- 2 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke ile ka ikutlwa ke phoqehile mohla ke ne ke nahana ke sebeditse hantle dihlahlobong tsaka, athe ha ke ya atleha.
- 4 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao o fumana sephetho sa teko eo o sa atlehang, mme o phoqehile.
- 5 Hlalosa hore ke mantse afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentse le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Ke ikutlwa ke phoqehile
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka/busiana le baithuti ka mantse a itseng a ntho tse etsang re ikutlwe re phoqehile.
- 2 Ngola mantse tlapangolong, ka mokgwa ona hlolehile, lahlehile, ho eta
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mohla neng o neng o ikutlwa o phoqehile?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela mohla ba neng ba ikutlwa ba phoqehile.
- 6 Ba tshwanetse hore: Ke ile ka ikutlwa ke phoqehile mohla ke...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehloho.

NGODISO

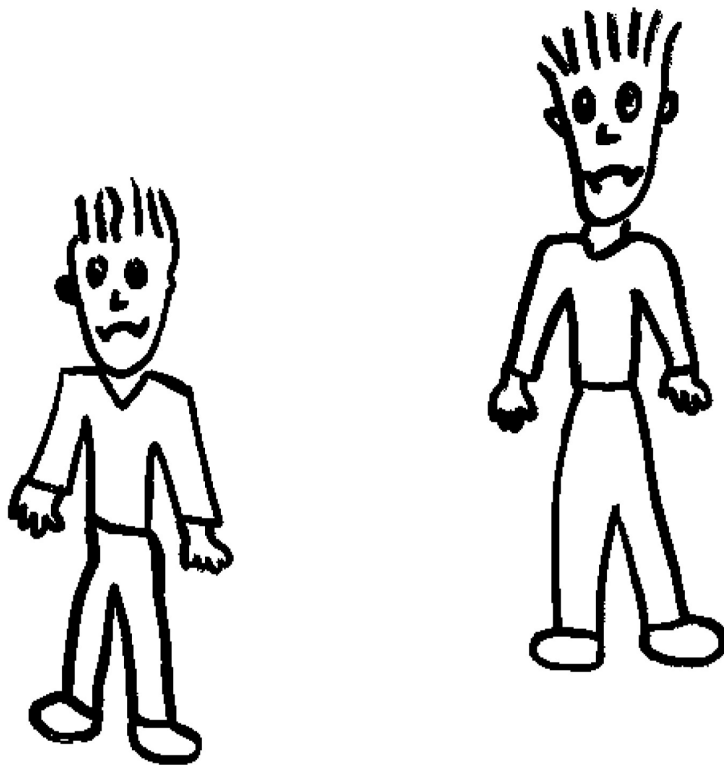
- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.

- 4 Thusa baithuti ho ngola sehloho.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke phoqehile

Ho bala ka tataiso ya sehlopha Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya ho arola le ho kopanya medumo

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **ama, loma**
- 2 Bitsa lentse: **ama**
- 3 Arola lentse ho ya ka medumo ya lona: /a/-/m/-/a/
- 4 Qapodisa/Bitsa modumo wa pele wa lentse:/a/
- 5 Qapodisa modumo o latelang/mahareng lentse:/m/
- 6 Qapodisa modumo wa ho qetela lentse:/a/
- 7 Ngola lentse tlapangolong: **ama**
- 8 Bontsha ka ho supa o kopanya medumo ho etsa lentse:/a/-/ma/ = **ama**
- 9 Phetha sena ka lentse: **loma**

SEO RE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mang a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **bana, wona**
- 2 Bitsa lentse: **bana**
- 3 Botsa baithuti: Modumo wa pele wa lentse ke ofe? /b/
- 4 Botsa baithuti: Modumo wa bobedi lentse ke ofe?/a/
- 5 Botsa baithuti: Modumo wa boraro lentse ke ofe?/n/
- 6 Botsa baithuti: Modumo wa ho qetela lentse ke ofe?/a/
- 7 Bolella baithuti ho arola lentse ho ya ka medumo ya lona:/b/-/a/-/n/-/a/
- 8 Ngola lentse tlapangolong: **bana**
- 9 Laela baithuti ho o thusa ho kopanya medumo: /ba/-/na/= **bana**
- 10 Phetha sena ka lentse: Repeat this with the next word: **wona**

LENANE LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO ETSA QETO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Ha e sale a tswalwa, batho bohle ba lelapa la habo Buhlebendalo, ba ne ba mo bitsa ka lebitso la hae le monate le felletse, Buhlebendalo. O ne a rata modumo wa lebitso la hae. O ne a rata ho le bitsa ka butle, senoko – ka –senoko. Ebile, o ne a rata ho le bua ka ho potlaka. O ne a rata ntho e nngwe le e nngwe ka lebitso la hae!	Ke hopola hore paleng, titjhere wa Buhlebendalo o ile a kgutswafatsa lebitso la hae. Ke etsa qeto hore titjhere e ne e le motho wa pele ho etsa ntho eo.
Ka letsatsi la hae la pele sekolong, titjhere wa Buhlebendalo o ile a bolella baithuti bohle hore ba eme ka pela phaposi ya borutelo. Titjhere o ile a ba bitsa ka bonngwe ka bonngwe, a ba bontsha moo ba tshwanetseng ho dula teng. O ne a behile lebitso la moithuti e mong le e mong hodima deseke e nngwe le e nngwe.	Ke etsa qeto hore ha a ntse a eme, Buhlebendalo o ne a nahana ka hore lebitso la hae le tla ba jwang ha le se le ngotswe desekeng ya hae.
Qetellong, titjhere o ile a bitsa lebitso la hae. O ile a le bua butle, senoko – ka – senoko. Buhlebendalo o ile a bososela haholo, a phahamisa letsoho la hae. 'Ke tla o bitsa Buhle,' ho rialo tithere' lebitso la hao le letelele haholo.' Buhlebendalo ha a ka a rata ho bonahala eka ke ngwana ya se nang mekgwa, mme ha a ka a bua letho.	Buhlebendalo o ne a swabile, hobane o rata lebitso la hae le monate, empa titjhere wa hae ha a rate ho le sebedisa.
Ha a dula desekeng ya hae, lebitso la hae le ne le ngotswe Buhle. Ho ne ho sa ngolwa lebitso la hae le letle le felletse. Ho bososela ho sefahlehong sa hae ho ile ha fela.	Buhlebendalo o tlameha a swabile haholo ha lebitso la hae le sa ngolwa ka tsela eo a neng a nahanne hore le tla ngolwa ka teng.
Ha morao letsatsing leo, titjhere wa Buhlebendalo o ile a mo bitsa ho tla araba potso. 'Buhle!' ke titjhere eo a mmita. Empa Buhle o ile a fosa nako ya ho araba, hobane o ne a sa elellwa hore titjhere o bitsa yena!	
Tsatsi le leng le le leng sekolong, Titjhere o ne a fosa modumo wa lebitso la hae ha le felletse. Buhlebendalo o ne a nahana ka ho kgalema titjhere ya hae, empa o ne a sa rate ho bonahala jwaleka ngwana ya se nang mekgwa.	Nka etsa qeto hore o hlolohellwa ho ba hae, moo bohle ba mmitsang ka lebitso la hae le monate le felletse.
Kamora dibeke di se kae, Buhlebendalo o ile a tla hae le setshwantsho sa hae seo a se ratang haholo ho tswa sekolong, ho bontsha Mme wa hae.	Mme wa Buhlebendalo, o ile etsa qeto hore Buhlebendalo o ne a tshaba ho kgalema titjhere wa hae.

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Oho! Hobaneng o fetotse lebitso la hao?' Ho botsa Mme wa hae.</p> <p>'Hantle-ntle ke ne ke se na le boikgethelo. Titjhere o itse lebitso la ka le letelele haholo. Ke ne ke sa batle ho utlwahala ke le ngwana ya se nang mekgwa!' Ho rialo Buhlebendalo.</p> <p>'Ha o batla ho bitswa Buhle, ho lokile. Empa ha o sa rate ntho eo, o tshwanetswe ho bolella titjhere wa hao. Ha se hobane o sena mekgwa! O na le tokelo ya hore o bitswe ka lebitso la hao le monate le felletse!' ho rialo Mme wa hae. 'Ke a utlwisisa hore o tshaba ho bolella titjhere wa hao.' Ke tla tla ke bue le yena bakang sa hao.'</p>	
<p>Ka letsatsi le latelang, Mme wa Buhlebendalo o ile a ya le yena sekolong. Ba fihlile esale hoseng haholo sekolong. Buhlebendalo o ile a ya bapala le metswalle ya hae e metjha, ha Mme wa hae a ilo bua le titjhere ya hae.</p>	<p>Nka etsa qeto hore Buhlebendalo o ne a tshohile hore a be teng nako eo Mme wa hae a buang le titjhere ya hae.</p>
<p>Eitse ha tshepe ya sekolo e lla, Buhlebendalo a ikutlwa a tshohile. 'Haeba jwale titjhere o se a nhloile?' o kgathatsehile haholo. Empa eitse ha a kena phaposing, titjhere o ile a bososela le yena.</p> <p>'Dumela Buhlebendalo' ho rialo titjhere.</p>	<p>Ke etsa qeto hore Buhlebendalo ha a ka a bua letho ho titjhere wa hae hobane o ne a tshaba hore hoo ho ka etsa hore titjhere wa hae a se mo rate.</p>
<p>Ha Buhlebendalo a dula desekeng ya hae, lebitso la hae le ne le se le fetotswe. Ho ne ho se ho ngotswe lebitso la hae le monate le felletseng: Buhlebendalo.</p>	
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng titjhere wa Buhlebendalo a ne a mo bitsa Buhle?</p>	<p>Hobane o ne a re lebitso la hae le letelele haholo.</p>
<p>Mme wa Buhlebendalo o entse qeto efe ka maikutlo a Buhlebendalo?</p>	<p>O entse qeto ya hore o ne a tshaba ho bua le titjhere wa hae.</p>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng qetellong ya pale titjhere wa Buhlebendalo a ile a fetola lebitso la hae?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane Mme wa Buhlebendalo o ile a bua le titjhere wa hae. • Hobane titjhere o ile hlokomela hore o rata ho bitswa Buhlebendalo eseng Buhle. • Hobane titjhere o ne a ngotse lebitso le fosahetseng, mme a tshwanela ke ho le lokisa.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 1 wa Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi ya Molomo

Metsotso e 15

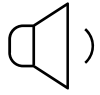
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
  - tshohile
  - ferekane
  - halefile

Raeme kapa pina	Diketso
Ha o ntse o re ke mobe, ke makopo	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ke boya ke ka thokolosi	<i>Sosobanya sefahleho</i>
Ha o ntse o re ke ditsebe – tsebe	<i>Supa ditsebe</i>
Wena o jwang?	<i>Supa ka monwana eka o supa motho</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Seratswaneng...
Karolo eo ke ratileng ke...
Ha ke ne ke le Buhlebendalo, Ke nahana ke ne ke tla ikutlwa...ha ho...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya mantswe

Ngola lenane tlapangolong le nang le medumo eo ba ithutileng yona dibekeng tse fetileng.

a	w	m
mm	o	b
l	y	n
ll	e	u
i	nn	

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Qapodisa medumo yohle e tlapangolong.
- 2 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ao ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho qala ho bopa mantswe mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona.
- 3 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ka bongata boo ba ka bo kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 5 Kopa baithuti ho arolelana mantswe eo ba a bopileng le ba bang mme o a ngole tlapangolong.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

_____

Ho bala ka kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO/HO AKANYA DINTHO EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

TAKA SETSHWANTSHO SA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti hantle ditulong tsa bona, ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa leqephe le sa ngollang, phensele le dikherayone.
- 2 Hlalosetsa baithuti hore ba tlike **ho akanya dintho le ba sena bonnete ba tsona** ka seratswana ha se ka tswelapele.
- 3 Bontsha ka ho etsa kamoo baithuti ba ka **akanyang diketsahalo tse ka latelang le ha ba sena bonnete ba tsona** jwaloka: Ke nahana ketsahalo e ka latelang, Buhlebendalo a ka ikutlwa a thabile ho tla sekolong!
- 4 Taka setshwantsho sa hao tlapangollong sa Buhlebendalo a dutse desekeng ya hae, a thabile.
- 5 Kamora moo, laela baithuti hore ba akanye diketsahalo tse ka latelang.
- 6 Kopa baithuti ho tutubala mme ba iketle. Ba balle seratswana hang hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take setshwantsho seo ba se entseng ka hlohong tsa bona.
- 8 Qetellong, bolella baithuti hore ba buisana ka bobedi ka ditshwantsho tseo ba di takileng le balekane ba bona.

Ho bala ka tataiso ya sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 1 wa Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
  - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
  - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
  - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
  - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
  - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
  - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
  - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

